

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Is er sprake van een ‘fatbikebende’, of heeft de media er een bende van gemaakt? Een onderzoek naar morele paniek in de berichtgeving over de ‘fatbikebende’ in het najaar van 2023

Vries, Irma de

Citation

Vries, I. de. (2024). *Is er sprake van een ‘fatbikebende’, of heeft de media er een bende van gemaakt?: Een onderzoek naar morele paniek in de berichtgeving over de ‘fatbikebende’ in het najaar van 2023.*

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4093193>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

**Universiteit
Leiden**
Humanities

Is er sprake van een ‘fatbikebende’, of heeft de media er **een bende van gemaakt?**

Een onderzoek naar morele paniek in de berichtgeving over de ‘fatbikebende’ in het najaar van 2023

I.T. de Vries (s2218089)

Scriptie 20 ECTS

Master Journalistiek en Nieuwe Media

Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit Leiden

Begeleider: Dr. J.P. Burger

Tweede lezer: Dr. A.W.M. Koetsenruijter

9 juni 2024

Samenvatting

In het najaar van 2023 domineerde de zogenaamde ‘fatbikebende’ het nieuws in de regio Zuid-Kennemerland. De media introduceerden deze term en koppelden de vermeende bendeleden aan steeds meer overtredingen en misdrijven. Dit leidde tot publieke angst en oproepen tot ingrijpen door lokale politiek, hoewel er ook controverses bestond over het daadwerkelijke bestaan van de bende. Na enkele maanden leek zowel de bende als de media-aandacht verdwenen te zijn. Het plotselinge verschijnen en verdwijnen van de fatbikebende in het nieuws, gecombineerd met de heftige maatschappelijke reacties, suggereert dat er sprake zou kunnen zijn van morele paniek.

Het doel van dit onderzoek is te achterhalen of de berichtgeving rondom de fatbikebende en de publieke reactie kan worden beschouwd als een morele paniek. De centrale vraag luidt: In hoeverre kan de wijze waarop nieuwsmedia de fatbikebende hebben afgebeeld, worden beschouwd als een morele paniek? Deze vraag is beantwoord door de casus te vergelijken met klassieke theorieën over *folk devils*, de zondebokken van een morele paniek, en twee klassieke modellen van morele paniek. Er is zowel een kwalitatieve als kwantitatieve analyse uitgevoerd op nieuwsberichten en Facebookreacties om een volledig beeld van de mediaberichtgeving en publieke opinie te verkrijgen. Bovendien werden op deze manier sociale media betrokken bij het concept, om zo de houdbaarheid ervan te toetsen in het hedendaagse digitale tijdperk.

De resultaten laten zien dat er niet met zekerheid kan worden gesteld dat er sprake is van een morele paniek. Hoewel de kwalitatieve analyse veel fasen en indicatoren van morele paniek liet zien, nuanceerde de kwantitatieve analyse dit door aan te tonen dat deze verschijnselen slechts in een beperkt aantal nieuwsberichten naar voren kwamen. Dit roept vragen op over de eisen en interpretatie van concepten binnen deze modellen. Het onderzoek toont bovendien aanknopingspunten voor toekomstig onderzoek naar morele paniek, zowel inhoudelijk over het concept als over de methodologische toepassing van de klassieke modellen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1. Casus: de fatbikebende.....	5
1.2. Morele paniek.....	6
1.3. Maatschappelijke relevantie	7
1.4. Wetenschappelijke relevantie.....	7
1.5. Doel onderzoek	8
1.6. Onderzoeksvragen.....	8
1.7. Leeswijzer	9
2. Theoretisch kader	10
2.1 Cohens moral panic	10
2.1.1 Actoren	11
2.1.2 Het procesmodel van morele paniek	12
2.2. Folk devils	13
2.3. De vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda	13
2.4. Aanleiding van een morele paniek	14
2.5. Gevolgen van een morele paniek	14
2.6. Media en criminaliteit	15
2.7. Jeugdcriminaliteit en morele paniek.....	16
2.8. Morele paniek en sociale media	17
2.9. Kritiek op de morele paniektheorie	19
2.10. Samenvatting.....	21
3. Methode.....	23
3.1. Onderzoeksopzet	23
3.2. Kwalitatieve inhoudsanalyse.....	23
3.2.1 Nieuwsberichten	23
3.2.2 Facebookreacties	24
3.3. Kwantitatieve inhoudsanalyse	24
3.3.1 Nieuwsberichten	24
3.3.2 Facebookreacties	25
3.4. Selectie van nieuwsberichten	25
3.5. Selectie van Facebookreacties.....	26
3.6. Betrouwbaarheid en validiteit.....	26

4. Resultaten.....	28
4.1. Resultaten kwalitatieve analyse nieuwsberichten	28
4.2. Vormen codeerschema kwantitatieve analyse.....	36
4.2.2. De vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda	38
4.3. Resultaten kwantitatieve analyse nieuwsberichten	39
4.4. Resultaten kwalitatieve analyse Facebookreacties.....	40
4.5. Resultaten kwantitatieve analyse Facebookreacties.....	45
4.6. Resultaten kwantitatieve analyse m.b.t. modellen.....	46
4.2.1. Het procesmodel van morele paniek	47
4.2.2. De vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda	48
5. Conclusie	55
5.1. Deelvraag 1: folk devils	55
5.2. Deelvraag 2: het procesmodel van morele paniek.....	56
5.3. Deelvraag 3: de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda.....	59
5.4. Hoofdvraag: morele paniek	63
6. Discussie	64
6.1. Interpretatie resultaten en mogelijke verklaringen	64
6.2. Invloed van onderzoeksmethode op resultaten.....	65
6.3. Beperkingen	66
6.4. Vervolgonderzoek en theoretische implicaties.....	67
6.5. Terugblik op maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.....	68
Literatuurlijst	70
Bijlagen.....	74

1. Inleiding

1.1. Casus: de fatbikebende

“De terreur van de fatbikebende rond Haarlem”, “Ouders wapenen hun kinderen met alarmen en pepperspray tegen fatbikebende” en “Fatbikebende teistert regio Haarlem: politie en gemeenten machteloos”. Het zijn enkele voorbeelden van koppen in de media in de herfst van 2023. Van september tot en met december domineerde deze zogenaamde ‘fatbikebende’ het nieuws in de regio Zuid-Kennemerland. NH Nieuws, de regionale omroep van Noord-Holland, bracht de term ‘fatbikebende’ tot leven toen zij op 21 september 2023 voor het eerst berichtten over deze groep. De aanleiding voor het artikel waren diverse meldingen die zij hadden binnengekregen over een groep jongeren die zich schuldig maakten aan straatintimidatie, berovingen en mishandelingen. Deze meldingen kwamen uit Haarlem, Bloemendaal, Bennebroek en andere aangrenzende plaatsen. De politie bevestigde de overlast van jongeren in de regio. Zij ontvingen meldingen over overlast, intimidatie, vernieling en geweld door een groep van in totaal zo’n vijftig jongeren, die in wisselende samenstelling opereerden. Volgens het artikel van NH Nieuws zou de groep jongeren het gemunt hebben op leeftijdsgenoten en zich onvoorspelbaar gedragen. Ze danken hun naam aan hun voornaamste vervoersmiddel: de fatbike. Door deze snelle, elektrische fietsen met brede banden kunnen zij zich snel verplaatsen. Ook valt het op dat zij voornamelijk communiceren via het sociale mediaplatform Snapchat en zouden zij deze app gebruiken om potentiële slachtoffers te lokaliseren en potentiële daders op te trommelen.

Volgens de media voelen slachtoffers en hun families zich niet meer veilig op straat. Zo zouden kinderen van hun ouders niet alleen naar school of sport mogen fietsen en proberen winkeliers met winkelverboden jongeren uit hun buurt te houden. In de weken na de eerste publicatie over de fatbikebende worden steeds meer overtredingen en misdrijven gekoppeld aan deze groep jongeren. Wanneer een vrouw in het Schoterbos in Haarlem wordt aangevallen en mishandeld, bereikt de angst onder bewoners een toppunt. Ouders gaven hun kinderen zelfs pepperspray mee om zichzelf te kunnen verdedigen.

Inwoners van de verschillende gemeenten vragen de lokale politiek in te grijpen. Al binnen een week na de eerste publicatie van NH Nieuws vragen zeven Velsense raadsleden in een motie om een gezamenlijke, gecoördineerde aanpak van betrokken gemeentes. De burgemeester van Heemstede spreekt zich uit en doet een oproep aan ouders van slachtoffers om aangifte te doen en in de gemeente Bennebroek komen ouders na een oproep van een buurtbewoner op Facebook samen om over het probleem te praten. Ook houdt de fatbikebende schoolleidingen bezig.

Hoewel de bende de hele regio in z’n greep heeft, zijn er ook andere geluiden. Zo is de burgemeester van Haarlem van mening dat er géén georganiseerde fatbikebende actief is in Haarlem, tot grote verontwaardiging van ouders van slachtoffers en buurtbewoners. Volgens hem is de

fatbikebende een symbool geworden voor jeugdoverlast en daalt de jeugdcriminaliteit in Haarlem al jaren. Ook de burgemeester van Bloemendaal vindt dat er ‘geen hardcore jeugdbende’ actief is. In november plaatst NH Nieuws zelf een artikel waarin de vraag of er wel een fatbike bende bestaat, centraal staat.

Zo snel als de fatbikebende in het nieuws verscheen, verdwijnt hij ook weer. De laatste berichten over de bende zijn van net voor de kerst. Daarna is het stil. In het begin van 2024 besteedt het NRC er nog aandacht aan: “Iedereen had het over de fatbikebende. Maar bestond die wel?” Dit artikel vormt dan ook de aanleiding voor deze scriptie.

1.2. Morele paniek

Het plotselinge verschijnen en verdwijnen van de fatbikebende in de nieuwsmedia maakt het interessant dit fenomeen te onderzoeken. De vluchtigheid ervan doet denken aan een mediahype, door Vasterman (2004, p. 259) gedefinieerd als “*a media-generated, wall-to-wall news wave, triggered by one specific event and expanded by the self-reinforcing process within the news production of the media.*” Hij noemt zulke berichtgeving ook wel “hijgerig” en “gebaseerd op halve waarheden en snelle oordelen” (Vasterman, 2004, p. 14). De nadruk ligt hierbij eerder op het creëren van nieuws dan op het rapporteren over nieuws (Vasterman, 2018, p. 20).

Nog opvallender dan de vluchtigheid, is de reactie van de samenleving: er is enorme publieke opwinding, angst en bezorgdheid, ondanks geruststellingen van burgemeesters. Deze paniek leidt er zelfs toe dat kinderen over straat gaan met pepperspray en bibliotheken worden gesloten. Burgers roepen de politie en het gemeentebestuur op om in te grijpen. Maar is dit wel evenredig aan de daadwerkelijke dreiging? Deze vraag lijkt goed te beantwoorden door middel van het concept morele paniek. Het concept morele paniek heeft bekendheid verworven door het boek *Folk Devils and Moral Panics: The creation of the Mods and Rockers*, geschreven door Stanley Cohen en uitgebracht in 1972. Een morele paniek gaat over de reactie van de samenleving op een waargenomen dreiging. Het kenmerkt zich door een plotselinge en intense bezorgdheid over een bepaalde groep, activiteit of situatie die als gevaarlijk wordt gezien voor de normen en waarden in de samenleving (Cohen, 1972).

Eerdere studies brengen delinquente groepen al in verband met morele paniek, zoals de studie van Katz (2011) en de studie van Koetsenruijter en Burger (2017) naar motorclubs. Groepen jongeren in het bijzonder, zoals in het geval van de fatbikebende, zijn vaak het onderwerp van studies naar morele paniek (Silcox, 2022, p. 99). Media besteden namelijk overdreven veel aandacht aan geweld en criminaliteit onder jongeren (Ruigrok et al., 2014, p.3; Rogan, 2021, p. 3) en schrijven er over op een sensationele manier (Schultz, 2023, p. 4). Literatuur over jongeren en criminaliteit doet dus vermoeden dat er ook in dit geval sprake zou kunnen zijn van een morele paniek.

1.3. Maatschappelijke relevantie

De media selecteren welke onderwerpen zij belichten en hebben daardoor grote invloed op welke onderwerpen als belangrijk worden gezien door het publiek. Dit wordt ook wel de agenda setting theorie genoemd (McCombs, 2004). De media selecteren niet alleen gebeurtenissen, maar leveren ook interpretaties hiervan. Op die manier hebben zij invloed op de publieke opinie (Althoff, 2018). Volgens Althoff (2018, p. 17) is toegenomen mediatisering een kenmerk van de huidige tijd en heeft dit grote invloed op hoe we criminaliteit, maar ook onze werkelijkheid ervaren. Door de toegenomen mediatisering vervaagt de grens tussen realiteit en fictie, waardoor mensen een vertekend beeld van de werkelijkheid kunnen hebben.

In het geval van de fatbikebende heerste er grote maatschappelijke onrust. Als dit te wijten is aan onjuiste, onvolledige of eenzijdige beeldvorming in de media en een disproportionele daadwerkelijke dreiging, kan een onderzoek naar morele paniek ons leren hoe we dit in toekomstige situaties kunnen voorkomen. Dit is vooral van belang voor journalisten en redacteuren, aangezien zij een grote rol spelen bij het selecteren, verwoorden en presenteren van nieuws. Als blijkt dat bepaalde redactionele overwegingen bijdragen aan een morele paniek, moeten zij hiervan op de hoogte zijn en hun aanpak heroverwegen. Bovendien kan een morele paniek verregaande gevolgen hebben: het leidt niet alleen tot angst, maar ook tot beleidsvoorstellen en wetgeving. Dit is van grote invloed op iedereen in de maatschappij. Omdat paniek in de samenleving en overhaaste of ondoordachte wetgeving voorkomen moet worden, is het dus van groot belang onderzoek te doen naar eventuele morele panieken in de samenleving, in dit geval in de casus van de fatbikebende.

1.4. Wetenschappelijke relevantie

Hoewel morele paniek een invloedrijk concept blijft, hebben verschillende wetenschappers al opgeroepen tot een hervorming of heroverweging van het concept in het digitale tijdperk (Walsh, 2020, p. 841). Volgens Hier (2018, p. 10) negeren wetenschappers op het gebied van morele paniek tot nu toe de aardverschuiving die er plaats vindt op het gebied van media- en misdaadcommunicatie. Hier (2018, p. 10) schrijft dat wetenschappers in hun onderzoeken nog steeds voorkeur geven aan traditionele manieren van massacommunicatie, zoals kranten en Tv-uitzendingen. Echter hebben de opkomst en toenemende rol van sociale media platforms hier veel in veranderd. Platforms zoals Facebook zijn in toenemende mate van belang voor de verspreiding van nieuws (Meese & Hurcombe, 2021, p.2). Facebook is dan ook een van de belangrijkste bronnen van nieuws geworden voor een nog steeds toenemend aantal lezers en producenten (Welbers & Opgenhaffen, 2018, p. 1). Door in dit onderzoek de klassieke morele paniektheorie toe te passen op zowel traditionele krantenberichten als nieuwsberichten en reacties op Facebook, geeft het inzicht in de relevantie en houdbaarheid van het concept. De uitkomsten kunnen bijdragen aan het debat over modernisatie van het concept en door eventuele aanbevelingen gehoor geven aan de oproep tot hervorming van het concept morele paniek.

Daar komt bij dat het aantonen van morele paniek vaak stuit op empirische moeilijkheden. In dit onderzoek wordt gepoogd deze moeilijkheden te overbruggen door niet alleen kwalitatief onderzoek te verrichten, maar door de verkregen gegevens ook om te zetten in een codeerschema. Met dit codeerschema wordt vervolgens een kwantitatief onderzoek uitgevoerd. Op deze manier kan worden getoetst hoe vaak een bepaald verschijnsel daadwerkelijk voorkomt in de nieuwsberichten, wat hopelijk leidt tot een beter onderbouwd antwoord op de vraag of er al dan niet sprake is van een morele paniek.

Tot slot is 'de fatbikebende' een nieuw fenomeen, dat nog niet eerder is onderzocht. Uitkomsten kunnen daarom ook een waardevolle toevoeging aan de theorie rondom jeugdcriminaliteit in de media bieden.

1.5. Doel onderzoek

Dit onderzoek heeft meerdere doelen. Enerzijds is het doel om inzichtelijk te krijgen hoe de media rapporteren over de fatbikebende, door middel van een kwalitatieve contentanalyse. Op deze manier wordt in kaart gebracht of de media hebben bijgedragen aan de angst over de fatbikebende. Daarnaast wordt de casus onderzocht vanuit het concept morele paniek. Hierdoor kan een uitspraak gedaan worden over de proportionaliteit van de reacties, door de roep om maatregelen, de gebruikte retoriek en de hoeveelheid media-aandacht te vergelijken met de daadwerkelijke criminaliteitscijfers zoals bekend bij de politie. Om een zo volledig mogelijk antwoord te geven op deze vraag, wordt de casus zowel vergeleken met indicatoren die voortvloeien uit Cohens procesmodel (1972) als het model van Goode en Ben-Yehuda (1999). Eerst vindt er een kwalitatieve contentanalyse plaats, waarna er met die gegevens en de klassieke theorie over morele paniek een codeerschema wordt gevormd voor een kwantitatieve analyse.

Deze analyse wordt uitgevoerd op mediaberichten die zowel op de nieuwssites als de Facebookpagina's van nieuwsorganisatie worden gepubliceerd. Om een uitspraak te kunnen doen over de indicatoren bezorgdheid en consensus zijn de Facebookreacties op de nieuwsberichten geanalyseerd en in kaart gebracht. Hiermee wordt tevens gehoor gegeven aan de oproep van verschillende wetenschappers om sociale media te betrekken bij het onderzoeken van een eventuele morele paniek.

1.6. Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van het onderzoek is als volgt:

In hoeverre kan de wijze waarop nieuwsmedia de fatbikebende hebben afgebeeld worden beschouwd als een morele paniek?

Deze onderzoeksvraag wordt beantwoord met behulp van de volgende deelvragen:

1. *Op welke manier wordt er in de nieuwsmedia geschreven over de fatbikebende en kan dit gezien worden als folk devil?*
2. *In hoeverre is er sprake van een morele paniek volgens het procesmodel van morele paniek van Cohen?*
3. *In hoeverre is er sprake van een morele paniek op basis van de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda?*

1.7 Leeswijzer

Deze masterscriptie is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2, het theoretisch kader, begint met de introductie van het concept morele paniek en de bijbehorende *folk devils* aan de hand van de studie van Cohen (1972), waarbij ook de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda (1999) worden uiteengezet. Vervolgens wordt er aandacht besteed aan de oorzaken en gevolgen van een morele paniek. Daarna wordt de relatie tussen criminaliteit en media besproken, met specifieke aandacht voor de relatie tussen jeugdcriminaliteit en morele paniek. Ook wordt er een hedendaags perspectief geboden op het concept, door de invloed van sociale media te bespreken. Tot slot worden de belangrijkste kritiepunten op het concept besproken.

Hoofdstuk 3 behandelt vervolgens de methode, waarin de gebruikte combinatie van een kwalitatieve en kwantitatieve inhoudsanalyse wordt toegelicht. Hierin worden beide methodes uiteengezet met betrekking tot zowel de nieuwsberichten als de Facebookreacties. Ook wordt toegelicht hoe de selectie van eenheden heeft plaatsgevonden en er wordt aandacht besteed aan de validiteit en betrouwbaarheid van het meetinstrument.

In hoofdstuk 4 worden de resultaten van de kwalitatieve analyse van de nieuwsberichten uiteengezet en wordt toegelicht hoe er op basis hiervan een codeerschema is gevormd. Vervolgens worden de kwantitatieve resultaten van dit codeerschema gepresenteerd. Daarna is er aandacht voor de resultaten van de kwalitatieve en kwantitatieve analyse van de Facebookreacties. Tot slot worden de resultaten van beide kwantitatieve analyses gepresenteerd in het kader van de klassieke modellen.

Hoofdstuk 5 betreft de conclusie. Hier worden conclusies beargumenteerd op de drie deelvragen, over *folk devils*, het procesmodel van Cohen en de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda. Vervolgens wordt er antwoord gegeven op de hoofdvraag.

De scriptie eindigt met een discussie in hoofdstuk 6. Hier wordt aandacht besteed aan de interpretatie van de resultaten en mogelijke verklaringen voor de resultaten. Vervolgens wordt uiteengezet hoe de onderzoeksmethode van invloed heeft kunnen zijn op de resultaten en worden overige beperkingen besproken. Daarna volgen er aanbevelingen voor vervolgonderzoek en de scriptie eindigt met een terugblik op de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt eerst het begrip morele paniek geïntroduceerd aan de hand van de studie van Cohen (1972). De relevante actoren en de fases die hij onderscheidt in het procesmodel van morele paniek, worden uiteengezet. Daarna volgt een uitleg over *folk devils*, de zondebokken van een morele paniek. Vervolgens worden de vijf indicatoren uiteengezet die volgens Goode en Ben-Yehuda (1999) aanwezig dienen te zijn bij een morele paniek, gevolgd door een toelichting over de aanleiding van een morele paniek en de gevolgen ervan. Om een morele paniek beter te begrijpen wordt vervolgens de relatie tussen media en criminaliteit besproken, met specifieke aandacht voor de relatie tussen jeugdcriminaliteit en een morele paniek. Ook wordt er een hedendaagse blik op het concept geboden door de invloeden van sociale media te bespreken. Tot slot worden enkele punten van kritiek op de theorie besproken. Aan het einde van het hoofdstuk volgt een samenvatting.

2.1 Cohens moral panic

Een morele paniek is een concept uit de sociologie waarmee een plotselinge, intense angst en bezorgdheid vanuit de samenleving over een bepaalde dreiging die wordt gezien als een bedreiging voor de normen en waarden van die samenleving wordt aangeduid. De ontstane paniek is disproportioneel ten opzichte van de dreiging en wordt aangewakkerd door berichtgeving in de media.

Het concept morele paniek werd geïntroduceerd door Jock Young en door Stanley Cohen verder uitgewerkt in zijn boek *Folk Devils and Moral Panics: The creation of the Mods and Rockers* uit 1972. Omdat Cohen het concept als eerste systematisch introduceerde in de sociologie, wordt hij ook wel als de grondlegger ervan gezien (Thompson, 1998). De aanleiding voor het baanbrekende onderzoek van Cohen was de paniek die er was ontstaan in de media over twee Britse rivaliserende jeugdbendes: de 'Mods' en 'Rockers'. Deze periode staat ook wel bekend als '*The Clacton Disturbances*' in de jaren '60 en '70 in Groot-Brittannië. Cohen onderzocht de rollen van verschillende actoren bij het aanwakkeren van angst over de Britse jeugdcultuur destijds. Volgens Cohen waren de reacties vanuit de samenleving hierop 'misplaced' en 'displaced' (1972, p. xxxix). Met misplaatst bedoelde hij dat de maatschappelijke reacties zich zogenaamd richten op actuele gebeurtenissen, maar zich in de werkelijkheid richten op een veel grotere dreiging voor het moraal van de samenleving (Bouabid, 2016, p. 83). Zo was de reactie in het geval van de Mods en Rockers niet zo zeer gericht op het gedrag van deze groepen, maar eerder op de losse seksuele moraal van Britse jongeren. Door deze misplaatsing zijn de maatschappelijke reacties niet in verhouding tot de feitelijke gebeurtenissen en dus disproportioneel. Ook werden er door de media en politici overdreven uitspraken gepubliceerd over de dreiging van deze groep jongeren en werd er provocerende retoriek gebruikt. Cohen noemde dit fenomeen een '*moral panic*' en definieerde het als volgt:

“Societies appear to be subject to periods of moral panic; a condition, episode, person or group of persons emerges to become defined as a threat to societal values and interests: its nature is presented in a stylized and stereotypical fashion by the mass media; the moral barricades are manned by editors, bishops, politicians, and other right-thinking people. (Cohen, 1972, p. 9)”.

De morele paniektheorie vindt zijn oorsprong in de labelingtheorie van Becker (1963), zoals beschreven in zijn boek *Outsiders*. Volgens Becker is gedrag niet inherent deviant of crimineel, maar wordt deviant gedrag gecreëerd doordat de samenleving het zo labelt. Welke gedragingen en welke groepen als deviant worden bestempeld, hangt af van de tijd en plaats waarin het gedrag voorkomt (Critchler, 2008, p. 1128). Het proces van labeling kan leiden tot een *selffulfilling prophecy*, waarbij individuen wiens gedrag is gelabeld als deviant, zich gaan gedragen naar het label dat zij hebben gekregen (Critchler, 2008, p. 1128). Belangrijk binnen deze theorie is wie bepaalt hoe en wanneer deze labels worden toegekend. Volgens Becker (1963) spelen *moral entrepreneurs* hier een grote rol (zie hoofdstuk 2.1.1). Zij proberen anderen te overtuigen van hun normen en waarden en de houding van het publiek ten opzichte van bepaalde gedragingen en groepen te veranderen (Goode & Ben-Yehuda, 1994, p. 495). Zowel Beckers theorie als het concept van Cohen richten zich op de rol van reacties op afwijkend gedrag.

2.1.1 Actoren

Cohen identificeerde vier verschillende actoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van een morele paniek (1972).

- a. *Massamedia*. Cohen benadrukte dat de massamedia belangrijk zijn in de beginfase van het aanwakkeren van een sociale reactie. Door te rapporteren over bepaalde gebeurtenissen hebben (massa)media grote invloed op welke onderwerpen er besproken worden en hoe het publiek hier over denkt (Althoff, 2010, 2018). Dit wordt uitgebreid uiteengezet in hoofdstuk 2.7. *Moral entrepreneurs* maken veelvuldig gebruik van media om angst te zaaien en hun voorgestelde aanpak en beleid te presenteren. Volgens Silcox (2022, p. 98) zouden morele panieken niet snel dezelfde omvang bereiken zonder media, en Critchler (2003, p. 131) noemt morele panieken zonder media ‘ondenkbaar’. Goode & Ben-Yehuda (1994) stellen echter dat er vóór het bestaan van (massa)media ook sprake was van morele paniek, bijvoorbeeld in periodes van heksenvervolging.
- b. *Moral entrepreneurs*. Hieronder verstaan we de personen of groepen die actief betrokken zijn bij het definiëren en bestrijden van immoreel of sociaal onaanvaardbaar gedrag. Dit kunnen onder andere politici, journalisten, belangenorganisaties of wetgevers zijn. Volgens Cohen (1972, p. 1) bemannen zij ‘de morele barricades’ van de samenleving. Becker onderscheidde twee groepen: *rule enforcers* en *rule creators*, waarbij de laatste groep zich opwerpt als ‘morele kruisvaarder’ en zich laat leiden door een sterk gevoel van moraliteit om zo ‘het kwaad te

bestrijden' (Cohen, 1972, p. 140). De oplossingen die moral entrepreneurs bieden tegen de morele bedreigingen, nemen vaak de vorm aan van beleidsvorming of wetgeving.

- c. *De control culture.* Dit zijn onder andere de actoren met institutionele macht: de politiek, het rechtssysteem en de politie. Volgens Cohen (1972, p. 77) omvat dit niet alleen de instituties en hun personeel, maar ook hun gangbare manieren en procedures om met afwijkend gedrag om te gaan. Moral entrepreneurs richten hun roep om ingrijpen tot deze control culture. Zij hebben de mogelijkheid op te treden door hun bevoegdheden te gebruiken, bijvoorbeeld door het vormen van beleid, wetgeving of door politieoptredens.
- d. *Het publiek.* Het gaat hier om het algemene publiek dat vatbaar is voor de invloed van media. De (nieuws)media hebben een grote rol in het vormen van de publieke opinie (Althof, 2018), en kunnen dus ook angst, bezorgdheid over verontwaardiging overbrengen. In Cohens theorie werd uitgegaan van het publiek als passieve mediagebruiker.

2.1.2 Het procesmodel van morele paniek

Cohen constateerde bij de berichtgeving over the Mods en Rockers drie fasen die bijdroegen aan het vormen van een morele paniek. Hij zette deze uiteen in *'the processual model of moral panic'*.

- a. Ten eerste is er sprake van overdrijving en vervorming, bijvoorbeeld overdrijving van de grootte of de ernst van het probleem. Hierbij kan gekeken worden naar de ernst van de gebeurtenissen, het aantal betrokkenen, de mate van geweld of schade aan eigendommen (Critchler, 2003, p. 12). Voorbeelden van vervorming zijn emotioneel taalgebruik, sensationele koppen en het gebruik van melodramatische taal (Critchler, 2003; Thompson, 1998). Ook wijst het ten onrechte koppelen van verschillende incidenten aan elkaar op vervorming (Critchler, 2003).
- b. Ten tweede worden er voorspellingen gedaan. Zo wordt er bijvoorbeeld voorspeld dat het probleem zich zal herhalen of nog groter zal worden (Critchler, 2003, p. 12). Op die manier wordt er angst gezaaid en een nadruk gelegd op snel ingrijpen.
- c. Als laatste fase vindt er symbolisatie plaats. Hierbij worden individuen, groepen of gedragingen middels symbolisering gekoppeld aan de waargenomen dreiging (Bouabid, 2016, p. 88). De media maken hier gebruik van, doordat zij complexe situaties moeten samenvatten in een bepaald aantal woorden en daardoor snel grijpen naar makkelijk identificeerbare woorden, stereotypen en beelden. Het gevolg hiervan is dat 'neutrale' aspecten een negatieve lading krijgen (Thompson, 1998) en worden geassocieerd met de symptomen van de gepercipieerde dreiging (Cohen, 1972, p. 43). Zo vertegenwoordigde het woord 'Mod' (wat oorspronkelijk was afgeleid van het woord modernist) een volledige jeugdcultuur en hun afwijkende gedrag (Critchler, 2003, p. 12). De verwachting is dat in dit geval de fatbike door symboliek wordt geassocieerd met overlast en criminaliteit, en dus zijn neutraliteit verliest.

2.2. Folk devils

Volgens Cohen heeft elke moral panic een eigen zondebok, ook wel *folk devils*. Deze folk devils zijn de bron van de maatschappelijke onrust (Colomb & Damphousse, 2004, p. 149). Goode & Ben-Yehuda (1994, p. 156) definiëren folk devils als “*created, deviant stereotypes identifying the enemy, the source of the threat, selfish, evil wrongdoers who are responsible for the trouble*”. Cohen noemt deze groep ook wel “*visible reminders of what we should not be*” (Cohen, 1972, p. 2). Deze groep wordt gedemoniseerd door gebruik van stereotypen, het presenteren van doemscenario's en negatieve symbolisatie in de media (Cohen, 1972, p. 41). Zo werden de Mods en Rockers door journalisten en autoriteiten neergezet als gewelddadige en ongehoorzame relschoppers. Ook dragen metaforen bij aan het dehumaniseren van folk devils, zoals het vergelijken met dieren (Welch et al., 2002, p. 22). De manier waarop media folk devils presenteren bevatten volgens Schissel (2006, p. 175) vaak vooroordelen met betrekking tot geslacht, sociaaleconomische status of etnische achtergrond.

2.3. De vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda

Goode en Ben-Yehuda (1999) werken Cohens theorie verder uit door vijf indicatoren vast te stellen die aanwezig zijn bij een morele paniek. Dit zijn bezorgdheid, consensus, vijandigheid, volatiliteit en disproportionaliteit.

1. *Bezorgdheid* is aanwezig wanneer het gedrag van een groep mensen de gevoelens van onrust in de samenleving verhoogt of een intens gevoel van zorg of angst veroorzaakt. Dit kan gemeten worden door onder andere opiniepeilingen, reacties op kranten, brieven aan redacteuren, sociale bewegingen of voorstellen van wetgeving of beleidsverandering om de vermeende dreiging tegen te gaan (Critcher, 2006, p.51).
2. *Consensus* is het idee dat een substantieel deel van de samenleving het er over eens is dat een zekere dreiging bestaat en moet worden aangepakt. Dit kan gemeten worden door te bepalen of er overeenstemming is over het onderwerp en door publieke commentaren en reacties in kaart te brengen. Er is ook sprake van consensus wanneer uit mediaberichtgeving blijkt dat er overeenstemming is onder experts, justitie, politici of anderen. In het geval van consensus wordt benadrukt dat de dreiging een gevaar vormt voor traditionele maatschappelijke waarden. Belangrijk hierbij is dat er niet persé een meerderheid hoeft te zijn met dezelfde opvatting. Morele panieken kunnen namelijk verschillen in groottes en impact of enkel bepaalde groepen raken (Critcher, 2006, p. 52).
3. Er is sprake van *vijandigheid* als er een verhoogd niveau van wrok is tegenover de groep, wiens gedrag wordt beschouwd als bedreiging. Deze groep wordt collectief neergezet als ‘de vijand van de maatschappij’ (Critcher, 2006, p. 52). Dit resulteert in de creatie van een folk devil en een ‘wij tegen zij’-mentaliteit, waarbij ‘wij’ slaat op respectabele mensen en

'zij' op de afwijkende of criminele mensen. Zij worden vaak op een stereotyperende manier gepresenteerd (Critchler, 2006, p. 52).

4. *Volatiliteit* beschrijft de aard van een morele paniek. Sommige morele panieken verdwijnen even snel als ze opkomen, terwijl andere jaren aanhouden totdat voorgestelde wetgeving of beleidsverandering wordt aangenomen of verworpen. Zie paragraaf 2.5 voor meer informatie over de gevolgen en de duur van een morele paniek.
5. Het laatste en belangrijkste kenmerk is *disproportionaliteit*. "*The concept of the moral panic rests on disproportionality. If we cannot determine disproportionality, we cannot conclude that a given episode of fear or concern represents a case of a moral panic*" (Critchler, 2006, p. 55). Disproportionaliteit is aanwezig wanneer de bezorgdheid buitensporig is in verhouding tot de objectieve schade of dreiging die voorkomt uit het probleem. Volgens Goode en Ben-Yehuda (1999) is disproportionaliteit een lastig concept om te definiëren of operationaliseren, omdat het subjectief is. Zij suggereren dat dit het beste kan worden gemeten door de aandacht voor het probleem te onderzoeken in relatie tot de objectieve dreiging. In het geval van de Mods en Rockers constateerde Cohen bijvoorbeeld dat de gevechten tussen beide groepen niet meer waren dan typische ruzies onder jongeren en geen indicatie waren voor de enorme zorgen voor het verval van de maatschappelijke normen en waarden.

2.4. Aanleiding van een morele paniek

Zoals benoemd door Cohen, richt de paniek bij een morele paniek zich eigenlijk op een andere, grotere, dreiging dan de actuele gebeurtenissen die worden aangehaald. Bouabid (2016, p. 84) noemt het ook wel "*een 'misplaatsing van een andere angst', 'een signifier van een dieper probleem' en 'een mystificatie van een diepere dreiging' die ontstaat uit een cultureel/moreel onbehagen of culturele/morele crisis*". Een morele paniek is een reactie op morele of culturele veranderingen, die lijken af te wijken van de 'eigen' moraliteit en cultuur (Bouabid, 2016, p. 97). Volgens Critchler (2006, p. 11) kan een nieuwe situatie, zoals een ziekte of technologische ontwikkeling de aanleiding zijn voor een morele paniek. Vaak is er een belangrijke gebeurtenis dat het startschot vormt voor toegenomen media-aandacht voor het onderwerp, maar een morele paniek kan ook gestart worden door bijvoorbeeld een belangengroep (Critchler, 2006, p. 11).

2.5. Gevolgen van een morele paniek

"*These episodes make things happen*", schrijft Garland over periodes van morele paniek (2008, p. 15). Hoewel deze periodes verschillen in duur en intensiteit, hebben zij zeker gevolgen (Garland, 2008, p. 13). Tijdens een morele paniek wordt angst aangewakkerd om steun te verkrijgen voor vaak rechtse wet- en orde campagnes (Silcox, 2022, p. 98). Schultz (2023, p. 2) noemt dit een

'*tough on crime*'-aanpak; strengere controles door politie en zwaardere straffen. Op het gebied van jeugdcriminaliteit zien zij ook dat er een beeld geschetst wordt dat straffen voor jongeren veel te mild zijn, en er een sterke roep is om zwaardere straffen (Schultz, 2023, p. 6). Een morele paniek kan dus leiden tot nieuwe wetgeving en verandering in de gehele maatschappij teweegbrengen, die ook na de waargenomen dreiging nog lang kan blijven bestaan (Garland, 2008, p. 16). Het voorstellen van wetgeving is dan ook een indicatie dat er een morele paniek heeft plaatsgevonden, en ook beleidswijzigingen komen vaker voor tijdens een morele paniek (Colomb & Damphousse, 2004, p. 150). Het doel van de acties is het terugkeren naar een 'nostalgisch verleden' waarin de traditionele, heersende normen en waarden in de maatschappij niet langer worden bedreigd of in twijfel worden getrokken (Silcox, 2022, p. 99). Al zijn volgens Critcher (2006, p. 12) deze maatregelen niet altijd effectief, maar voornamelijk symbolisch.

Morele panieken hebben daarnaast een '*discursive legacy*'; zij bepalen op welke manier het vraagstuk in de toekomst wordt besproken (Cricher, 2006, p. 12). Toch kan een morele paniek ook uitdoven zonder sporen achter te laten. Volgens Goode en Ben-Yehuda (2009, p. 42) kunnen morele panieken ook geïnstitutionaliseerd worden. Dat wil zeggen dat, nadat de morele paniek zijn beloop heeft gehad, de zorgen over het desbetreffende gedrag blijven bestaan. Dit kan zich uiten in onder andere sociale bewegingen, wetgeving, handhavingspraktijken of praktijken voor het straffen van overtredders.

2.6. Media en criminaliteit

In de huidige samenleving, ook wel omschreven als gemediatiseerd (Strömback, 2008), spelen media een grote rol in het vormgeven van het maatschappelijke discours. Volgens Esser (2013, p. 155) is er sprake van een 'media samenleving', waarin traditionele media en nieuwe mediavormen alle aspecten van het sociale leven doordringen. Media zijn niet meer weg te denken uit ons leven, en Deuze (2009, p. 468) stelt dan ook dat we leven 'in' media, in plaats van 'met' media. Het bewustzijn van deze gemediatiseerde realiteit is van belang voor het begrijpen van de invloed van media op opvattingen en percepties.

Doordat media commercieel gedreven zijn, houden zij er hun eigen media logica op na (Esser, 2013, p. 155). Volgens Strömback (2008, p. 233) verwijst dit naar "*the news values and the storytelling techniques the media make use of to take advantage of their own medium and its format, and to be competitive in the ongoing struggle to capture people's attention*". De media fungeren als poortwachters waarbij vele actoren meespelen in het selectieproces, waaronder journalistieke principes en zakelijke overwegingen (Ruigrok et al., 2014, p. 14). Nieuwsmedia kiezen vaak gebeurtenissen met een hoge nieuwswaarde, die aansluiten op actuele maatschappelijke discussies (Althof, 2010, p. 347).

Uit onderzoek blijkt dat onder andere conflict en negativiteit factoren zijn die de nieuwswaarde verhogen (Ruigrok et al., 2014, p. 17). Criminaliteit heeft dus aanzienlijke

nieuws waarde, omdat het een conflict weerspiegelt en negatief is. Volgens Althof (2010, p. 347) is criminaliteit ook nog eens een containerbegrip, waardoor het een raamwerk vormt voor veel verschillende onderwerpen en gebeurtenissen. Hoe ernstiger het delict en hoe meer geweld er wordt gebruikt, hoe groter de nieuws waarde en daarmee de kans dat het verhaal wordt geselecteerd (Wilson & Ibrahim, 2010, p. 74). Binnen onder andere de criminologie is de wisselwerking tussen media en criminaliteit een centraal onderwerp. Onderzoek richt zich vaak op hoe criminele vraagstukken worden behandeld en welke betekenissen hieraan worden gegeven (Althoff, 2010, p. 341). Hierbij staat de invloed van media op de perceptie van criminaliteit centraal.

2.7. Jeugdcriminaliteit en morele paniek

Hoewel deviant gedrag onder jongeren volgens onderzoek onderdeel is van de overgang naar volwassenheid, lijkt er in de media toch sprake te zijn van een gerichte criminalisering van jongeren (Rogan, 2021, p. 2). Studies tonen dan ook aan dat de media buitensporig veel aandacht schenken aan criminaliteit en geweld onder jongeren (Ruigrok et al., 2014, p. 3). Zo bleek uit onderzoek van Ruigrok et al. (2014) dat de jeugdcriminaliteit tussen 2007 en 2011 met 44% daalde, maar de berichtgeving maar met 13% daalde. In Engeland was er in de periode 2007-2018 een vergelijkbare scheve verhouding te zien (Rogan, 2021, p. 3). Deze overrapportage geeft een verkeerd beeld van de werkelijkheid, wat kan resulteren in het in stand houden van vooroordelen en stereotypen rond achtergestelde groepen jongeren (Rogan, 2021, p. 3).

Uit onderzoek van Schultz (2023, p. 4) blijkt dat media op een sensationele manier schrijven over criminaliteit onder jongeren. Zij zien dat er veel angst en bezorgdheid bestaat rond dit onderwerp. Nieuwsberichten benadrukken dan ook dat de jeugdcriminaliteit toeneemt. Er heerst het idee dat scholen, ouders en de gemeenschap de controle over deze jongeren zijn verloren (Schultz, 2023, p. 5). Door dit probleem te presenteren als nieuw en alarmerend, willen mensen terugkeren naar het 'nostalgisch verleden' zonder deze problemen. Hiermee wordt de overtuiging versterkt dat controle en bestraffing de geschikte oplossing is (Silcox, 2022, p. 99).

Volgens Schissel (1997, p. 166) kunnen politici het onderwerp jeugdcriminaliteit vaak 'niet weerstaan'. Dit leidt tot het demoniseren van voornamelijk achtergestelde jongeren, wat ertoe leidt dat jongeren steeds meer worden neergezet als zondebokken voor politieke doeleinden. Jongeren uit minderheidsgroepen vormen dan ook een bliksemafleider voor publieke angst, woede en zorgen over een dreigende sociale wanorde (Welch et al, 2002, p. 4). Volgens Rogan (2021, p. 3) dragen quotes van politici in nieuwsberichten bij aan angst voor deze groep, omdat zij het probleem vaak groter voorstellen dan het daadwerkelijk is.

Wat betreft terminologie worden jongeren in de media volgens Schissel (1997, p. 176) vaak besproken met de term '*gang*', in het Nederlands 'bende'. Dit wordt bevestigd door Koemans (2010, p. 210), die in haar onderzoek vond dat jeugdcriminaliteit in Nederland ook wordt geframed als

‘straatterreur’. Volgens Faucher (2009, p. 441) worden bij het beschrijven van jeugdcriminaliteit termen als ‘epidemie’ en ‘misdaadgolf’ gebruikt, om de urgentie en ernst van het probleem te vergroten. Ook wordt de angst versterkt door de willekeurigheid van het geweld te benadrukken en door termen als ‘serious’, ‘strange’ en ‘random’ te gebruiken. Bovendien worden er subjectieve termen gebruikt, zoals ‘horrible’, ‘vicious’ en ‘heinous’ (p. 444).

Stereotypering speelt een grote rol in nieuwsberichtgeving over jeugdcriminaliteit. Hierbij wordt de nadruk gelegd op de associatie tussen culturele achtergrond of etnische afkomst en criminaliteit. Op die manier wordt er onderscheid gemaakt tussen ‘wij’ en ‘zij’. In Nederland heerst bijvoorbeeld het stereotype beeld dat Marokkaanse jongeren zorgen voor straatterreur (Ruigrok et al., 2017, p. 67). Ook Schissel (1997, p. 177) ziet in Canadese berichtgeving verwijzingen naar ras, bijvoorbeeld wanneer er wordt bericht over bendes. Hij schrijft hierover: “*Although journalists and editors may argue that it is sound, objective, and informative journalism to identify racial groups (and it may help to sell papers), the use of broad categorical linguistic devices like Black, Asian or Native paints the entire racial category with the same brush and generalized criminogenic referent to people of color.*” (Schissel, 1997, p. 177). Volgens Mungham (1982) richt de berichtgeving zich vooral op werkloze jongeren, omdat zij in grote mate geassocieerd zouden worden met criminaliteit.

Verscheidene studies hebben vastgesteld dat er morele paniek heerst rondom de beeldvorming van jongeren als bedreiging voor de maatschappij (Silcox, 2022, p. 99). Toch komen uit het onderzoek van Silcox (2022) naar een morele paniek over jeugdcriminaliteit in Canada gemengde resultaten. Zij vindt geen harde bewijzen voor een morele paniek, maar ziet vooral een piek in media-aandacht rondom jeugdcriminaliteit na incidentele gebeurtenissen. Zij benadrukt ook dat jeugdcriminaliteit in de loop der tijd is afgenomen en de meeste vormen van criminaliteit onder deze groep niet zo gewelddadig zijn als het beeld dat de media schetsen.

2.8. Morele paniek en sociale media

In Cohens klassieke morele paniektheorie uit 1978 spelen de massamedia een significante rol. Sindsdien hebben we ingrijpende veranderingen gezien op het gebied van massamedia, voornamelijk gedreven door digitale technologieën en het internet. In 1995 beargumenteerden McRobbie en Thornton (1995) dat Cohens concept geen rekening hield met de veranderende dynamiek van media in het digitale tijdperk. Zo stamt de klassieke theorie uit een periode waarin het publiek werd gezien als passieve mediagebruiker. Het mediagebruik was echter veranderd; in de jaren '90 sprak men van een actief publiek dat in staat was mediaproducties kritisch te beoordelen. Daarom achtten McRobbie en Thornton (1995) de theorie onhoudbaar. Zij beargumenteerden daarnaast dat de nadruk van Cohens werk lag op massacommunicatie als kranten en TV-uitzendingen, en uitgaat van een eenduidige pers en een eensgezind publiek (Walsh, 2020, p. 842). Echter, zij gingen er vanuit dat de toename en fragmentatie van mediaplatformen zou zorgen voor meer diverse informatie over publieke kwesties

(McRobbie & Thornton, p. 560). Bovendien kan een actieve mediagebruiker alternatieve of afwijkende reacties laten horen, waardoor er minder snel sprake zou zijn van consensus. McRobbie en Thornton (1995, p. 572) dachten dat de grenzen tussen normaal en afwijkend daardoor zouden vervagen en morele panieken minder vaak voor zouden komen.

Sinds de discussie van McRobbie en Thornton (1995) hebben de ontwikkelingen op het gebied van massamedia flink doorgezet. Sociale media en digitale platformen zoals wij ze vandaag de dag kennen, zijn van grote invloed op Cohens theorie over morele paniek. Naarmate het nieuws steeds meer verplaatst zien we dat de relatie tussen media en consument en de verscheidenheid aan boodschappen niet zo eenvoudig is als McRobbie en Thornton (1995) veronderstelden (Walsh, 2020, p. 844).

Hoewel traditionele massamedia nog steeds relevant zijn, is de rol van sociale media de afgelopen jaren toegenomen (Bernhard & Kübler, 2023, p. 34). Platforms als Facebook zorgen voor een verandering op het gebied van publieke communicatie, doordat de verspreiding van informatie niet langer enkel is weggelegd voor bepaalde institutionele organisaties (Van Dijck & Poell, 2013, p. 3). Dankzij de toegankelijkheid van sociale media kunnen namelijk meer mensen deelnemen aan (politieke) discussies (Bernhard & Kübler, 2023, p. 23). Hierdoor zijn er steeds meer stemmen en meningen te horen. Deze interactiviteit en participatie hebben de grens tussen producent en publiek doen vervagen (Turner, 2010, p. 126). Het zijn dus niet langer enkel de moral entrepreneurs (zoals uiteengezet in paragraaf 2.1.1.) die verwerpelijk gedrag kunnen signaleren, afkeuren en aankarten. Op sociale media kan iedereen anderen van dergelijk gedrag beschuldigen, wat door Ingraham & Reeves (2016, p. 456) ook wel *'shaming'* wordt genoemd.

Sociale media hebben het mogelijk gemaakt informatie uit te wisselen met gebruikers van over de hele wereld. Hierdoor kunnen morele panieken sneller en verder verspreid worden dan voorheen. Volgens Hier (2018, p. 7) verspreiden periodes van angst of verontwaardiging zich over een genetwerkte wereld als *'digitale bosbranden'*. Hoewel digitale platformen ons in staat stellen met meer mensen in contact te komen, zijn ze er zo op ingericht dat het onze horizon juist vernauwt en de kans vergroot op betrokkenheid bij emotionele en bijtende inhoud (Walsh, 2020, p. 845). Sociale media platformen zijn namelijk gericht op het maken van winst, bijvoorbeeld door de verkoop van advertenties. Hierdoor concurreren zij om de aandacht van de gebruikers, wat volgens Van Bavel et al. (2024, p. 312) resulteert in een *'aandachtseconomie'*. Platforms spelen hier op in met bijvoorbeeld gepersonaliseerde algoritmen, waarmee ze de aandacht van de gebruiker willen trekken. Dit doen zij door inhoud aan te bevelen die overeenkomt met de voorkeuren van de gebruiker.

Sunstein (2018, p. 59) waarschuwt voor het creëren van *'echo chambers'* op sociale media. Cinelli et al. (2021, p. 1) definiëren dit als *'omgevingen waarin gebruikers steeds interacteren met andere gebruikers met vergelijkbare overtuigingen of voorkeuren, wat leidt tot versterking van die overtuigingen'*. Volgens hen zijn online gebruikers geneigd informatie te zoeken die past bij hun overtuigingen en negeren zij informatie die tegenstrijdig is met hun wereldbeeld (p. 5). Bovendien

hebben digitale media het makkelijker gemaakt om in contact te komen met mensen van over de hele wereld met dezelfde interesses en voorkeuren (Bechmann & Lomborg, 2013, p. 768). Wanneer mensen informatie op sociale media zo filteren dat zij zich enkel met deze gelijkgestemden omringen en isoleren van tegensprekende standpunten, kan dit leiden tot “*a breeding ground for polarization, and potentially dangerous for both democracy and social peace*” (Sunstein, 2018, p. 71).

Klinger (2013, p. 722) betoogt dat sociale media platforms werken volgens de ‘logica van viraliteit’, waarbij de maximale blootstelling van een bericht binnen een kort tijdsbestek centraal staat. Dit wordt gemeten met *virality metrics*: het aantal keer dat er bijvoorbeeld op een bericht is geklikt, gereageerd of het bericht is gedeeld. Volgens Puryear et al. (2024) werkt dit een morele paniek in de hand. Op sociale media worden we namelijk blootgesteld aan potentiële dreigingen. Om deze dreigingen te bestrijden uiten mensen hun verontwaardiging, bijvoorbeeld door op het bericht te reageren of het te delen. Volgens de principes van viraliteit wordt de dreiging dan nog verder verspreid. De *virality metrics* van het bericht suggereren dat anderen de dreiging serieus nemen, waardoor we het als groter en gevaarlijker beschouwen (p. 8). Door het streven naar viraliteit wordt het oproepen van emotie of verontwaardiging met bepaalde inhoud soms zelfs belangrijker gevonden dan de feitelijke juistheid of het algemene belang ervan (Walsh, 2020, p. 845).

Daar komt nog bij dat sociale media de verspreiding van desinformatie, polariserende inhoud en complottheorieën versterken, doordat die zich snel verspreiden op sociale media (Walsh, 2020, p. 851). Uit onderzoek blijkt dan ook dat er veel onjuiste informatie rondzwerft op sociale media en deze informatie ten onrechte als feitelijk juist wordt gezien (Yar, 2014, p. 60). Polarisatie kan ontstaan doordat mensen op sociale media gesprekken sneller als vijandig ervaren dan bij face-to-face gesprekken (Bor & Petersen, 2022, p. 1). Mensen zouden op het internet minder empathisch en agressiever zijn, door het gebrek aan non-verbale signalen en door de mogelijkheid anoniem te communiceren (p. 3).

Al met al zorgt de opkomst en ontwikkeling van sociale media voor interessante vragen op het gebied van de houdbaarheid van klassieke morele paniek theorieën. Verschillende wetenschappers roepen dan ook op tot een heroverweging van het concept in het digitale tijdperk en claimen dat dit tot nu toe onderbelicht is (Walsh 2020, p. 841).

2.9. Kritiek op de morele paniektheorie

De klassieke morele paniektheorie is veelvuldig bekritiseerd. De voornaamste kritiek gaat over het veranderende mediagebruik, waardoor de theorie niet meer toepasbaar zou zijn. Cohen en andere vroege auteurs bestempelden folk devils als ‘slachtoffers van beeldvorming door de media’, terwijl later onderzoek erkent dat deze groepen zelf ook een rol spelen in hun beeldvorming in de media; zij kunnen zelf ook gebruik maken van publiciteitsmiddelen (Koetsenruijter & Burger, 2017, p. 378). Uit onderzoek van Koetsenruijter en Burger (2017, p. 388) naar motorclubs bleek bijvoorbeeld dat deze

folk devils wel degelijk van zich lieten horen en er een ‘reparerende’ mediastrategie op na hielden. Een uitgebreide analyse van de invloed van sociale media op de klassieke morele paniektheorie is uiteengezet in paragraaf 2.9.

Ook ik is het stigma dat met morele paniek gepaard gaat veelvuldig bekritiseerd. David et al. (2020, p. 221) stellen: *“At the most fundamental level, the concept of moral panic appears to carry with it a built-in hypothesis: that a given cultural or social reaction or response is irrational and/or disproportionate”*. Het woord ‘paniek’ impliceert dus dat een reactie onredelijk is (Cricher, 2003, p. 144). Wanneer je iets een morele paniek noemt, bestempel je de reactie van het publiek dus indirect als ongepast, disproportioneel of onredelijk (Falkof, 2020, p. 227). Het begrip wordt bovendien soms als politieke verdediging gebruikt; het bestempelen van een probleem als morele paniek is een gebruikelijke manier geworden om strengere wet- en regelgeving jegens een probleem tegen te gaan (Altheide, 2009, p. 90- 91). Daar komt bij dat het concept soms als zelf-verklarend wordt gepresenteerd en er daarmee afbreuk wordt gedaan aan het theoretische aspect ervan. Critcher (2003, p. 143) zegt daar over; *“Ironically, ‘moral panic’ has itself become a label, its application used as proof that little more need be said”*

Een studie van Altheide (2009, p. 94) toont aan dat morele paniek veelvuldig wordt gebruikt in kranten, maar ook in literatuur en kunst. Bovendien is het gebruik ervan in de afgelopen tien jaar toegenomen. Hij verklaart dat als volgt: *“I argue that the logic of news formats promotes fear and entertainment also encourages oppositional positions on certain topics. MP (moral panic) fills this bill”*. Volgens Critcher (2008, p. 1138) zijn door dit veelvuldige gebruik cruciale details in de theorie verwaarloosd. Andere wetenschappers noemen het zelfs *‘overused to the point of meaninglessness’* (Falkof, 2020, p. 225).

Falkof (2020, p. 228) stelt dat wetenschappers te weinig aandacht hebben geschonken aan de inhoud van de onderwerpen van morele paniek en aan de overeenkomsten en verschillen daartussen. In plaats daarvan is er te veel nadruk gelegd op het ontwikkelen van modellen, wat kan leiden tot een beperking van het concept tot slechts een model of lijst met kenmerken en eigenschappen. Dit doet afbreuk aan de complexiteit van het concept. Een vraag die volgens critici niet ook niet beantwoord kan worden met het model, of onvoldoende wordt gesteld, is hoe en waarom een morele paniek verdwijnt (Cricher, 2003, p. 144; Critcher, 2008, p. 1137).

Tot slot brengt het begrip empirische uitdagingen met zich mee. Zoals benoemd door Goode en Ben-Yehuda (1999, p. 158) is het namelijk lastig om (dis)proportionaliteit in kader te brengen. Het verschilt per situatie en dreiging hoe ingewikkeld het is om het risico ervan te bepalen. Om het onderwerp toch te kunnen onderzoeken, werkten zij vier situaties uit. Er kan gesproken worden van disproportionaliteit wanneer:

- De cijfers die worden aangehaald in de media sterk overdreven zijn
- Er geen bewijs is voor het bestaan van de dreiging

- Er aanzienlijk meer aandacht is voor dit probleem dan voor een ander probleem waarbij de dreiging of schade even groot of minder groot is
- Er aanzienlijk meer aandacht is voor dit probleem dan voor een ander probleem in een eerdere of latere periode, zonder dat de ernst van dit probleem is toegenomen

Ondanks kritiek, blijven wetenschappers de theoretische grondslag van de morele paniektheorie ondersteunen. Het wordt nog steeds een sleutelconcept in de sociologie genoemd (Thompson, 1998, p. 142). Enkele wetenschappers plaatsen wel kanttekeningen bij het interpreteren ervan: volgens Critcher is het beter het model te interpreteren als een ‘ideaaltype’; het vormt een beginpunt voor een analyse maar is niet de volledige analyse (2008, p. 1138). Falkof (2020, p. 288) pleit ook voor een breed gebruik ervan, maar: *“Moral panic should be considered a framework rather than a model”*.

2.10. Samenvatting

Een morele paniek is een fenomeen waarbij er een plotselinge, intense zorg ontstaat over een bepaalde groep mensen, een activiteit of een situatie die als bedreiging wordt gezien voor de samenleving. Cohen (1972) beschrijft drie fasen die bijdragen aan het vormen van een morele paniek; overdrijving en vervorming, voorspellingen en symbolisatie in de media. Elke morele paniek heeft volgen Cohen een eigen zondebok, de zogenaamde folk devils, die worden gepresenteerd als bron van de dreiging. Zij worden door de media gedemoniseerd door gebruik van beeldspraak, stereotypen, symbolisatie, metaforen en vooroordelen (Cohen, 1972; Welch et al., 2002; Schissel, 2006).

Goode en Ben-Yehuda zetten vijf indicatoren van morele paniek uiteen (1994). Volgens hen moeten de volgende indicatoren aanwezig zijn om te kunnen spreken van een morele paniek: bezorgdheid, consensus, vijandigheid, volatiliteit en disproportionaliteit. Een morele paniek is een reactie op een morele of culturele verandering (Bouabid, 2016, p. 97) die een nieuwe situatie teweegbrengt (Critcher, 2006, p. 11). Vaak is een specifieke gebeurtenis het startsein, maar dit hoeft niet (Critcher, 2006, p. 11). Naast (soms blijvende) nieuwe wetgeving, kunnen morele panieken ook bepalen hoe een vraagstuk in de toekomst besproken wordt (Critcher, 2006, p. 12). Bovendien kan een morele paniek geïnstitutionaliseerd worden (Goode en Ben-Yehuda, 2009, p. 42).

Voor het begrijpen van een morele paniek is inzicht in de relatie tussen media en criminaliteit van belang. Media spelen een grote rol in het vormgeven van de publieke opinie en het maatschappelijk discours (Strömbäck, 2008; Althoff, 210), en passen bepaalde selecties toe (Harcup & O’Neill, 2001; Ruigrok et al., 2014). Criminaliteit heeft aanzienlijke nieuwswaarde, doordat het vaak negatief is, een conflict weerspiegelt en emoties oproept (Ruigrok et al., 2014; Althof, 2010). Specifiek is er in de media onevenredig veel aandacht voor criminaliteit en geweld onder jongeren

(Ruigrok et al., 2014). Er zijn dan ook veel onderzoeken die de aanwezigheid van een morele paniek in verband brengen met jeugdcriminaliteit (Silcox, 2022).

Daarnaast heeft de ontwikkeling en toenemende rol van sociale media gezorgd voor vragen over de toepasbaarheid van het concept (Walsh, 2020; Hier, 2018). Er kan bijvoorbeeld niet meer gesproken worden van een ‘passieve mediagebruiker’, zoals verondersteld door Cohen (1972). Op sociale media platforms kunnen meer mensen deelnemen aan discussies en informatie verspreiden (Van Dijck & Poell, 2013; Bernhard & Kübler, 2023). Hierdoor kunnen morele panieken sneller en breder verspreid worden (Hier, 2018, p. 7). Toch vernauwen sociale media door functionaliteiten zoals algoritmen volgens critici juist de horizon wat betreft afwijkende meningen, onder andere door het risico van het vormen van *echo chambers* (Sunstein, 2018; Cinelli et al., 2021). Hierdoor komen gebruikers minder snel in aanraking met andere perspectieven, wat kan zorgen voor polarisatie (Sunstein, 2018). Klinger (2013) voegt daaraan toe dat platforms streven naar viraliteit, wat een morele paniek in de hand werkt, doordat het berichten die emotie of verontwaardiging oproepen bevoordeelt (Puryear et al., 2024; Walsh, 2020). Bovendien versterkt sociale media de verspreiding van desinformatie, polariserende inhoud en complottheorieën (Walsh, 2020). Al met zijn de invloeden van sociale media op de morele paniektheorie nog onderbelicht en moet hier rekening mee gehouden worden bij het onderzoeken van het morele paniekfenomeen (Hier, 2018; Walsh, 2020).

Tot slot zijn enkele van de voornaamste kritiepunten op de morele paniektheorie besproken, zoals het stigma dat gepaard gaat met morele paniek (David et al, 2020) en het veelvuldige gebruik van de term, wat afbraak doet aan het theoretische aspect ervan (Altheide, 2009; Critcher, 2008). Ook is er volgens critici te weinig aandacht voor de onderwerpen van een morele paniek en het verdwijnen ervan (Falkof, 2020; Critcer, 2003, 2008). Tot slot zijn de empirische uitdagingen van het aantonen van disproportionaliteit besproken.

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt allereerst de globale onderzoeksopzet toegelicht. Vervolgens wordt de keuze voor een kwalitatieve inhoudsanalyse beargumenteerd, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de nieuwsberichten en Facebookreacties. Hetzelfde gebeurt vervolgens voor de kwantitatieve inhoudsanalyse. Daarna wordt uitgelegd hoe de selectie van nieuwsberichten en Facebookreacties tot stand is gekomen en is er aandacht voor de betrouwbaarheid en validiteit van het meetinstrument.

3.1. Onderzoeksopzet

Dit onderzoek vormt een casestudy naar de fatbikebende. Een casestudy is een onderzoeksstrategie waarbij een enkel verschijnsel intensief wordt bestudeerd met als doel te generaliseren naar een grotere groep verschijnselen (Gerring, 2004). Dit onderzoek maakt gebruik van verschillende methoden om de onderzoeksvragen te beantwoorden en iets te kunnen zeggen over de bijbehorende criteria.

3.2. Kwalitatieve inhoudsanalyse

3.2.1. Nieuwsberichten

Er wordt gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse, omdat we willen onderzoeken welke bewoordingen er worden gebruikt in de mediaberichtgeving over de fatbikebende en vervolgens willen kijken of dit overeenkomsten toont met een folk devil of morele paniek. Een kwalitatieve inhoudsanalyse is geschikt voor het beantwoorden van inventariserende vragen. Hierbij draait het om het vinden van patronen en categorieën, om het fenomeen te kunnen beschrijven en begrijpen (Koetsenruijter & Van Hout, 2014, p. 141; Boeije & Bleijenbergh, 2019, p. 16). Door deze methode te hanteren kunnen we in kaart brengen welke bewoordingen gebruikt worden in de berichtgeving over de fatbikebende en het geeft ons de mogelijkheid te onderzoeken welke betekenis er aan deze groep en diens daden wordt gegeven in de media. Bovendien vormt deze analyse een bijdrage aan het begrippenkader voor het vormen van een codeerschema voor de kwantitatieve inhoudsanalyse in paragraaf 4.2.

Een kwalitatieve inhoudsanalyse kent twee vormen: inductief en deductief. Bij inductief onderzoek is er van tevoren geen theorie bekend, terwijl er bij deductief onderzoek wordt vertrokken vanuit een bepaalde theorie (Verhoeven, 2019, p. 29). We maken in dit geval gebruik van een deductieve inhoudsanalyse, omdat we vertrekken vanuit een basis van theorie, zodat we deze theorieën of modellen kunnen testen (Verhoeven, 2019, p. 29). Uiteraard houden we tijdens deze analyse oog voor andere opvallende categorieën, die buiten de eerder bestudeerde theorie vallen. De resultaten die hieruit voortvloeien vormen niet alleen een basis voor het vormen van het codeerschema, maar worden ook vergeleken met de literatuur over folk devils. Op die manier kan onderzocht worden of de manier

waarop de media de fatbikebende presenteren, gezien kan worden als folk devil (zoals toegelicht in paragraaf 2.2).

3.2.2 Facebookreacties

Om de laatste onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, over de vijf indicatoren van morele paniek van Goode en Ben-Yehuda (1999), moet er een uitspraak gedaan kunnen worden over de bezorgdheid en consensus over de fatbikebende. Dit wordt gemeten door de Facebookreacties op de nieuwsberichten, die dus ook gedeeld zijn op Facebook, in kaart te brengen. Met een kwalitatieve inhoudsanalyse worden verschillende soorten reacties in kaart gebracht en thematisch gegroepeerd tot er verzadiging plaatsvindt en er geen nieuwe thema's meer worden ontdekt. De categorieën die hieruit voortkomen bieden een kader voor de kwantitatieve inhoudsanalyse die daarna wordt uitgevoerd op de Facebookreacties.

3.3. Kwantitatieve inhoudsanalyse

3.3.1 Nieuwsberichten

Voor het beantwoorden van de tweede en derde deelvraag wordt een kwantitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd. Een kwantitatieve inhoudsanalyse richt zich op de vraag hoe vaak iets voorkomt in een bepaalde context (Koetsenruijter & Van Hout, 2014, p. 193). Het geeft dan ook numerieke informatie (Verhoeven, 2019, p. 25). Bij een kwantitatieve inhoudsanalyse is het tellen van de verschillende codes die worden toegekend van belang, omdat op deze manier in kaart gebracht kan worden wat de algemene tendens is in de berichtgeving in de media. Ook hier werken we deductief; we formuleren de vragen op basis van de categorieën en vereisten opgesteld door Cohen (1972) en Goode en Ben-Yehuda (1999). Bovendien worden de categorieën die voortvloeien uit de kwalitatieve inhoudsanalyse van de nieuwsberichten verwerkt in deze analyse.

Het codeerschema wordt losjes gebaseerd op codeerschema's van Keune, die onderzoek deed naar een morele paniek over drugsverslaving (2014, p. 94) en de methodes van Colomb en Damphousse, die onderzoek deden naar een morele paniek wat betreft *hate crimes* (2004, p. 153). Het codeerschema bevat in ieder geval de drie fasen van het procesmodel van Cohen (1972): overdrijving en verdraaiing, voorspellingen en symbolisatie. Ook bevat het de eerste drie indicatoren van Goode en Ben-Yehuda (1994): bezorgdheid, consensus en vijandigheid. De indicatoren volatiliteit en disproportionaliteit worden op een andere manier worden onderzocht.

Bij volatiliteit wordt er een tijdlijn gevormd op basis van de data van alle geselecteerde mediaberichten. Door deze tijdlijn gezamenlijk met belangrijke gebeurtenissen en incidenten te bespreken, wordt duidelijk wanneer de stroom aan berichten over de fatbikebende is begonnen en geëindigd.

De laatste indicator, disproportionaliteit, is lastig om te operationaliseren. Goode en Ben-Yehuda (1999) losten dit op door de aandacht voor het probleem te onderzoeken in relatie tot de objectieve dreiging. Zij formuleerden vier situaties die wijzen op een disproportionele reactie. De reactie is disproportioneel als...

- De cijfers die worden aangehaald in de media sterk overdreven zijn
- Er geen bewijs is voor het bestaan van de dreiging
- Er aanzienlijk meer aandacht is voor dit probleem dan voor een ander probleem waarbij de dreiging of schade even groot of minder groot is
- Er aanzienlijk meer aandacht is voor dit probleem dan voor een ander probleem in een eerdere of latere periode, zonder dat de ernst voor dit probleem is toegenomen

Daarom wordt deze vraag beantwoord op basis van gegevens van alle voorgaande indicatoren in vergelijking met politiecijfers, zoals gepubliceerd op data.politie.nl. Hierbij worden openbare politiecijfers over bijvoorbeeld overlast in de desbetreffende gemeenten vergeleken met de voorgaande jaren. De verandering die hier uit komt geeft een indicatie over het toegenomen gevaar, wat vervolgens vergeleken wordt met de grootte van de dreiging die geschetst wordt door de media.

3.3.2. Facebookreacties

Het doel van de kwantitatieve analyse van Facebookreacties is het doen van een uitspraak over de bezorgdheid en consensus onder het publiek. Binnen de Facebookreacties worden verschillende thema's of categorieën geïdentificeerd. Vervolgens wordt er op basis van deze categorieën een kwalitatieve analyse uitgevoerd, zodat er cijfermatig gekeken kan worden naar de verschillende reacties, om op die manier een uitspraak te kunnen doen over de mate van bezorgdheid en consensus.

3.4. Selectie van nieuwsberichten

Bij deze casestudy is gepoogd zoveel mogelijk berichten over de fatbikebende te verzamelen om een uitspraak te kunnen doen over 'alle' berichten die hierover zijn geschreven. De krantenberichten zijn verzameld met behulp van Nexis Uni, een digitale krantenbank. In deze databank is gebruik gemaakt van de zoektermen 'fatbike-bende' en 'fatbikebende', omdat de benaming van deze groep het vertrekpunt vormt voor dit onderzoek. Hierbij is geen onderscheid gemaakt tussen papieren en digitale kranten of nieuwssites, zodat er een zekere variëteit is aan krantenartikelen wat betreft doelpubliek en inhoud. Bovendien wordt op deze manier een zo groot mogelijk deel van de samenleving bereikt. Om dezelfde reden is er geen onderscheid gemaakt tussen populaire kranten en kwaliteitskranten, lokale en landelijke kranten, en kranten met verschillende ideologische achtergronden.

De krantenberichten van NH Nieuws ontbraken op Nexis Uni en zijn handmatig toegevoegd, omdat deze regionale omroep voor de provincie Noord-Holland zich uitgebreid bezig heeft gehouden met de fatbikebende en hierover heeft geschreven. Alle berichten uit de periode 1 september t/m 1

februari zijn meegenomen, omdat kranten voor het eerst berichtten over de bende halverwege september en de laatste berichten begin januari te vinden zijn. Bovendien is er gekeken of alle krantenberichten ook gedeeld zijn op de Facebookpagina van het desbetreffende medium. Deze keus is gemaakt om er zeker van te zijn dat de Facebookreacties die geanalyseerd worden ook daadwerkelijk over dezelfde berichten gaan die inhoudelijk geanalyseerd worden, en hier geen eventuele vorm van selectie op van invloed is. Het gaat in totaal om 83 nieuwsberichten.

3.5 Selectie van Facebookreacties

Om een uitspraak te kunnen doen over bezorgdheid en consensus is het waardevol reacties op het nieuws in kaart te brengen. Deze worden gemeten door Facebookreacties te analyseren. In hoofdstuk 2.8. is de toegenomen rol van sociale mediaplatforms uiteengezet. Het wijdverspreide gebruik van deze platforms en de meningen die gebruikers daar uiten, bieden nieuwe mogelijkheden voor het onderzoeken van de publieke opinie (Murphy et al., 2014, p. 789). Er is gekozen voor Facebook, omdat dit een van de belangrijkste bronnen is voor het lezen van nieuws en het aantal gebruikers nog steeds toeneemt. Uit onderzoek bleek dat in 2015, 63% van de gebruikers het platform gebruiken voor het consumeren van nieuws (Welbers & Opgenhaffen, 2018, p. 1). In Facebookreacties krijgen lezers de mogelijkheid hun stem te laten horen. Hier worden bijvoorbeeld meningen geuit die niet snel te horen zijn in de nieuwsmedia. De keuze voor Facebook heeft ook een praktische kant: het is een gratis en toegankelijk medium, waarbij gebruikers in hun reacties niet worden beperkt tot een maximum aantal woorden. Van alle nieuwsberichten worden de Facebookreacties gedownload met behulp van de Google Chrome-extensie Data Scraper. Dit geeft in totaal 5900 reacties. Reacties die niet inhoudelijk te analyseren zijn, zoals reacties met onbegrijpelijke teksten of afbeeldingen, worden verwijderd uit deze selectie. Vervolgens vindt er een steekproef plaats en wordt 10% van de reacties daadwerkelijk geanalyseerd.

3.6 Betrouwbaarheid en validiteit

De validiteit van de kwalitatieve en kwantitatieve inhoudsanalyse is gewaarborgd doordat de categorieën en het codeerschema direct zijn gebaseerd op de theorie van Cohen (1972) en Goode en Ben-Yehuda (1999). Bovendien hebben eerdere onderzoekers gebruik gemaakt van een vergelijkbare methode bij het onderzoeken van een morele paniek, zoals Keune (2014, p. 99) en Colomb & Dampousse (2004, p. 153).

Naast validiteit is het belangrijk de betrouwbaarheid van gebruikte methodes in kaart te brengen. Betrouwbaarheid heeft te maken met de vraag of een onderzoek bij herhaling tot dezelfde resultaten zou komen (Koetsenruijter & Van Hout, 2013, p. 199). Om daar een uitspraak over te kunnen doen wordt gekeken naar de intercodeursbetrouwbaarheid bij de kwantitatieve analyse. Dit houdt in dat een tweede codeur, in dit geval een medestudent, met het codeboek dezelfde analyse

uitvoert (Koetsenruijter & Van Hout, 2014, p. 201). De betrouwbaarheid wordt vervolgens gemeten door middel van Cohens Kappa (k). k geeft de overeenstemming van beoordelaars weer, waarbij een 1 wijst op volledige overeenstemming en een 0 aangeeft dat er geen significante overeenstemming is die beter is dan wat valt te verwachten op basis van toeval (De Vocht, 2017). De interpretatie van k is volgens De Vocht (2017) als volgt:

- $k < 0$: Geen overeenstemming
- $0 \leq k \leq 0.20$: Minimale overeenstemming
- $0.21 \leq k \leq 0.40$: Zwakke overeenstemming
- $0.41 \leq k \leq 0.60$: Redelijke overeenstemming
- $0.61 \leq k \leq 0.80$: Goede overeenstemming
- $0.81 \leq k \leq 1.00$: (Bijna) perfecte overeenstemming

Om de betrouwbaarheid te vergroten zijn aan het codeerschema zoveel mogelijk specificaties en voorbeelden toegevoegd. Na de eerste ‘oefenronde’, waarbij de beide codeurs resultaten naast elkaar leggen, wordt de mate van overeenstemming per vraag bepaald.

Het is echter belangrijk om ervan bewust te zijn dat het uitvoeren van dergelijke oefenrondes de steekproefgrootte verkleint, aangezien deze berichten niet onafhankelijk gecodeerd zijn en dus niet worden meegenomen. Voor de nieuwsberichten kan dit een probleem vormen, aangezien de sample een grootte heeft van 83 artikelen. Helaas is het niet mogelijk de sample uit te breiden; alle nieuwsberichten die tevens gedeeld zijn op Facebookpagina’s van de organisaties zijn reeds opgenomen in deze samples. Een kleine steekproef kan zorgen voor problemen omtrent de generaliseerbaarheid van de resultaten. Toch is het uitvoeren van toetsen met de tweede codeur van groot belang voor de nauwkeurigheid voor de bevindingen. Deze methode is suboptimaal, maar is gekozen om de juiste balans te vinden tussen de steekproefgrootte, betrouwbaarheidseisen en generaliseerbaarheid.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de analyses besproken. Allereerst worden de resultaten van de kwalitatieve analyse van de nieuwsberichten uiteengezet. Vervolgens wordt toegelicht hoe er op basis van deze resultaten en bestaande literatuur een kwantitatief codeerschema is gevormd voor de nieuwsberichten. Daarna worden de resultaten van deze kwantitatieve analyse besproken. Vervolgens worden de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten van de analyse van de Facebookreacties besproken. Daarna worden de resultaten van de beide analyses samengebracht om ze te vergelijken met het procesmodel van morele paniek en de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda. Hier worden ook de indicatoren volatiliteit en disproportionaliteit bij besproken, waarvoor gebruik is gemaakt van een tijdlijn en politiecijfers.

4.1. Resultaten kwalitatieve analyse nieuwsberichten

In de kwalitatieve inhoudsanalyse zijn verschillende thema's en bewoordingen onderzocht met betrekking tot onder andere de fatbikebende, hun daden, de gevolgen hiervan en voorgestelde oplossingen. Tijdens de analyse zijn er categorieën geïdentificeerd die kunnen helpen met het ontwikkelen van een codeerschema voor de kwantitatieve analyse. Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van de analyse met voorbeelden uit de onderzochte artikelen. Daarnaast wordt ook gekeken of de categorieën overeenkomen met de fasen van het procesmodel; overdrijving en vervorming, voorspellingen en symbolisatie, de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda; bezorgdheid, consensus, vijandigheid, volatiliteit en disproportionaliteit, én overige theorie zoals besproken in hoofdstuk 2. De geïdentificeerde categorieën zijn als volgt opgebouwd:

- Daders
- Daden
- Slachtoffers
- Gevolgen en reacties
 - a. Gevoelens van angst en onveiligheid
 - b. Maatregelen
 - c. Zelfbescherming
 - d. Sceptis
- Voorgestelde oplossingen
 - a. Inzet politie
 - b. Integrale aanpak
 - c. Opvoeding
- Redactionele overwegingen
 - d. Sensationele koppen
 - e. Melodramatisch taalgebruik

- f. Symbolisatie
- g. Gerelateerde artikelen

De daders

De daders worden voornamelijk aangeduid als ‘*de fatbikebende*’, een term die in alle artikelen naar voren kwam. Daarnaast worden ze vaak met negatieve benamingen zoals ‘*boosdoeners*’ of ‘*tuig*’ aangeduid. Dit komt overeen met de bewering van Schissel (1997; p. 176) dat het woord ‘gang’ wordt gebruikt bij morele panieken onder jongeren, aangezien dit valt te vertalen naar ‘*bende*’. In een artikel uit het Haarlems dagblad worden ze zelfs ‘*de Hell’s Angels junior*’ genoemd (Haarlems Dagblad, 28-09-2023). Dit komt overeen met de conclusie van Welch et al. (2002, p. 22) dat er vergelijkingen worden gebruikt om folk devils als extra gevaarlijk neer te zetten. Wanneer er wordt gesproken over jongeren of tieners, is dat vaak gecombineerd met bijvoeglijk naamwoorden als ‘*intimiderende*’ of ‘*bedreigende*’. Het gebruik van deze subjectieve termen komt overeen met de bevindingen van Faucher (2009, p. 444). Ook dit is in lijn met theorie over *folk devils*, aangezien de fatbikebende door deze emotioneel geladen woorden worden gepresenteerd als gevaarlijk. Bovendien voldoet dit aan de indicator vijandigheid van Goode en Ben-Yehuda (1994). Echter, er zijn ook veel artikelen waarin de daders op een meer neutrale manier worden benoemd, zoals ‘*jongeren*’, ‘*een groep tieners*’, ‘*jonge mannen*’ of ‘*kinderen*’. Er wordt dan niet gesproken van een bende, maar bijvoorbeeld van ‘*gelegenheidsgroeperingen van jongeren*’ of ‘*overlastgevende tieners*’. Dit verschil komt duidelijk naar voren in een artikel van NH-Nieuws: “*Sommigen hebben het over een ‘fatbike-bende’, anderen noemen het verwende, verveelde jongetjes. Of opgeschoten patsertjes.*” (NH-Nieuws, 02-10-2023).

Daarnaast wordt vaak de nadruk gelegd op de grootte van de groep, variërend van ‘*tientallen jongeren*’ tot ‘*een groep van naar schatting ongeveer 50 jongeren*’. Als het blijkt dat dit niet overeenkomt met het daadwerkelijke aantal daders, wijst dat op de eerste fase van het procesmodel: overdrijving (Cohen, 1972). De samenstelling van de groep wordt weinig gespecificeerd, hoewel eenmaal wordt geschreven dat het om jongens én meisjes gaat; “*Het betreft een groep jongens en meisjes*” (Haarlems Dagblad, 7-10-2023). Ook wordt eenmaal gezegd dat de jongeren verschillende achtergronden hebben; “*Het is een mix van jongeren: blanke en donkere jongeren door elkaar.*” (De Telegraaf, 26-10-2023). Ook wordt benadrukt dat het gaat om jongeren ‘*van goede komaf*’ en ‘*uit welgestelde gezinnen*’. Dit is opvallend, en komt niet overeen met uitspraken over vooroordelen wat betreft sociaaleconomische status of etnische achtergrond, zoals benoemd door Schissel (2006, p. 175). Wat betreft leeftijd wordt er grotendeels gesproken over jongeren. Ook komen woorden als ‘*kinderen*’ en ‘*jeugd*’ voor. In een ander artikel wordt weer gesproken over ‘*jonge mannen*’.

De daden

De daden van de groep worden geassocieerd met een breed scala aan strafbare feiten, waaronder overlast, berovingen, mishandelingen, bedreigingen, intimidatie en afpersingen. Naast het

gebruik van juridische termen van strafbare gedragingen worden ook andere bewoordingen gebruikt, die een emotionelere lading hebben. Voorbeelden zijn: ‘*in elkaar geslagen*’, ‘*voortanden uit de mond geslagen*’, ‘*naar de grond gewerkt*’ of ‘*afgeranseld*’. Volgens Cohen (1972) kan dit emotionele taalgebruik wijzen op de eerste fase van het procesmodel, namelijk overdrijving en vervorming. Wat betreft de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda (1994) dragen deze woorden bij aan vijandigheid. Over het algemeen wordt hun gedrag beschreven als ‘*agressief*’ en ‘*intimiderend*’, en zouden zij de gemeente ‘*terroriseren*’ of ‘*teisteren*’. Dit komt overeen met bevindingen van Koemans (2010, p. 210) dat jeugdcriminaliteit in Nederland wordt geframed als ‘*straatterror*’. Toch zijn er ook andere artikelen waarin enkel over ‘*overlast*’ en ‘*incidenten*’ wordt gesproken. Een enkel artikel noemt het zelfs ‘*herrie schoppen*’ (Haarlems Dagblad, 7-10-2023).

Verder valt op dat het gedrag van de groep als extra beangstigend wordt gepresenteerd door hun onvoorspelbaarheid en ongrijpbaarheid te benadrukken. NH-Nieuws schrijft het volgende: “*Op hun fatbikes racen ze van de ene naar de andere locatie op zoek naar jonge slachtoffers, die vervolgens geïntimideerd, bedreigd en mishandeld worden*” (29-09-2023). Een citaat uit het Haarlems Dagblad sluit hierop aan: “*De slachtoffers lijken willekeurig gekozen te worden gekozen, wat de situaties ongrijpbaar maakt*” (27-10-2023). Ook in de IJmuider Courant staat dat “*de groep ‘van school naar school’ rijdt, en dan een schoolplein oprijdt, intimiderend gedrag vertoont en weer wegrijdt*” (7-10-2023).

De ongrijpbaarheid wordt in de artikelen voornamelijk gekoppeld aan het gebruik van de fatbikes. Er wordt benadrukt dat deze fietsen erg snel zijn en woorden als ‘*scheuren*’ en ‘*racen*’ worden gebruikt. Zo zou het moeilijk zijn om vat op ze te krijgen doordat ze “*op hun fatbikes door de hele regio vliegen*” en zijn ze daardoor moeilijk te traceren (NH-Nieuws, 5-10-2023). Ook zouden zij volgens het Haarlems Dagblad (9-10-2023) door hun snelle fietsen, zoals fatbikes, snel samen kunnen komen en daardoor in wisselende samenstellingen ‘*hun slag kunnen slaan*’. Dit gebruik van beeldspraak zien we ook terug in de literatuur over folk devils (Cohen, 1972).

Wat betreft de werkwijze van de fatbikebende, is er een grote rol weggelegd voor de communicatieapp Snapchat. Op deze app kan je andermans locatie zien, foto’s naar elkaar sturen en chatten. De chatberichten worden na een aantal uur automatisch verwijderd. “*Slachtoffers werden gelokaliseerd op Snapchat, waarna handlangers werden opgetrommeld die op hun fatbikes razendsnel ter plekke waren*”, schrijft het NRC (03-01-2024). Een jongere die beweert bij de fatbikebende te horen, vertelt een journalist het volgende: “*Als iemand ruzie heeft met iemand, dan stuurt diegene de gebruikersnaam van diegene door en dan gaan ze een beetje met hem chatten. Ook kan je zijn locatie zien, en dan gaan we op hem of haar af.*” (Haarlems Dagblad, 07-10-2023).

Slachtoffers

In de artikelen komt naar voren dat de groep het ‘*gemunt*’ heeft op leeftijdsgenoten. Hierbij wordt vaak de willekeur van het selecteren van slachtoffers benoemd, waardoor het gevoel wordt

aangewakkerd dat iedereen uit deze groep een potentieel slachtoffer kan zijn. Naast leeftijdsgenoten spreekt er ook een artikel over “*leeftijdsgenoten en toevallige voorbijgangers*” (NH Nieuws, 19-10-2023). Wat betreft de locatie van de slachtoffers worden er een groot aantal gemeenten genoemd: Haarlem, Heemstede, Velsen, Bennebroek, Bloemendaal et cetera. Een aantal artikelen hebben het zelfs over ‘*overal in de provincie*’. In tegenstelling tot wat de fase overdrijving van het procesmodel doet vermoeden, worden er geen cijfers genoemd bij het bespreken van de slachtoffers. Er kan ook dus ook niet geconcludeerd worden of er sprake is van overdrijving wat betreft aantallen. Het versterken van de angst door de willekeur van het selecteren van slachtoffers te benadrukken, komt wel overeen met eerdere bevindingen (Faucher, 2009, p. 441).

Gevolgen en reacties

De gevolgen en reacties op de fatbikebende zijn onderverdeeld in de volgende categorieën, die kort uiteengezet worden: gevoelens van angst en onveiligheid, maatregelen, zelfbescherming en scepsis. Het gaat hier bij maatregelen over acties die ondernomen vanuit ouders of de maatschappij, en dus niet de inzet van politie. Die inzet wordt besproken onder oplossingen. Onder zelfverdediging valt ook het gevaar van eigenrichting. Scepsis gaat vooral over reacties die het probleem bagatelliseren of zelfs ontkennen.

a. Gevoelens van angst en onveiligheid

In de artikelen komt duidelijk naar voren dat de fatbikebende en bijbehorende incidenten zorgen voor gevoelens van angst en onveiligheid. Er wordt gesproken over een onveilig gevoel op straat. Ook termen als zorgen en angst komen veel voor. Zo staat in het Haarlems dagblad “*De angst sloeg toe onder jongeren en hun ouders.*” (22-12-2023). Ook laat een raadslid weten aan hetzelfde blad er “*oprecht buikpijn van te krijgen dat deze groep voor overlast, criminaliteit en angst zorgt*” (Haarlems Dagblad, 28-09-2023). Dit wijst op de eerste indicator van Goode en Ben-Yehuda (1994): bezorgdheid.

b. Maatregelen

In de artikelen valt te lezen dat er, los van politieoptreden, maatregelen worden ondernomen vanuit scholen, winkels en verenigingen. Zo wordt er vanuit verschillende instanties opgeroepen om kinderen niet alleen te laten fietsen, zoals te lezen in de Telegraaf: “*Sportclubs waarschuwen hun leden 's avonds samen te fietsen.*” (26-10-2023). Verschillende scholen laten ouders weten ‘*er bovenop te zitten*’ en extra te letten op de veiligheid van leerlingen. Ook blijft de bibliotheek in Heemstede op zondag dicht, en nemen winkeliers maatregelen: “*Ook enkele lokale winkeliers hebben last van de groep. Met winkelverboden proberen ze de jongeren uit hun buurt te houden.*” (NH Nieuws, 21-09-2023). Ook dit wijst op de indicator bezorgdheid (Goode en Ben-Yehuda, 1994). Bovendien wijst het feit dat verschillende actoren zich bezighouden met de dreiging op dat er sprake kan zijn van consensus.

c. Zelfbescherming

Een derde reactie op de incidenten is zelfverdediging. In de artikelen komt naar voren dat ouders kinderen niet meer alleen laten fietsen of buiten laten spelen. Sommige ouders gaan verder en bewapenen hun kinderen, bijvoorbeeld met pepperspray. In het Haarlems dagblad staat een stuk over een vader die een heel protocol heeft afgesproken met zijn dochter: *“Bij onraad moet mijn dochter gelijk de telefoon pakken en 112 bellen. Daarnaast heeft ze een alarmsleutelhanger waar een geluid van 130 decibel uitkomt. Ook hebben we de app SafeNow geïnstalleerd, waarbij mijn dochter op een knop drukt en ik direct een melding krijg waar ze is. Dan ga ik er in volle vaart op af. Ik heb ook pepperspray voor haar besteld. Dat vind ik een rigoureuze stap, maar ik voel de urgentie. Ik laat het niet gebeuren dat mijn dochter wordt aangevallen en zichzelf niet kan verdedigen.”* (Haarlems Dagblad, 11-10-2023). Verder in het artikel wordt ook gesproken over ‘busjes haarlak of alarmen’.

Ook wordt in de artikelen beschreven dat ouders zich hebben georganiseerd in Whatsapp-groepen: *“In Overveen, Bloemendaal, Haarlem en mogelijk ook elders hebben ouders donderdag appgroepen aangemaakt om snel te kunnen ingrijpen als kinderen belaagd worden door de ‘fatbikebende’* (Haarlems Dagblad, 14-10-2023). Er wordt zelfs gesproken over ‘ouderpatrouilles’. De politie laat als reactie hierop weten dat ouders contact met hen op moeten nemen als zij iets verdachts zien en nooit voor eigen rechter mogen spelen. Dit wijst wederom op bezorgdheid en consensus wat betreft de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda (1994).

d. Sceptis

Hoewel er gevoelens van angst lijken te zijn, zijn er ook andere geluiden: actoren die het probleem bagatelliseren of ontkennen dat er sprake is van een fatbikebende. Vooral de burgemeester van Haarlem, Jos Wienen, wordt vaak aangehaald. In het Haarlems Dagblad staat: *“Ook laat Wienen daarin weten dat er geen grote ‘fatbikebende’ actief is in de stad”. “De fatbike is een symbool voor jeugdoverlast geworden en dat voedt het beeld dat er één grote bende is die verantwoordelijk is voor een reeks aan overtredingen in de regio.”* (2-11-2023). Deze uitspraak leidt tot veel kritiek en boosheid van inwoners. De symbolisatie die Wienen hier aanhaalt, komt overeen met de laatste fase van het procesmodel. Bovendien is symbolisatie een veel voorkomende manier voor het afbeelden van folk devils (Cohen, 1972, p. 41).

Ook jongeren, die zeggen leden van de fatbike te kennen, bagatelliseren het probleem met uitspraken als *“De verhalen zijn overdreven”* (Haarlems Dagblad, 7-10-2023). In De Telegraaf staat: *“Niet alles heeft met die bende te maken. Soms is er ruzie tussen jongeren die toevallig een fatbike hebben. Mensen maken elkaar gek.”* (De Telegraaf, 26-10-2023). In een artikel van NH Nieuws wordt het gedrag vergeleken met kattenkwaad: *“De jongeren (...) beweren dat ze alleen kattenkwaad uithalen en dat de media het probleem overdrijft”* (NH Nieuws, 19-10-2023). Ook komt het woord ‘indianenverhalen’ voor. Deze kritische en sceptische houding lijkt tegen de indicator consensus in te gaan; er is klaarblijkelijk geen volledige overeenstemming over de dreiging. Belangrijk hierbij is dat het ook geen vereiste is dat de consensus een bepaalde grootte aan moet nemen. Bovendien staat dit ook haaks op de indicator bezorgdheid (Goode & Ben-Yehuda, 1994).

Voorgestelde oplossingen

Zoals blijkt uit paragraaf 2.1.2 is er bij een morele paniek sprake van een sterke roep om ingrijpen van politie en justitie. We zien deze voorgestelde oplossing dan ook terugkomen in de artikelen. Daarnaast zien we nog twee andere oplossingen: een integrale aanpak waarbij maatschappelijke organisaties betrokken zijn en oplossingen op het gebied van opvoeding.

a. Inzet politie

De roep om ‘ingrijpen’ van de politie komt duidelijk naar voren in de artikelen. Veel inwoners, maar ook lokale politici, sporen politie en justitie aan ‘*extra maatregelen*’ te treffen. De nadruk ligt op oppakken: extra controles, surveilleren en de inzet van meer politieagenten en boa’s. Bijvoorbeeld de aanpak van de SP: “*Wij willen dat er meer handhavers komen. Een goed voorstel, toch?*” (Haarlems Dagblad, 2-11-2023). Ook komt de wens om het berechten te versnellen naar voren.

Omdat de problemen de gemeentegrenzen overschrijden wensen veel actoren een ‘*gezamenlijke*’ of ‘*gecoördineerde*’ aanpak met andere gemeenten. Wat betreft woordkeus wordt de gewenste aanpak ‘*krachtig*’, ‘*hard*’ of ‘*stevig*’ genoemd, zoals in het Haarlems Dagblad: “*Van den Raadt vindt dat er steviger moet worden opgetreden*”. (2-11-2023). De politie neemt al dergelijke maatregelen: “*In Bloemendaal en Heemstede geldt nu een samenscholingsverbod. Politie en BOA’s zien daar ‘streng’ op toe. Er kunnen boetes tot enkele honderden euro’s worden opgelegd, een last onder dwangsom of een avondklok*.” (Haarlems Dagblad, 3-11-2023) De roep om rechtse wet- en orde campagnes en een ‘*toug-on-crime*’ aanpak is veelvoorkomend in de literatuur over morele paniek (Silcox, 2022, p. 98; Schultz, 2023, p. 2). Bovendien wijzen voorstellen van wetgeving of beleidsverandering op de indicator bezorgdheid van Goode en Ben-Yehuda (1994).

b. Integrale aanpak

Naast inzet van de politie komt de wens voor een integrale aanpak ook naar voren in de artikelen. Bij deze aanpak worden verschillende partners betrokken, zoals jongerenwerkers, scholen en buurtcoaches. Een voorbeeld uit de IJmuider Courant: “*Wat willen de ouders dat Wienen gaat doen? Dat hij politie, justitie en jeugdzorg aanspoort tot maatregelen, dat hij scholen en sportclubs helpt het gesprek aan te gaan met leerlingen en dat preventieprogramma’s worden aangeboden*.” (IJmuider Courant, 14-11-2023). Een raadslid van de VVD Bloemendaal wenst ook zo’n aanpak: “*We moeten dit aanvliegen vanuit scholen, vanuit jeugdzorg, vanuit de politie*” (21-09-2023, NH Nieuws). In een artikel in NH Nieuws heeft een lid van de fatbikebende zelf de volgende oplossing voor ogen: “*de fatbike-bende geeft zelf aan dat als er een buurthuis zou zijn "waar we kunnen gamen, vaper en chillen", ze minder overlast zouden veroorzaken*.” (NH Nieuws, 19-10-2023). Deze voorgestelde oplossing is opmerkelijk, omdat de literatuur zich vooral richt op het voorstellen van wet- en regelgeving, verhoogde inzet van politie of zwaardere straffen (Silcox, 2022, p. 98; Schultz, 2023, p. 2).

c. Opvoeding

Een derde oplossing (en tevens ook oorzaak) die wordt beschreven in de artikelen heeft te maken met opvoeding. De rol van ouders wordt veel benoemd: “*Zo stuurt de gemeente Haarlem brieven naar ouders van jongeren die zich schuldig maken aan agressief en crimineel gedrag, en komt zo nodig zelfs thuis langs*”(Haarlems Dagblad, 13-11-2023). Een woordvoerder van de gemeente laat weten dat het doel hiervan is ‘*een beroep te doen op hun ouderlijke verantwoordelijkheid*’. Ook buurtbewoners die geïnterviewd worden hebben het over de verantwoordelijkheid van de ouders van deze kinderen. NH Nieuws citeert een buurtbewoner: “*Zorg gewoon dat je kinderen het thuis een beetje leuk hebben, dan hebben ze geen aanleiding om constant op pad te zijn!*” (NH Nieuws, 5-10-2023). In een aantal artikelen komen gezinscoaches aan het woord, die het probleem bekijken vanuit de opvoeding. In een artikel van NH Nieuws benoemt een gezinscoach bijvoorbeeld: “*In de aanpak van deze jongeren moeten we het ook vooral hebben van de ouders van de ouders. Zij moeten invloed uitoefenen op hun kinderen*”. (NH Nieuws, 11-10-2023). Ook deze categorie is vanuit de theorie opmerkelijk, aangezien de meeste oplossingen die in de theorie worden voorgesteld te maken hebben met wet- en regelgeving, verhoogde inzet van politie of zwaardere straffen (Silcox, 2022, p. 98; Schultz, 2023, p. 2).

Redactionele overwegingen

Tijdens de analyse van de berichten kwamen enkele andere categorieën naar voren, die te scharen zijn onder redactionele overwegingen. Dit omvat het gebruik van sensationele koppen, melodramatisch taalgebruik, symbolisatie en het linken van andere gebeurtenissen in/aan het artikel.

a. Sensationele koppen

In de berichtgeving over de fatbikebende worden sensationele koppen gebruikt. Enkele voorbeelden zijn: “*Het zijn de Hell’s Angels junior’, raadsleden uit de hele regio Haarlem reageren verbijsterd op nieuws over intimiderende jongeren op fatbikes*” (Haarlems Dagblad, 28 september 2023) of “*Ongrijpbaar en intimiderend: angst voor ‘fatbike-bende’ heerst in Haarlem* (NH Nieuws, 2-10-2023). Termen die veel voorkomen in deze koppen zijn onder andere: *verbijsterd*, *ongrijpbaar*, *teistert*, *intimiderend* of *geterroriseerd*. Dit wordt verder toegelicht onder het kopje melodramatisch taalgebruik. Deze sensationele schrijfwijze is typerend voor berichtgeving over criminaliteit onder jongeren (Schultz, 2023, p. 4). Bovendien wijst dit op de eerste fase van het procesmodel: vervorming.

b. Melodramatisch taalgebruik

Ook wordt in artikelen melodramatisch taalgebruik toegepast; niet alleen in de koppen, ook in de rest van de tekst. Dit is taalgebruik dat een emotie oproept en vaak overdreven is. In dit geval zijn het vaak woorden met een negatieve lading, die gevoelens van angst oproepen. Enkele woordkeuzes vallen op: gemeenten worden *geteisterd* of *geterroriseerd*, inwoners zijn *verbijsterd* of *geschokt* en hele dorpen worden *ontwricht* of zijn *in de ban van terreur*. De politie en gemeente zou ‘*ten einde raad*’ zijn, ‘*machteloos*’ zijn of ‘*met de rug tegen de muur staan*’. De daden van de fatbikebende worden vaak ook op een melodramatische manier gepresenteerd, zo wordt er niet gesproken van

mishandeling, maar werd “*een leerling de voortanden uit de mond geslagen*” (IJmuider Courant, 7-10-2023). Iemand anders kon “*ternauwernood ontsnappen*” (Haarlems Dagblad, 11-10-2023). Dit melodramatische taalgebruik is tevens een voorbeeld van vervorming, zoals bedoeld in het procesmodel van morele paniek (Cohen, 1972).

c. *Symbolisatie*

Symbolisatie speelt een grote rol in de artikelen over de fatbikebende en richt zich voornamelijk op de fatbike zelf. Deze elektrische fiets wordt gepresenteerd op een symbolische wijze, waardoor het inherent lijkt te zijn aan de daden van de fatbikebende en daarmee ‘het kwaad’. In het Haarlems Dagblad (2-11-2023) zegt de burgemeester van Haarlem er het volgende over: “*De fatbike is een symbool voor jeugdoverlast geworden en dat voedt het beeld dat er één grote bende is die verantwoordelijk is voor een reeks aan overtredingen in de regio. Er zijn geen gegevens bij de politie of de gemeente bekend die dat beeld in Haarlem onderbouwen.*” De elektrische fietsen worden in artikelen vergeleken met ‘*stoere brommers*’ of met ‘*de Hells Angels junior*’. Verder komen woorden als ‘*sjezen*’, ‘*scheuren*’ of ‘*racen*’ veel voor. De snelheid die bereikt kan worden op de fietsen wordt benadrukt en lijkt symbool te staan voor de manier waarop de fatbikebende opereert: “*...op snelle fietsen zoals fatbikes weten leden snel samen te komen en kunnen ze in wisselende samenstellingen hun slag slaan.*” (Haarlems Dagblad, 9-10-2023). Een ander voorbeeld waarin de fietsen duidelijk negatief worden neergezet: “*Ze scheuren rond op de duizenden euro’s kostende racemonsters* (De Telegraaf, 26-10-2023).

Zodra er een fatbike gesignaleerd is bij een incident, wordt dit in artikelen benadrukt en wordt de situatie in de artikelen gekoppeld aan de fatbikebende. In Haarlem wordt dit zelfs apart geregistreerd. In het Haarlems Dagblad (6-11-2023) staat het volgende: “*Wie zich slachtoffer voelt van de los-vaste groep (...), kan bij een aangifte op het politiebureau aangeven of een verdachte een fatbike bij zich had. „Dat wordt sinds enkele weken apart geregistreerd”, aldus de burgemeester, die verder aangeeft dat maar ‘een zeer klein aandeel van het aantal meldingen van overlast en jeugdcriminaliteit betrekking heeft op jongeren met een fatbike als vervoersmiddel’.* (Haarlems Dagblad, 6-11-2023).

Deze symbolisatie wijst op de laatste fase van het procesmodel van morele paniek (Cohen, 1972). Middels symbolisatie worden de fatbikes gekoppeld aan crimineel gedrag, waardoor zij hun neutrale houding verliezen en een negatieve lading krijgen (Thompson, 1998). Dit werkt zelfs door in de registratie bij de politie. Dit is ook een vorm van stereotypering en vooroordelen: het impliceert dat iedereen met een fatbike meteen bij de criminele groep hoort (Cohen, 1972; Welch et al., 2002; Schissel, 2006). Tot slot is symbolisatie ook een typische manier van het presenteren van folk devils in de media (Cohen, 1972, p. 41).

d. *Gerelateerde artikelen*

In veel artikelen worden verschillende incidenten en gebeurtenissen aan elkaar gelinkt. Dit gebeurt op meerdere manieren: door in de tekst er een andere gebeurtenis bij te halen of door een link

naar een eerder artikel te plaatsen in of onder het nieuwsbericht (in het geval van een online artikel). Wanneer het een tekstuele referentie betreft, wordt de gebeurtenis niet altijd gespecificeerd.

Bijvoorbeeld: “*Het incident is in lijn met eerdere berichtgeving van deze krant over groepen tieners die regiogenoten bedreigen, mishandelen en chanteren.*” (Haarlems Dagblad, 9-10-2023) of “*Tallose incidenten met groepen jongeren op fatbikes.*”(De Telegraaf, 26-10-2023).

Het valt op dat er veel artikelen verwijzen naar de mishandeling van een 27-jarige vrouw in het Schoterbos in Haarlem op 24 oktober 2023. Een getuige schat de daders tussen de 18 en 22 jaar oud en weet niet zeker of ze zich op scooters of fatbikes verplaatsten. Toch staat er in het artikel over de mishandeling in het Schoterbos een passage over de fatbikebende, gevolgd door de volgende zinnen: “*Onbekend is of dit in verband staat met de mishandeling in het Schoterbos. Volgens de politie bestaat de eerstgenoemde groep vooral uit kinderen tussen de 11 en 17 jaar oud, een andere leeftijdscategorie dus dan de daders uit het Schoterbos.* (Haarlems Dagblad, 27-10-2023). Niet alle artikelen die de fatbikebende bespreken in het licht van deze gebeurtenis bevatten deze disclaimer en wekken daarmee de suggestie dat er een relatie bestaat tussen de verschillende incidenten. Dit past bij de eerste fase van het procesmodel: vervorming (Cohen, 1972).

4.2. Vormen codeerschema kwantitatieve analyse

Op basis van de gegevens en resultaten van de kwantitatieve analyse is een codeerschema ontwikkeld voor de kwantitatieve analyse. Het doel hiervan is om te bepalen of de casus overeenkomsten vertoont het procesmodel van Cohen (1972) en de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda (1994). De indicatoren volatiliteit en disproportionaliteit ontbreken, omdat deze, zoals uitgelegd in hoofdstuk 3.3., op een andere manier worden onderzocht. De benadering voor het in kaart brengen van morele paniek in de studies van Colomb & Damphousse (2004, p. 153) en Keune (2014, p. 99) zijn hierbij als voorbeeld gebruikt. Hoewel het volledige codeerschema is bijgevoegd in de bijlage, zal ik per onderdeel kort toelichten hoe het schema is opgebouwd.

4.2.1. Het procesmodel van morele paniek

Overdrijving en vervorming

Wat betreft overdrijving kan er gekeken worden naar cijfers, zoals het aantal daders en het aantal slachtoffers (Cricher, 2003, p. 12). Omdat uit de literatuur en kwantitatieve analyse bleek dat stereotypering ook plaatsvindt op basis van culturele achtergrond of etnische afkomst (Ruigrok et al., 2017, p. 67), zijn er ook vragen over de identiteit van de daders toegevoegd. Bovendien kan overdrijving ook plaatsvinden door te benadrukken hoe jong de slachtoffers zijn, dus is er ook een vraag toegevoegd over de identiteit van de slachtoffers.

Indicatoren die wijzen op vervorming zijn emotioneel taalgebruik, sensationele koppen en het gebruik van melodramatische taal (Critcher, 2003; Thompson, 1998). Wat betreft emotioneel taalgebruik viel in de kwalitatieve analyse op dat in veel artikelen uitspraken worden gedaan over de daden van de bende met een emotionele lading, in plaats van neutrale juridische termen. Vervorming kan ook slaan op het ten onrechte koppelen van verschillende gebeurtenissen aan elkaar (Critcher, 2003). In de kwalitatieve analyse viel op dat dit niet alleen in tekst te verwerken, maar ook door links naar andere artikelen op nieuwswebsites te plaatsen. Op basis van deze gegevens zijn de volgende vragen opgesteld voor deze categorie, die in het codeerschema zijn uitgebreid met allerlei voorbeelden of overige instructies.

1. Is er een recente gebeurtenis die aanleiding vormt voor het artikel?
2. Worden er andere gebeurtenissen/incidenten gerelateerd aan de gebeurtenis in het artikel?
3. Indien ja bij vraag 2; op welke manier gebeurt dit?
 - a. Door in de tekst een andere gebeurtenis te benoemen
 - b. Door in de tekst een link te plaatsen naar een ander artikel
 - c. Door in een kader tussen/na de tekst de link naar een artikel te plaatsen
4. Wordt er een uitspraak gedaan over het aantal daders of de grootte van de groep daders?
5. Wordt er een uitspraak gedaan over de afkomst of huidskleur van de groep daders?
6. Wordt er een uitspraak gedaan over de hoeveelheid slachtoffers?
7. Wordt er een uitspraak gedaan over de identiteit van de slachtoffers?
8. Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die daders hebben begaan, in juridische termen?
9. Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die daders hebben begaan, in woorden met een emotionele lading?
10. Is de kop van het artikel sensationeel?
11. Wordt er melodramatisch taalgebruik toegepast?

Voorspellingen

De tweede fase van het model gaat over voorspellingen. Volgens Critcher (2003, p. 12) kan er worden voorspeld dat het probleem zich zal herhalen of nog groter zal worden (Critcher, 2003, p. 12). Vanuit de kwalitatieve analyse zijn geen resultaten naar voren gekomen die deze vraag kunnen uitbreiden, dus bestaat deze categorie uit één vraag:

12. Worden er voorspellingen gedaan over toekomstig handelen van de fatbikebende of inrijpen?

Symbolisatie

De derde fase van het model gaat over de aanwezigheid van symbolisatie. In de kwalitatieve analyse kwam naar voren dat de fatbikebende in deze casus als symbool wordt gepresenteerd voor het probleem. De fiets is daarmee zijn neutrale lading kwijt, en wordt gepresenteerd met woorden met een

negatieve associatie, zoals ‘racemonsters’, ‘sjezen’ of ‘scheuren’. Deze termen staan in de toelichting van het codeerschema. De vraag die bij deze fase hoort is als volgt:

13. Worden incidenten en gebeurtenissen aangekleed door een symbolisch element door middel van woordkeus?

4.2.2. De vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda

Bezorgdheid

Volgens Critcher (2006, p. 51) is er sprake van bezorgdheid als duidelijk naar voren komt dat er onrust of gevoelens van angst en zorgen heersen onder de bevolking. Hij noemt opiniepeilingen, reacties op kranten, brieven aan redacteurs of sociale bewegingen als mogelijke meetmethoden. Om hier een uitspraak over te kunnen doen, worden de Facebookreacties op berichten over de fatbikebende in kaart gebracht. Toch kijken we voor de volledigheid ook of er onrust, angst of zorgen naar voren komt in de artikelen. Bovendien zien we in de kwalitatieve analyse naar voren komen dat scholen, winkels en verenigingen maatregelen treffen en er ook burgers kiezen voor zelfbescherming. Omdat dit sterk wijst op gevoelens van angst, zijn daar vragen over toegevoegd bij deze categorie:

14. Komt er in het artikel een gevoel van onrust, angst of bezorgdheid jegens de fatbikebende naar voren?
15. Wordt er in het artikel een maatregel genoemd die wordt genomen uit angst voor de fatbikebende vanuit scholen, winkels, verenigingen en andere organisaties?
16. Wordt er in het artikel een maatregel genoemd die wordt genomen door burgers op basis van zelfbescherming?

Consensus

Volgens Critcher (2006) verwijst consensus naar het idee dat er onder een aanzienlijk deel van de bevolking overeenstemming bestaat dat er een dreiging is die moet worden aangepakt. Dit wordt vastgesteld wanneer mediaberichtgeving aantoont dat er overeenstemming is onder experts, justitie, politici of andere relevante partijen. Aangezien de bezorgdheid over het probleem wordt gemeten bij de indicator ‘bezorgdheid’, onderzoeken we bij deze indicator of er in de artikelen tegenstrijdige meningen naar voren komen, en zo ja, van wie die meningen afkomstig zijn. Ook bij het beantwoorden van deze vraag wordt gekeken naar de consensus binnen de Facebookreacties op berichten over de fatbikebende.

17. Komt er in het artikel een tegenstrijdig geluid naar voren, dat de angst voor de fatbikebende tegensprekt, in twijfel trekt of bagatelliseert?
18. Indien ja bij vraag 17, van wie kwam dit geluid?
 - a. Expert
 - b. Politici

- c. Politie
- d. Bewoner
- e. (Zogenaamd) lid van de fatbikebende
- f. Anders, namelijk...

Vijandigheid

Volgens Critcher (2006, p. 52) is er sprake van vijandigheid als het gedrag van de groep wordt beschouwd als bedreiging voor de samenleving en wordt neergezet als vijand. Zij worden niet neutraal gepresenteerd, maar als *folk devil*. In de kwalitatieve analyse kwamen enkele voorbeelden naar voren waarin de leden van de bende ‘tuig’ of ‘Hell’s Angels junior’ werden genoemd. De volgende vragen in het codeerschema gaan over deze indicator.

- 19. Komt er in het artikel naar voren dat de fatbikebende een gevaar vormt voor de maatschappij?
- 20. Wordt de fatbikebende in het artikel op een negatieve en demoniserende manier aangeduid?

4.3. Resultaten kwantitatieve analyse nieuwsberichten

In de kwantitatieve analyse zijn de verschillende nieuwsberichten over de fatbikebende geanalyseerd met behulp van het in paragraaf 4.2 opgestelde codeerschema. Om de betrouwbaarheid van dit instrument te meten, heeft een tweede codeur 10 artikelen geanalyseerd. De resultaten van deze analyses zijn vergeleken om de mate van overeenstemming te bepalen. Hierbij is Cohens kappa berekend, een statistische maat die de overeenstemming tussen twee beoordelaars in kaart brengt. Een overzicht hiervan is te vinden in de bijlage. Er zijn na deze ronde geen vragen weggelaten uit het codeerschema, maar de interpretatie van de vragen van het meetinstrument zal worden betrokken bij de bespreking ervan.

Na het aftrekken van de 10 artikelen die zijn gebruikt voor het meten van de overeenstemming, bleven er 73 artikelen over. De resultaten zijn te vinden in onderstaand schema, waarbij links de vraag is geformuleerd en rechts het percentage artikelen staat waarbij de vraag met ‘ja’ beantwoord kon worden. Bij vraag 3 en 18 zijn het aantal ‘ja’s’ onderverdeeld in verschillende categorieën.

Vraag		Percentage ‘ja’ in artikelen
1	Is er een recente gebeurtenis die aanleiding vormt voor het artikel?	41,1%
2	Worden er andere gebeurtenissen/incidenten gerelateerd aan de gebeurtenissen in het artikel?	70%
3	Indien ja bij vraag 2; op welke manier gebeurt dit?	Waarvan
	a. Door in de tekst een andere gebeurtenis te noemen	56,2%
	b. Door in de tekst een link te plaatsen	34,3%
	c. Door een kader tussen/na de tekst	34,3%

4	Wordt er een uitspraak gedaan over het aantal daders of de grootte van de groep daders?	42,4%
5	Wordt er een uitspraak gedaan over de afkomst of huidskleur van de groep daders?	24,7%
6	Wordt er een uitspraak gedaan over de hoeveelheid slachtoffers?	8,2%
7	Wordt er een uitspraak gedaan over de identiteit van de slachtoffers?	12,3%
8	Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die de daders hebben begaan, in juridische termen?	60,3%
9	Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die de daders hebben begaan, in woorden met een emotionele lading?	37%
10	Is de kop van het artikel sensationeel?	31,5%
11	Wordt er melodramatisch taalgebruik toegepast?	38,4%
12	Worden er voorspellingen gedaan over toekomstig handelen van de fatbikebende?	6,8%
13	Worden er incidenten en gebeurtenissen aangekleed door een symbolisch element door middel van woordkeus?	46,6%
14	Komt er in het artikel een gevoel van onrust, angst of bezorgdheid jegens de fatbike naar voren?	69,9%
15	Wordt er in het artikel een maatregel genoemd die wordt genomen uit angst voor de fatbikebende vanuit scholen, winkels, verenigingen of andere organisaties?	28,8%
16	Wordt er in het artikel een maatregelen genomen die wordt genomen door burgers op basis van zelfbescherming?	35,6%
17	Komt er in het artikel een tegenstrijdig geluid naar voren, dat de angst voor de fatbikebende tegensprekt, in twijfel trekt of bagatelliseert?	28,8%
18	Indien ja bij vraag 17; vanuit wie kwam dit geluid?	Waarvan
	a. Expert	9,5%
	b. Politici	51,8%
	c. Politie	16,5%
	d. Bewoner	11,1%
	e. (Zogenaamd) lid fatbikebende	11,1%
19	Komt er in het artikel naar voren dat de fatbikebende een gevaar vormt voor de maatschappij?	56,2%
20	Wordt de fatbikebende in het artikel op een negatieve en demoniserende manier aangeduid?	21,9%

Figuur 1: Resultaten kwantitatieve analyse nieuwsberichten per vraag

De interpretatie van deze cijfers, in het licht van het procesmodel van morele paniek en de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda, worden gepresenteerd in hoofdstuk 4.6.

4.4. Resultaten kwalitatieve analyse Facebookreacties

In de kwalitatieve inhoudsanalyse van de Facebookreacties op gedeelde nieuwsberichten over de fatbikebende zijn verschillende thema's onderzocht. Bij het bestuderen van 590 willekeurige reacties is er verzadiging opgetreden bij het formuleren van 17 verschillende categorieën.

Onbegrijpelijke reacties of reacties die niet gerelateerd zijn aan de inhoud van het nieuwsbericht, zijn verwijderd uit de selectie en vervangen door een willekeurige andere reactie. Er zijn ook reacties die binnen meerdere categorieën vallen, omdat er in één reactie zowel iets kan staan over bijvoorbeeld de inzet van politie als strenger opvoeden door ouders. In dit hoofdstuk worden de verschillende categorieën kort uiteengezet met enkele voorbeelden. De categorieën zijn ingedeeld in vier groepen: emoties, oplossingen, kritiek en overig.

Emoties

De Facebookreacties wijzen op verschillende emoties; angst, bezorgdheid, boosheid, verontwaardiging en verbazing. De reacties zijn onder te verdelen in onderstaande categorieën.

a. Angst en bezorgdheid over situatie

Een van de thema's die naar voren komt in de reacties zijn gevoelens van angst en bezorgdheid. Voorbeelden hiervan zijn *'Omg niet normaal, angstige wereld'* of *'Grimmig...'*. Ook reacties waaruit blijkt dat mensen vanuit veiligheidsoverwegingen ergens niet meer (alleen) langsgaan, vallen hier onder. Bijvoorbeeld: *'Vreselijk. Ik durf 's avonds nergens meer alleen te gaan.'*

b. Boosheid en verontwaardiging jegens de ouders

Boosheid en verontwaardiging zijn ook twee emoties die veel voorkomen in de reacties. Dit richt zich bij deze categorie op de ouders. Voorbeelden hiervan zijn reacties als *'Pestkoppen het lijkt steeds erger!!!'* of *'Vuile vieze tyfes schorem'*. De woorden *'tuig'* en *'lafbekken'* komen ook veel voor in deze reacties. Verontwaardiging blijkt uit reacties als *'Hoe dan!!!'*, *'WTF!'* of *'Toch echt te gek voor woorden dit!!!'*.

c. Verbazing over (prijs) fatbikes

Uit de reacties blijkt ook verbazing over de prijs van een fatbike naar voren. Mensen vragen zich af hoe de jongeren aan deze dure fietsen komen. Voorbeelden zijn: *'Ik begrijp überhaupt niet hoe die gastjes aan die dure fatbikes komen'* of *'Mij verbaasd hoe deze betaald worden...'*.

Oplossingen

In andere reacties stellen mensen een oplossing voor of pleiten zij wie er welke actie moet ondernemen. Deze oplossingen zijn onder te verdelen in de volgende categorieën: inzet politie, harder straffen, strengere opvoeding, geweld en eigenrichting, fatbikes afpakken, wet- en regelgeving omtrent fatbikes en een integrale aanpak.

a. Inzet politie

Een van de oplossingen die mensen voorstellen in de reacties heeft te maken met de inzet van politie. Het gaat hier voornamelijk over het oppakken van de ouders, met reacties als *'Gewoon oppakken. Schandalig voor woorden'* of *'Op pakken dat tuig'*. Reacties over het opschalen van politiebevoegdheden of het inzetten van meer politieagenten en boa's vallen ook onder deze categorie. Reacties die de termen *'harder aanpakken'* en *'strenger optreden'* bevatten, vallen in eerste instantie

onder deze categorie. Wanneer er in die reacties ook iets over straffen staat, wordt deze ook in de categorie 5 geplaatst.

b. *Harder straffen*

Een andere oplossing die wordt voorgedragen gaat over 'harder' straffen. Hier passeren allerlei verschillende straffen de revue; boetes en gevangenisstraffen, maar ook opmerkingen over strafkampen, werkkampen en verplichte militaire dienst. Voorbeelden zijn: '*Oppakken en 25 jaar opsluiten!*', '*Tuchtschool!! En heel hard aanpakken!*' of '*Strafkampen moeten er komen*'. Ook zijn er binnen deze categorie reacties die zich richten op het al dan niet toepassen van volwassenenrecht op adolescenten, zoals: '*Leeftijd moet geen rol spelen, flinke straffen!*' of '*Volwassen misdrijf dan ook volwassen straffen.*' In veel van deze reacties komt ook de mening naar voren dat straffen momenteel te laag of 'te soft' zijn.

c. *Strengere opvoeding*

Anderen zien weer een mogelijke oplossing vanuit de ouders, namelijk strenger opvoeden. Voorbeelden hiervan zijn: '*Ouders moeten die koters insluiten, telefoon en fatbikes afpakken en met pek en veren laten afdruipe*', '*Waar zijn de ouders die moeten gesprekken gaan voeren*' of '*Ouders en politie moeten harder optreden. Kinderen zelf naar het politiebureau brengen en de fatbike op de schroothoop.*' Binnen deze categorie vallen dus acties die ouders zouden moeten ondernemen. Reacties met enkel kritiek op ouders en opvoeding, vallen onder categorie 11.

d. *Geweld en eigenrichting*

Een andere categorie is erg agressief en gewelddadig van aard. In deze categorie roepen mensen in de reacties op tot geweld of eigenrichting. Zo worden er veel dreigende reacties geplaatst: '*als ze mijn dochter pakken, dan...*' of '*als ik ze tegenkom, dan...*'. Enkele andere voorbeelden: '*Gewoon op een hoek gaan staan met een honkbalknuppel. En als er zo 'n kansloos jochie voorbij rijdt. Dan ram je hem van zijn fiets af, karma zeg maar*' of '*Jullie snappen toch wel als mn dochter hiervan de dupe wordt ik dus echt wel met iets van bewapening terugga... dan maar ff vastzitten*'. Ook wordt er gesproken over burgerwachten, knokploegen en (het aanschaffen van) knuppels.

e. *Fatbikes afnemen*

Een andere groep ziet heil in het afnemen van de fatbikes van deze groep jongeren. De een heeft het over het afpakken door ouders (*Ouders moeten fatbike afpakken als ze dit doen!*), de ander over het in beslag nemen door de politie. Ook is er binnen deze categorie een groep die vindt dat de fatbikes volledig verboden moeten worden. Enkele voorbeelden van reacties: '*Er moet gewoon een verbod komen op de klotte dingen !!*', '*Fatbikes verbieden, as simple as that*' of '*Nog een reden om fatbikes te verbieden*'. Naast het volledig verbieden zijn er ook reacties die gaan over het vernielen van de fietsen. Zo wordt er gesproken over fatbikes '*door de shredder*', '*in de pers stoppen*', '*naar de schroothoop*' of '*op de brandstapel*'.

f. *Wet- en regelgeving fatbikes*

Een andere categorie die ook een oplossing zoekt bij de fatbike zelf, is de groep die wet- en regelgeving op het gebied van fatbikes voorstelt. Deze groep wil de fiets niet verbieden of afpakken, maar heeft het over helmplicht, verzekeringen, een minimale leeftijd of maximale snelheden. Enkele voorbeelden: *‘Probleem is weer wetgeving ze tijden er al op vanaf 11 jaar....waarom geen 16 net sls snorbrommers en helm op !!’*, *‘Begin eens met helmplicht dat vinden ze niet leuk. Verplicht verzekering’*, *‘Helmplicht invoeren, dat is niet cool’* of *‘Klaar met die verwende fatbike koters. Gewoon alles met wielen en accu/motor een verplichte helm opzetten.’*

Kritiek

Een ander deel van de reacties ging niet over het voorstellen van een oplossing of actie, maar over het uiten van kritiek. Deze kritiek richtte zich onder andere op drie actoren; kritiek op (het optreden van) de politie, kritiek op de opvoeding van ouders en kritiek op de burgemeester. In een vierde categorie werd kritiek geuit op generalisatie in de nieuwsmedia en andere Facebookreacties.

a. Kritiek op politie

Binnen deze categorie vallen alle reacties waarin ongenoegen wordt geuit over het handelen van de politie, maar waarin niet een andere oplossing wordt voorgesteld. Het optreden van de politie is onvoldoende, te mild of wordt niet serieus genomen. Hier vallen ook reacties onder die duidelijk maken dat de schrijver geen vertrouwen heeft in de politie. Enkele voorbeelden: *‘Er is niemand meer onder de indruk van politie of handhavers, maar dat komt omdat de leiding denkt dat je met zachte hand kan handhaven’*, *“Wauw!!! Dus ze worden op heterdaad betrapt door de agenten en nu gewoon weer vrijgelaten?!!! Precies zoals ik al had gedacht; foei, dit mogen jullie niet doen, voor straf moeten jullie thuisblijven als tiktok afgelopen is en mogen jullie ook niet meer met elkaar afspreken!”* of *“Politie kan er alleen maar op los meppen als er gedemonstreerd word tegen de Corona maatregelen maar een stelletje debielen op de A12 en een groep jongeren van 11 tot 16 jaar daar kunnen ze ineens niks mee. Zet je toch aan het denken”*.

b. Kritiek op opvoeding

Een andere categorie grijpt de reacties vooral aan om kritiek te uiten over de opvoeding van ouders. In deze categorie wordt niet zo zeer ingegaan op oplossingen binnen de opvoeding (zoals in categorie 6), maar wordt de schuld wel bij ouders gelegd. Een voorbeeld: *“Ja dit is nu het resultaat van jaren lang jongeren pampieren het oké vinden dat ze in een rok naar school. gaan dat ze geen man geen vrouw zijn dan creëer je aan de ene kant kwajongens want je mag ze niet coriseren en aan de anderen kant mietjes die niks gewent zijn en om alles janken”*, *“Het gevolg van pedagogisch verantwoord opvoeden..... ga jij maar even in de hoek zitten Floris-Jan”* of *“Dat is het nu weet ik het eindelijk, de schuld van de ouders de kinderen hebben geen opvoeding gehad zo zoetjes aan is dat de totale Nederlandse jeugd als ik het moet geloven heerlijk toch zo'n afschuifstelsel maar geen hulp zoeken bij pedagogisch gelul hoor stel je voor.”* Ook de reacties waarin mensen de ouders willen bestraffen voor het gedrag van hun kinderen, vallen onder deze categorie. Zo wordt er meermaals

voorgesteld ouders ook te bestraffen: *'Aanpakken dat tuig en ook die ouders'* of *'Perfect afpakken en vernietigen en die ouders ook voor het gerecht'*.

c. *Kritiek op burgemeester*

Een ander deel van de reacties gaat over de burgemeester. Het gaat hier voornamelijk over burgemeester Wienen, van Haarlem. Hij zou meermaals hebben ontkend dat er sprake is van een fatbikebende, en volgens bewoners van Haarlem zou hij het probleem onderschatten. Voorbeelden zijn: *'Mooie wienen zal wel bang voor ze zijn pfff weg met wienen'* of *'Wienen pleur lekker op mafkees hoeveel moeten er nog slachtoffer worden?'*. Ook zijn er reacties over Ankie Broekers-Knol, burgemeester van Bloemendaal: *'Ankie Broekers-Knol houdt het in de gaten dan weten we 't wel'*. Opvallend is dat deze reacties ook staan onder berichten waarin (de rol van de) burgemeester niet naar voren komt.

d. *Kritiek op generalisatie*

Naast kritiek op het handelen van de burgemeester, politie en ouders, is er ook kritiek over de manier waarop er over de fatbikebende wordt gesproken en geschreven. Deze kritiek richt zich in veel gevallen op reacties van anderen op de nieuwsberichten. In deze reacties wordt benadrukt dat het hebben van een fatbike niet inherent is aan de daden van de fatbikebende. Enkele voorbeelden: *'Heeft toch geen bal te maken met de fatbike. De figuren die erop zitten zijn t probleem'*, *'Het gaat toch niet om de bikes maar om het gedrag van deze groep!'*, *'Ik vind het nogal wat... Er rijden enorm veel fatbike in de rondte die kinderen worden er nu op aangekeken dat zij deel zouden uit maken van 'de Hells Angels junior' of 'Heel jammer dat iedereen over een kam wordt geschoren. Zijn ook gewoon nette kinderen op een fatbike'*.

Overig

Naast bovenstaande categorieën reacties, komen er ook andere reacties naar voren die niet zo zeer vallen onder emoties, oplossingen of kritiek. Het gaat hier om reacties met een sceptische en bagatelliserende aard, reacties waarin de afkomst van daders wordt benadrukt, reacties die een link leggen met de politiek en reacties waarin duidelijk een referentie naar vroeger naar voren komt.

a. *Scepticisme en bagatelliseren*

Deze reacties tonen (een mix van) bagatellisering, onverschilligheid en scepticisme. Zo zijn er mensen die duidelijk maken het probleem niet serieus te nemen of het overdreven te vinden, bijvoorbeeld door reacties als: *"Beetje overdreven praten over kinderen van 12 tot 16"*, *"Niet zo overdrijven joh"* of *'Haha de "Hells Angels" van nu... hahaha'*. Leden van de fatbikebende worden 'gassies', 'jochies' of 'verwende kinderen' genoemd. Daarnaast staan veel mensen sceptisch tegenover de manier waarop de media omgaan met de fatbikebende. Dit blijkt uit reacties als *"Wordt alleen maar erger hoe meer aandacht eraan besteed word! Ze lachen ons uit"*, *"Wat een idioot artikel is dit!"*, *"Komt het Haarlems Dagblad weer met z'n fatbikes, moemakers"* of *"de hetze komt mede door jullie. Jullie doen aan stemmingmakerij."*. De kritiek richt zich vooral op woordkeus. Zo laten veel

mensen weten de term ‘fatbikebende’ overdreven of ongepast te vinden en vinden ze ook de vergelijking met ‘de Hell’s Angels Junior’ onterecht.

b. *Afkomst ouders*

Er is ook een categorie reacties waarin wordt gespeculeerd over de afkomst en/of huidskleur van de leden van de fatbikebende. Zo zijn er reacties met vragen als: ‘*Welke achtergrond?*’, ‘*Afkomst ouders?*’ of ‘*En hoe zagen ze er uit?*’. Ook vallen onder deze categorie reacties met een discriminerende of racistische aard, zoals: “*En komen vast en zeker uit een bepaalde etnische groep...*”, “*Zullen wel weer van die kut allochtonen zijn.*” of “*Hahahaha laat me raden, ze hebben allemaal een vies huidskleurtje.*” Ook zijn er binnen deze categorie reacties waarin wordt benadrukt dat het gaat om “*autochtoon kroost*”.

c. *Politiek*

Binnen deze categorie vallen reacties waarin een bepaalde politieke partij, stroming of voorkeur naar voren komt. De Tweede Kamerverkiezingen vonden plaats op 22 november 2023, midden in de periode dat er veel werd gepubliceerd over de fatbikebende. Om die reden gaan er reacties over stemgedrag. Enkele voorbeelden: ‘*Vooraf pvda-gl Omtzigt of vvd stemmen dan krijgen we dit in de toekomst nog veel meer met die linkse gedachten stem ze weg stem PVV voor uw land*’, ‘*De volgende keer even goed nadenken welk vakje je rood maakt straks in november*’ of ‘*Denk hieraan als straks in stemhokje staat op 22-11 , stem op de PVV!*’. In lijn met de theorie uit paragraaf 2.4 wordt in de reacties kritiek geuit op ‘links beleid’ en sterk de voorkeur gegeven aan rechtse wet- en ordedcampagnes. Een voorbeeld is de reactie: ‘*Wordt hoog tijd voor een rechtse regering met veel meer bevoegdheden voor de politie, gewoon met harde hand aanpakken dat tuig.*’

d. *Referenties naar vroeger*

In lijn met theorie uit paragraaf 2.4. zijn er veel referenties naar vroeger. Referenties naar vroeger worden bijvoorbeeld gebruikt om het probleem te relativiseren, zoals in de reacties ‘*Is van alle tijd. Vroeger hadje bijvoorbeeld Nozems*’, of ‘*Was dat vroeger ook niet met scooters...*’. Ook worden referenties naar vroeger gebruikt om een nostalgisch verleden weer te geven, waar iemand naar terug zou willen keren: ‘*Ik wil terug in de tijd, wat een ellende deze tijd*’ ‘*Laat ze toch gewoon fietsen wat een rare tijd allemaal*’ of ‘*Vroeger zeiden ze tenminste nog U..*’. Ook komen er in deze categorie veel reacties voor die refereren naar straffen die vroeger voorkwamen. Zo wordt er gerefereerd naar heropvoedingskampen, dienstplicht of ‘*een ouderwets pak slaag*’.

4.5. Resultaten kwantitatieve analyse Facebookreacties

Na het identificeren van de verschillende categorieën in de Facebookreacties, heeft er een kwantitatieve analyse plaatsgevonden waarbij alle reacties zijn toebedeeld aan de categorieën. Sommige reacties zijn echter aan meerdere categorieën toegewezen, waardoor het totaal van de percentages hoger dan 100% uit komt. Bijvoorbeeld, het percentage van ‘harder straffen’ wil zeggen

dat er in 12,04% van de reacties van de steekproef gesproken werd over harder straffen. Het is mogelijk dat er in een deel van deze reacties ook werd gesproken over de inzet van politie; waardoor sommige reacties aan meerdere categorieën toebehoren. In totaal zijn er 598 reacties geanalyseerd. In onderstaand schema is de prevalentie en het percentage van de verschillende categorieën te zien.

Categorie	Prevalentie	Percentage
Emoties		
1. Angst en bezorgdheid over situatie	10	1,67%
2. Boosheid en verontwaardiging jegens de daders	59	9,87%
3. Verbazing over (prijs) fatbikes	19	3,18%
Oplossingen		
4. Inzet politie	53	8,86%
5. Harder straffen	72	12,04%
6. Strengere opvoeding	17	2,84%
7. Geweld en eigenrichting	110	18,39%
8. Fatbikes afnemen	65	10,87%
9. Wet- en regelgeving fatbikes	21	3,51%
Kritiek		
10. Kritiek op politie	46	8,19%
11. Kritiek op opvoeding	64	10,70%
12. Kritiek op burgemeester	15	2,51%
13. Kritiek op generalisatie	25	4,18%
Overig		
14. Scepticisme en bagatelliseren	45	7,52%
15. Afkomst daders	25	4,18%
16. Politiek	23	3,85%
17. Referenties naar vroeger	22	3,67%

Figuur 2: Resultaten kwantitatieve analyse Facebookreacties per categorie

De interpretatie van deze cijfers, in het licht van de indicatoren bezorgdheid en consensus, worden gepresenteerd in hoofdstuk 4.6.

4.6. Resultaten kwantitatieve analyse m.b.t. modellen

Het doel van de kwantitatieve analyse van de nieuwsberichten is een beeld krijgen van in hoeverre er wordt voldaan aan de fasen van het procesmodel van morele paniek, en de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda. In deze paragraaf worden de resultaten van die analyse per fase of indicator besproken. Bij de indicatoren bezorgdheid en consensus wordt ook de kwantitatieve analyse van de

Facebookreacties gebruikt. Voor de volledigheid worden hier ook de indicatoren volatiliteit en disproportionaliteit besproken, al zijn hier geen resultaten van de kwantitatieve analyse voor gebruikt. Volatiliteit wordt besproken aan de hand van een frequentietabel van het aantal verschenen nieuwsberichten over de fatbikebende, en disproportionaliteit wordt besproken aan de hand van politiecijfers.

4.2.1. Het procesmodel van morele paniek

Overdrijving en vervorming

Overdrijving en vervorming is in kaart gebracht aan de hand van vraag 1 t/m 11. Uit de analyse bleek dat in 41,1% van de artikelen een recente gebeurtenis de aanleiding vormde voor het schrijven van het artikel. In de overige gevallen was dit niet het geval, wat kan wijzen op een overdrijving van het aantal berichten in de media. Overdrijving kan ook te maken hebben met cijfers, zoals het aantal daders of slachtoffers. In 42,4% van de gevallen werd er een uitspraak gedaan over het aantal daders, variërend van “enkele” tot “een vijftigtal”. In het overgrote deel werd hier geen uitspraak over gedaan. Wat betreft de afkomst of huidskleur van de slachtoffers, werd in 24,7% van de gevallen hier een uitspraak over gedaan; hierbij werd voornamelijk benadrukt dat het gaat om “*blanke en witte jongens door elkaar*”, jongeren “*van goede komaf*” en uit “*welgestelde gezinnen*”. Het aantal slachtoffers werd slechts in 8,2% van de artikelen benoemd, en in 12,3% van de artikelen werd er iets gezegd over de identiteit van de slachtoffers.

Wat betreft vervorming valt op dat in 70% van de gevallen andere gebeurtenissen/incidenten aan elkaar worden gekoppeld. Dit gebeurde direct, door in tekst te noemen (56,2%), of indirect door een link naar een ander artikel te plaatsen (34,3%) of het artikel in een kader tussen/na de tekst te plaatsen (34,3%). In veel van deze gevallen wordt zonder bewijs een link gelegd naar de fatbikebende, zelfs als de signalen van elkaar verschillen. Slechts af en toe bevat een artikel een disclaimer over de onzekerheid van het verband tussen de verschillende incidenten, maar in de meeste gevallen wordt wel de suggestie gewekt dat er een verband bestaat. Verder wordt er in 38,4% van de artikelen melodramatisch taalgebruik toegepast, en is in 31,5% van de gevallen de titel sensationeel. Echter, hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat de overeenstemming bij deze twee vragen in het codeerschema matig is. In 37% van de artikelen worden er woorden met een emotionele lading gebruikt om de daden van de daders te bespreken. Daar staat tegenover dat er in 60,3% van de gevallen enkel neutrale, juridische termen werden gebruikt.

Voorspellingen

De indicator "voorspelling" is geëvalueerd aan de hand van één enkele vraag: Worden er voorspellingen gedaan over het toekomstige handelen van de fatbikebende? Slechts in 6,8% van de artikelen kon deze vraag bevestigend worden beantwoord. Dit wijst erop dat het element van

voorspelling nauwelijks aanwezig is in de onderzochte artikelen en dus een kleine rol speelt in de berichtgeving over deze casus.

Symbolisatie

De derde fase van het model gaat over de aanwezigheid van symbolisatie. Dit is gemeten met behulp van vraag 13. In 46,6% van de artikelen kwam er een vorm van symbolisatie voor, waarbij incidenten en gebeurtenissen werden aangekleed door een symbolisch element.

4.2.2. De vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda

Bezorgdheid

In 69,9% van de artikelen komt naar voren dat er een gevoel van onrust, angst, bezorgdheid of onveiligheid heerst jegens de fatbikebende. Deze angst blijkt ook uit het feit dat in 28,8% van de artikelen duidelijk wordt dat scholen, winkels of verenigingen maatregelen hebben getroffen en uit 35,6% van de artikelen dat er zelfbeschermingsmaatregelen worden genomen. Om nog een beter beeld te krijgen over de bezorgdheid van mensen, kijken we naar de Facebookreacties. Uit deze gegevens komt nauwelijks een gevoel van angst en bezorgdheid naar voren: in slechts 1,67% van de reacties blijkt dit sentiment. Een andere emotie is zichtbaarder in de reacties: in 9,87% van de reacties zijn mensen boos en verontwaardigd en in 3,18% van de reacties heerst voornamelijk verbazing over de prijs van de fatbikes. In 7,52% van de reacties komt scepticisme jegens het probleem naar voren of wordt het probleem gebagatelliseerd en in 4,18% van de gevallen is er kritiek op generalisatie. Het overheersende gevoel van angst en bezorgdheid dat te zien is in de nieuwsmedia, lijkt dus niet terug te komen in de Facebookreacties.

Consensus

Wat betreft consensus is opvallend dat in 36,9% van de gevallen er een tegenstrijdig geluid naar voren komt in de artikelen; iemand die de angst voor de fatbikebende tegenspreekt, in twijfel trekt of bagatelliseert. In 9,5% van de gevallen kwam dit van een expert, in 51,8% van een politicus (voornamelijk de burgemeesters), in 16,5% van de politie, in 11,1% van een bewoner en in 11,1% van een (zogenaamd) lid van de fatbikebende. Verder laten de Facebookreacties versnippering zien: er zijn maar liefst 17 verschillende thema's en het meest voorkomende thema komt in 18,39% van de gevallen voor. Maar in 1,67% van de reacties komen gevoelens van angst naar voren, terwijl in 7,52% van de gevallen het probleem wordt gebagatelliseerd. Wat betreft de geschikte oplossing, zijn er ook veel verschillende meningen: in 8,86% van de gevallen gaat het over inzet van de politie, in 12,04% van de reacties gaat het over harder straffen en in 18,39% van de reacties komt geweld en eigenrichting voor. Daarnaast ziet 2,84% van de reacties heil in strenger opvoeden, komt in 10,87% van de gevallen fatbikes afnemen voor en wordt in 3,51% van de reacties gesproken over wet- en

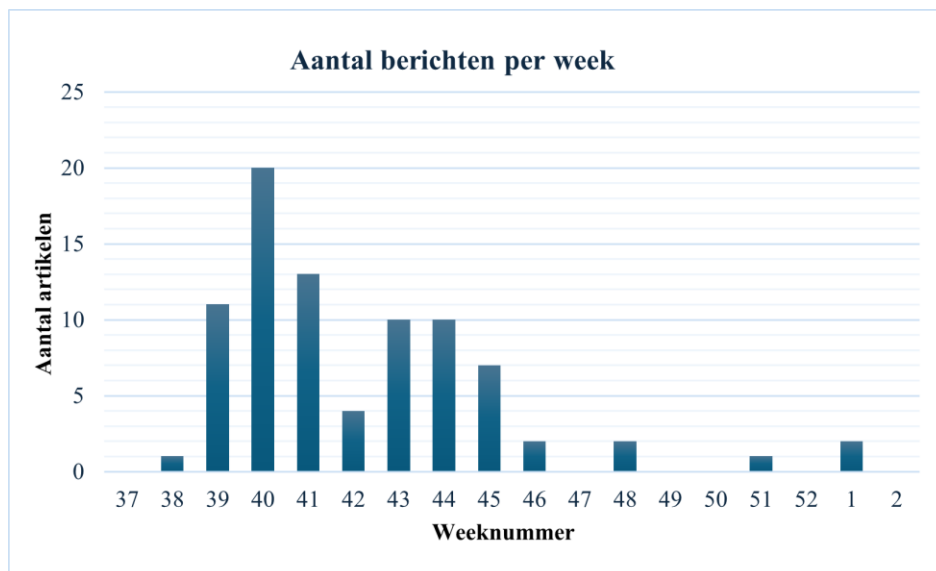
regelgeving voor fatbikes.

Vijandigheid

Wat betreft vijandigheid komt in 56,2% van de artikelen naar voren dat ‘de fatbikebende’ een gevaar is voor de maatschappij. In 21,9% van de artikelen worden zij als groep niet op een neutrale, maar op een negatieve en demoniserende manier aangeduid.

Volatiliteit

Zoals besproken in de methode, wordt er bij volatiliteit gekeken naar hoe snel een morele paniek verschijnt en ook weer verdwijnt. Onderstaande frequentietabel geeft inzicht in het aantal artikelen dat er per week is gepubliceerd over de Fatbikebende. Het eerste bericht is van NH Nieuws en verscheen op 21 september. Vervolgens verschijnen er 11 berichten in week 39 en 20 in week 40. Op 7 oktober, in week 40, worden er drie jongens, waarvan twee op een fatbike, opgepakt voor poging tot beroving. Hier na lijkt het aantal berichten af te zwakken in week 41 en 42. Eind week 42 vindt er echter weer een incident plaats: een groep mannen ‘op fietsen en fatbikes’ mishandelt een persoon. Ook vindt er in week 43 een andere mishandeling plaats; een vrouw is in elkaar geslagen door ‘18 tot 22jarige witte mannen op scooter’. In geen van deze gevallen is bekend of de daders aangesloten zijn bij de fatbikebende. In week 43 en 44 worden er weer meer berichten geplaatst: 10 per week. Daarna neemt het aantal weer af. In het nieuwe jaar worden er slechts twee berichten geplaatst in week 1; al zijn dit kritische nieuwsberichten waarin juist wordt teruggeblikt over of er wel een echte fatbikebende bestond.

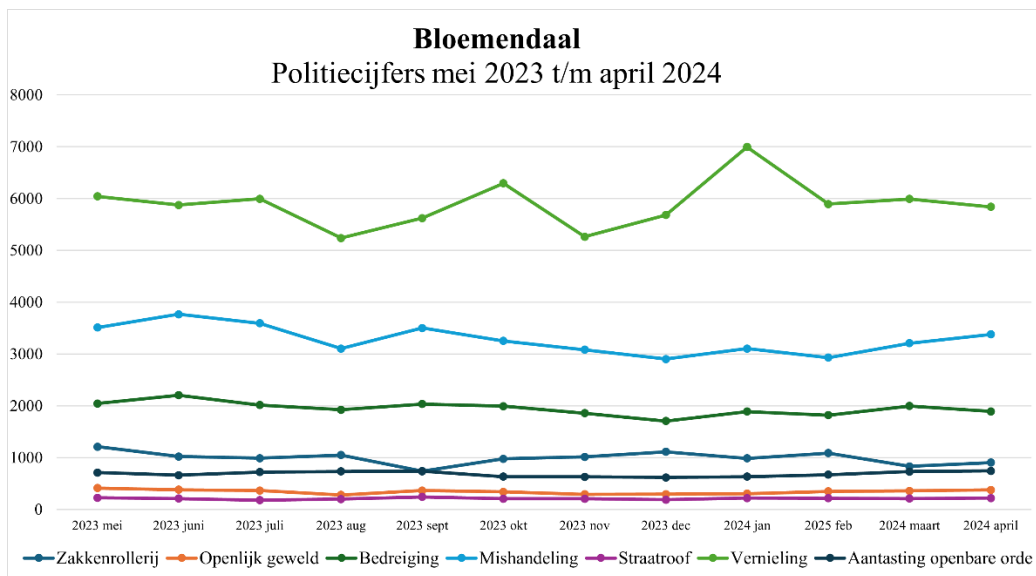

Figuur 3: Aantal artikelen over de fatbikebende per week

Disproportionaliteit

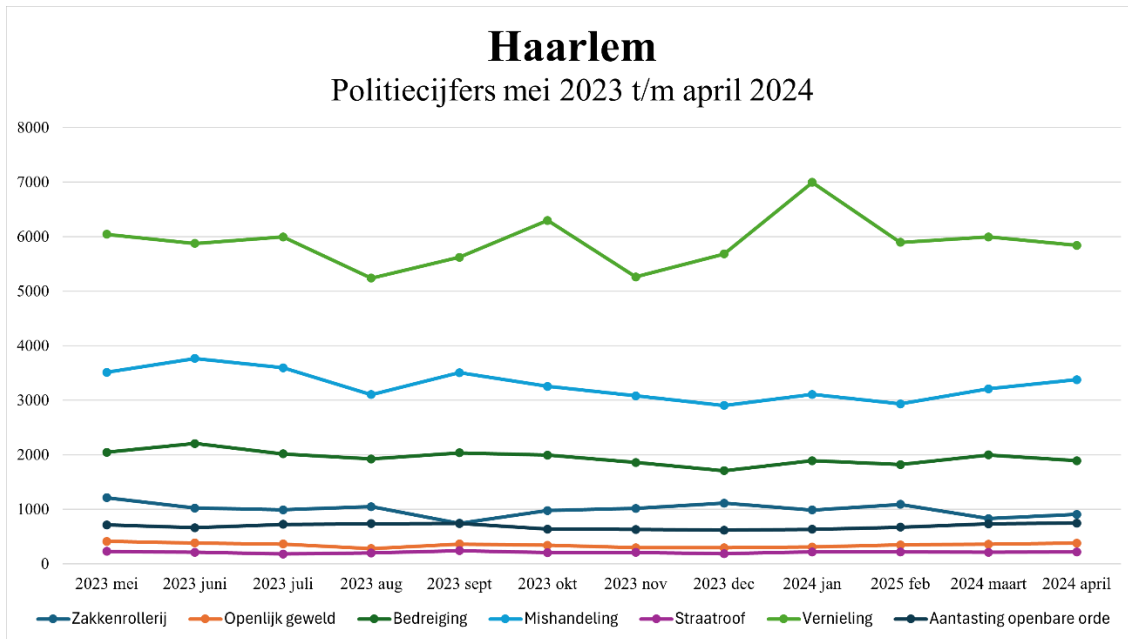
De laatste en belangrijkste indicator van een morele paniek is disproportionaliteit. Hiervan is sprake wanneer de bezorgdheid buitensporig is ten opzichte van de objectieve dreiging. Dit kan

bekeken worden door de bezorgdheid en media-aandacht te vergelijken met politiecijfers. In dit geval zijn de politiecijfers van de gemeenten Bloemendaal, Haarlem en Velsen bekeken, aangezien de bende in deze gemeenten zou opereren. De data komt van data.politie.nl, een openbare website waarop de politie alle beschikbare data presenteert. Hier is geselecteerd op de vormen van criminaliteit die voor zijn gekomen in de artikelen: zakkenrollerij, openlijk geweld, bedreiging, mishandeling, straatroof, vernieling en aantasting van de openbare orde. Het is belangrijk om hierbij te benoemen dat er niet geselecteerd kan worden op een bepaalde leeftijdsgroep: de data geven dus alle vormen van geregistreerde overlast. De absolute cijfers van bepaalde vormen van criminaliteit liggen soms erg hoog, zoals tussen de 3000 en 4000 bij mishandeling. Dit betekent dat een fatbikebende een aanzienlijke toename in het aantal slachtoffers moet veroorzaken om zichtbaar te worden in de statistieken. Om een volledig beeld te krijgen, werpen we toch een blik op de cijfers. De politiecijfers zijn per maand aangegeven, van mei 2023 tot aan mei 2024. Dit gaf de volgende tabel bij de gemeente Bloemendaal.

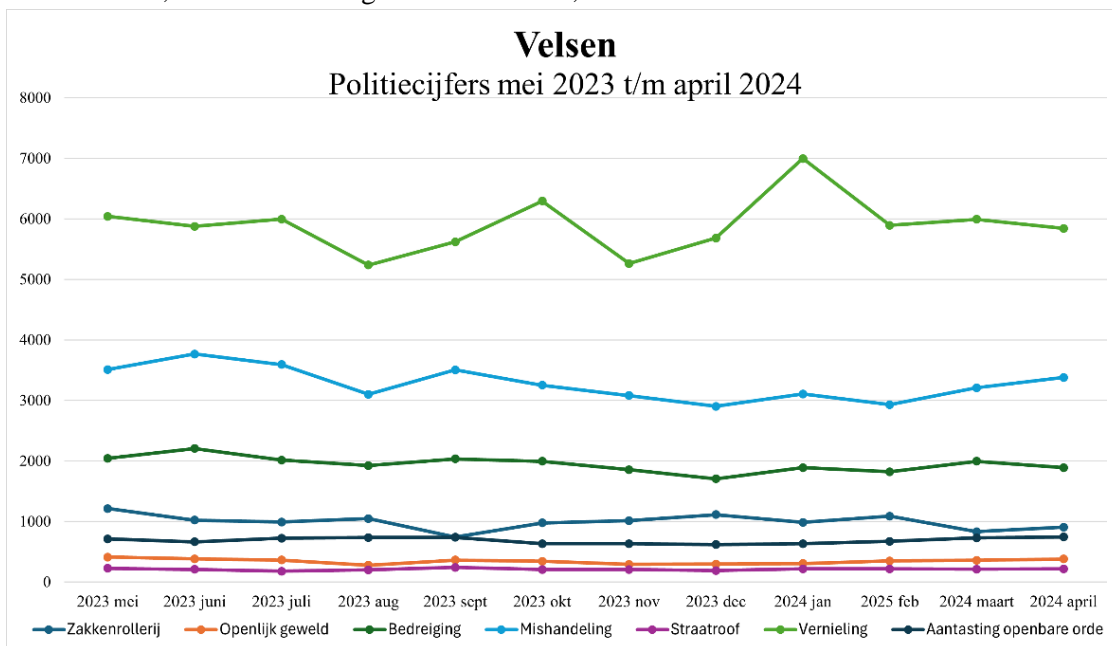
Figuur 4: Politiecijfers Bloemendaal

In Bloemendaal valt allereerst op dat de lijnen, met uitzondering van vernieling, redelijk stabiel blijven over een heel jaar. In de maanden waarin er werd bericht over de fatbikebende geven de lijnen verschillende dingen aan: het aantal mishandelingen en het aantal bedreigingen neemt iets toe in september, maar daalt daarna weer. Bij openlijk geweld, straatroof en aantasting van de openbare orde is geen duidelijke toename te zien. Zakkenrollerij is opvallend lager in september, maar verder in de zomer en winter ongeveer even hoog. Wat betreft vernielingen is er wel een sterke toename vanaf augustus tot oktober, maar het geregistreerde aantal in november is weer een stuk lager. Het aantal geregistreerde vernielingen lijkt in de zomer van 2023 ook niet veel hoger dan gemiddeld in een jaar.

Figuur 5: Politiecijfers Haarlem

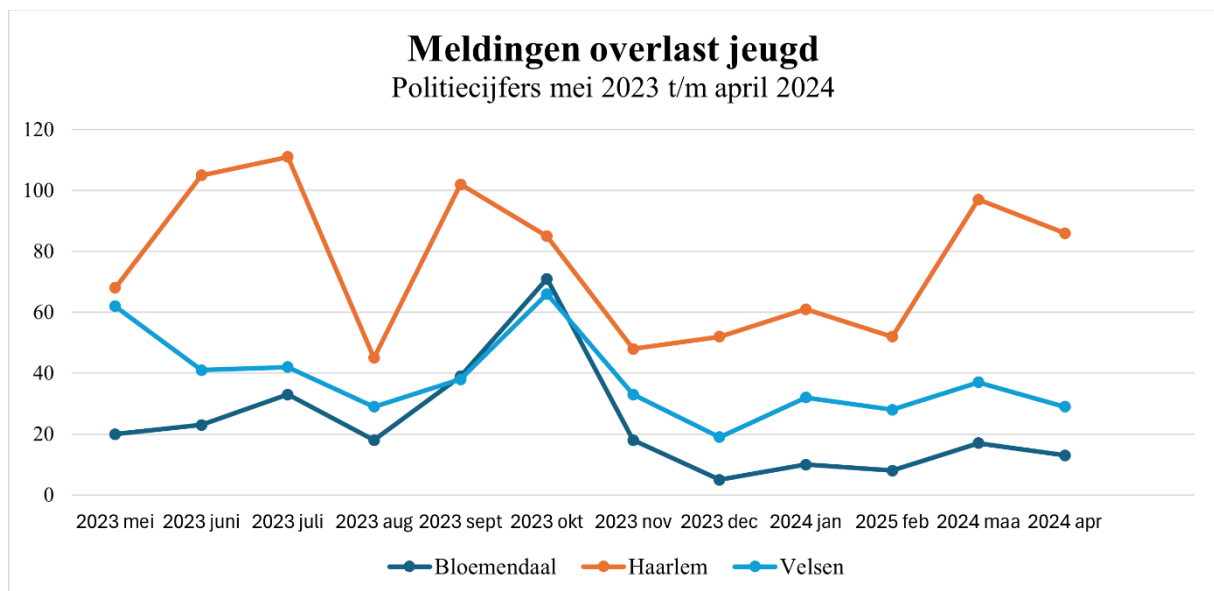
Het aantal registraties van openlijk geweld en straatroof lijken in Haarlem iets lager in augustus, maar verder het hele jaar op een redelijk constant level. Het aantal meldingen van aantasting van de openbare orde is iets hoger in september, maar daalt daarna weer. Zakkenrollerij is, net als in Bloemendaal, lager in september, maar verder het hele jaar relatief constant. Ook het aantal bedreigingen lijkt constant. Wat betreft mishandeling zijn de cijfers in de zomer voorafgaand aan berichtgeving over de fatbikebende iets hoger dan normaal, maar in augustus juist weer minder. Het aantal neemt verder in het najaar van 2023 af. De cijfers van vernielingen nemen, net als in Bloemendaal, sterk toe van augustus tot oktober, al neemt het in november weer sterk af.

Figuur 6: Politiecijfers Velsen

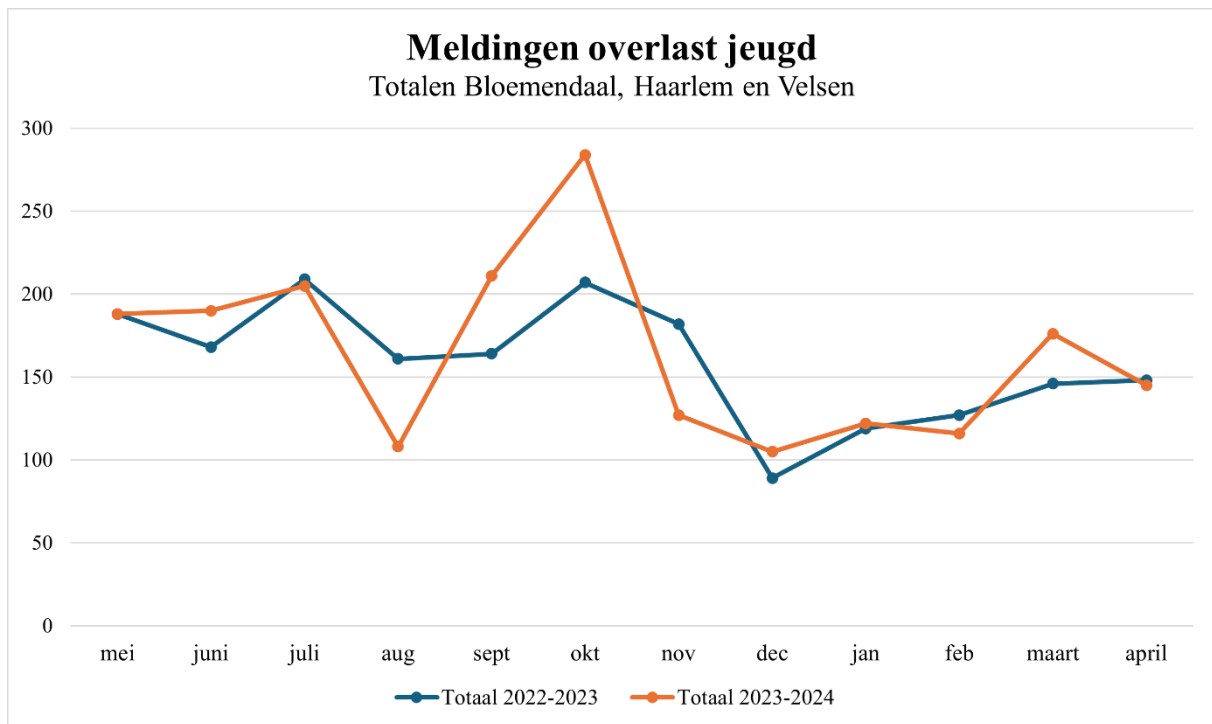
Velsen geeft een vergelijkbaar beeld: de cijfers van openlijke geweldpleging, straatroof, bedreigingen en aantasting van de openbare orde zijn redelijk constant. Zakkenrollerij is ook weer opvallend laag in september, maar verder redelijk constant. Ook hier zijn de cijfers van mishandeling laag in augustus en in het najaar niet hoger dan normaal. Wel lijken de cijfers in de zomer voorafgaand aan de berichtgeving hoger te liggen. Vernielingen nemen ook hier na een afname in augustus toe tot en met oktober, waarna er in november weer een afname zichtbaar is.

Al met al lijkt er dus een toename van vernielingen te zijn tijdens de berichtgeving over de fatbikebende, en de zomer er voor relatief veel mishandelingen. Verder lijken de cijfers redelijk stabiel te zijn. Hoewel deze cijfers een inzicht geven in de criminaliteitscijfers van de gemeenten, geven zij geen volledig beeld. Het betreft hier namelijk alle gegevens, in plaats van de geregistreerde gevallen van jongeren. Hier kan helaas niet op geselecteerd worden voor het jaar 2023. Wel zijn er cijfers die inzicht geven in het aantal meldingen van jeugdoverlast in deze periode. Die tabel ziet er als volgt uit.

Figuur 7: Melden jeugdoverlast Bloemendaal, Haarlem en Velsen

Uit deze figuur blijkt dat het aantal meldingen in alle gemeenten afnam van juli tot augustus. Vanaf augustus neemt het aantal echter sterk toe. Haarlem behaalt de piek in september, waar de andere gemeenten tot en met oktober een toename laten zien. September en oktober zijn precies de maanden waarin er veel bericht wordt over de fatbikebende. Na oktober laten alle gemeenten een sterke daling zien: de cijfers zijn in november en december relatief laag. Om er zeker van te zijn dat deze cijfers niet seizoensgebonden zijn, vergelijken we de totalen van deze gemeenten met de cijfers van een jaar eerder.

Figuur 8: Totaal aantal meldingen jeugdoverlast

Deze figuur laat zien dat het aantal meldingen van overlast in september en oktober inderdaad significant hoger was dan een jaar eerder. Echter, in juli en augustus zijn het aantal meldingen lager. In mei is het aantal meldingen even hoog en in juni iets hoger, maar over het algemeen kan men stellen dat er in de zomer voorafgaand aan de paniek rondom de bende niet meer meldingen van jeugdoverlast waren dan een jaar eerder. Opvallend is ook dat er in november een flinke daling is, die groter is dan in 2022. Terwijl er rond die tijd nog wel bericht wordt over de fatbikebende. Vanaf december lijkt het aantal meldingen redelijk overeen te komen met een jaar eerder.

Conclusie

Al met al lijkt er per gemeente een toename van geregistreerde vernielingen te zijn tijdens de periode van berichtgeving over de fatbikebende. Cijfers van andere soorten criminaliteit lijken echter stabiel. Het gaat hier echter om het totaal aantal geregistreerde gevallen, waardoor er niet geconcludeerd kan worden dat eventuele verandering in cijfers ook daadwerkelijk door de fatbikebende komt. Wat betreft jeugdoverlast is het opmerkelijk dat het aantal meldingen in alle gemeenten afnam van juli tot augustus, maar er na augustus een toename was met een piek in oktober. Wanneer we het totaal aantal meldingen van jeugdoverlast vergelijken met een jaar eerder, zien we dat de cijfers van 2023 inderdaad hoger zijn in september en oktober. Maar, in juli en augustus zijn het aantal meldingen in 2023 juist lager dan in 2022. Dit is opmerkelijk, omdat er in verschillende media naar voren is gekomen dat het probleem zich al voortdeed in de zomer. Daar komt bij dat het toegenomen aantal meldingen van overlast in september en oktober in plaats van een oorzaak, ook een gevolg kunnen zijn van de berichtgeving over de fatbikebende. De rest van het jaar lijken de cijfers namelijk overeen te komen met de cijfers van een jaar eerder. Samenvattend laten de beschikbare politiecijfers geen beeld zien van toegenomen criminaliteit en overlast in de zomer voorafgaand aan de

berichtgeving over de fatbikebende. Echter, in de maanden september en oktober is een piek in zowel de meldingen van jeugdoverlast als de media-aandacht voor de fatbikebende, al is het niet duidelijk of dit oorzaak of gevolg is. Hier moet uiteraard de kritische noot bij geplaatst worden dat politiecijfers niet gelijk staan aan de daadwerkelijke criminaliteit en overlast.

Bij het trekken van een conclusie over de indicator disproportionaliteit worden naast de beschikbare cijfers ook de andere vier indicatoren in acht genomen. Deze afweging zal volgen in de conclusie.

5. Conclusie

In deze casestudy naar de fatbikebende heeft een combinatie van een kwalitatieve en kwantitatieve analyse plaatsgevonden om antwoord te geven op volgende hoofdvraag: “*In hoeverre kan de wijze waarop nieuwsmedia de fatbikebende hebben afgebeeld worden beschouwd als een morele paniek?*” Deze hoofdvraag was onderverdeeld in drie deelvragen. In dit hoofdstuk worden stapsgewijs deze drie deelvragen beantwoord, door een uitspraak te doen over alle relevante fasen en indicatoren. De conclusie eindigt met een einduitspraak over de hoofdvraag.

5.1. Deelvraag 1: folk devils

Deelvraag 1: *Op welke manier wordt er in de nieuwsmedia geschreven over de fatbikebende, en in hoeverre worden de leden hiervan gezien als folk devils?*

Folk devils

De folk devil is de zondebok van een morele paniek (Cohen, 1972). In de casus komt duidelijk naar voren dat de zondebok consistent wordt neergezet als ‘de fatbikebende’. Dit is in lijn met de bewering van Schissel (1997; p. 176) dat het woord ‘gang’, ofwel ‘bende’ veel wordt gebruikt bij morele panieken over jongeren. Ook worden zij op een negatieve manier neergezet door woorden als ‘tuig’ of met vergelijkingen als ‘*de Hell’s Angels junior*’. Volgens Welch et al. (2002, p. 22) worden ze op deze manier als extra gevaarlijk neergezet. Ook zien we, conform de bevindingen van Faucher (2009, p. 444) dat er subjectieve termen worden gebruikt als ‘*intimiderende*’ of ‘*bedreigende*’. In overeenstemming met Cohen (1972, p. 41) zien we stereotypen en negatieve symbolisatie: de fatbike zelf wordt gepresenteerd als inherent aan ‘het kwaad’. Wanneer iemand dan ook op een fatbike fietst, wordt meteen de link gelegd met de fatbikebende en crimineel gedrag. Dit gaat zelfs zo ver, dat dit door de politie apart wordt geregistreerd. Uit de kwantitatieve analyse komt dan ook naar voren dat er in 46,6% van de artikelen symbolisatie voorkomt.

Toch zijn er ook veel artikelen waarin de daders op een neutrale manier worden gepresenteerd, of die ze als minder gevaarlijk voorstellen door bijvoorbeeld te refereren naar ‘*verwende, verveelde jongetjes*’. Uit de kwantitatieve analyse blijkt dan ook dat in 56,2% van het artikel naar voren komt dat de bende een gevaar vormt voor de maatschappij, maar dat zij slecht in 21,9% van de artikelen op een negatieve en demoniserende manier worden aangeduid. In 28,8% van de artikelen komt een geluid naar voren dat de angst voor de fatbikebende tegenspreekt, in twijfel trekt of bagatelliseert.

Verder is opvallend dat er, in lijn met Schissel (2006, p. 175), uitspraken worden gedaan over geslacht, sociaaleconomische status of etnische achtergrond van de daders. In 24,7% van de artikelen wordt er een uitspraak gedaan op basis van afkomst of huidskleur. Echter, daar waar Schissel (2006, p. 175) beargumenteerde dat deze uitspraken vaak vooroordelen bevatten, blijkt dat in de meeste artikelen juist wordt benadrukt dat het gaat om ‘*blanke en witte jongens door elkaar*’, die ‘*van goede*

komaf zijn of komen uit ‘*welgestelde gezinnen*’. Dit ontkracht juist vooroordelen en is ook niet in lijn met uitspraken van Welch et al. (2002, p. 4) dat vooral jongeren uit minderheidsgroepen worden betrokken in een morele paniek.

Al met al toont de manier waarop de fatbikebende in de nieuwsmedia wordt beschreven sterke overeenkomsten met de kenmerken van een folk devil, zoals gedefinieerd door Cohen (1972) en de toevoegingen van andere auteurs (Welch et al., 2002; Faucher, 2009). Desondanks voegt de kwantitatieve analyse hier nuance toe: slechts in 21,9% van de artikelen wordt de groep daadwerkelijk negatief en demoniserend beschreven en in 28,8% van de artikelen wordt de angst jegens de bende in twijfel getrokken of gebagatelliseerd. Ook wordt er op een andere manier geschreven over de sociaaleconomische status en etnische achtergrond van de daders dan verwacht. Hoewel de mediarepresentatie dus grotendeels voldoet aan de kenmerken van een folk devil, kan dit genuanceerd worden doordat deze kenmerken lang niet in alle berichten naar voren komen en er ook neutrale, dan wel genuanceerde berichtgeving bestaat.

5.2. Deelvraag 2: het procesmodel van morele paniek

Deelvraag 2: In hoeverre is er sprake van een morele paniek volgens het procesmodel van morele paniek van Cohen?

De drie fasen die Cohen (1972) constateerde bij een morele paniek zijn overdrijving en vervorming, voorspellingen en symbolisatie. Per fase wordt beargumenteerd in welke mate de casus overeenkomt met deze fasen.

Overdrijving en vervorming

Wat betreft overdrijving valt op dat slechts in 41,1% van de artikelen er een recente gebeurtenis was die de aanleiding vormt voor het artikel. Het feit dat dit in andere gevallen niet zo was, kan wijzen op een overdrijving van het aantal berichten in de media. Volgens Critcher (2003, p. 12) slaat overdrijving op cijfers; bijvoorbeeld over het aantal daders en slachtoffers (Cricher, 2003, p. 12). Uit de kwalitatieve analyse kwam naar voren dat de grootte van de groep daders werd benadrukt en uiteenliep van ‘*tientallen jongeren*’ tot ‘*een groep van naar schatting ongeveer 50 jongeren*’. Door gebrek aan officiële cijfers is het lastig om te beoordelen of dit overdreven is, al komt het wel redelijk overeen met andere artikelen die informatie van de politie bevatten. Zo is er in Velsen een ‘*Harde kern van tiental overlastgevende jongeren in beeld*’ en zijn er ‘*Achttien jongeren uit Bloemendaal en Heemstede al langer in beeld*’. Wel is het belangrijk hierbij te vermelden dat er slechts in 42,4% van de artikelen een uitspraak werd gedaan over de grootte van de groep daders.

Wat betreft slachtoffers kwam in de kwalitatieve analyse al naar voren dat er weinig werd gesproken over de hoeveelheid slachtoffers. Uit de kwantitatieve analyse bleek dat dit maar in 8,2% van de gevallen werd vermeld. Er is dan dus ook geen sprake van overdrijving wat betreft aantallen.

De overdrijving door het benadrukken van de jonge leeftijd van de slachtoffers is ook niet teruggevonden in de resultaten. Wat betreft de identiteit of leeftijd van de slachtoffers, werd er slechts in 12,3% van de artikelen iets over geschreven. Hier zijn geen herkenbare patronen gevonden.

Op het gebied van vervorming valt op dat in 70% van de artikelen andere gebeurtenissen en incidenten aan elkaar worden gekoppeld. Dit gebeurt door dit in de tekst te benoemen, door een link naar een artikel met een andere gebeurtenis te plaatsen, of op een meer impliciete manier: door andere artikelen voor te stellen in een kader in/na/naast het artikel. In veel van de gevallen wordt er zonder bewijs gelinkt naar de fatbikebende, ook al gaat het om daders met verschillende signalen. Een enkele keer bevat het artikel een disclaimer over het gebrek aan dit bewijs, maar in de meeste gevallen wordt de suggestie gewekt dat er een relatie bestaat tussen de verschillende incidenten.

Andere indicatoren van vervorming zijn emotioneel taalgebruik, sensationele koppen en melodramatisch taalgebruik. In de kwalitatieve analyse kwamen verschillende sensationele koppen naar voren. Volgens Schultz (2023, p. 4) is dit kenmerkend voor berichtgeving over criminaliteit onder jongeren. Echter, uit de kwantitatieve analyse bleek dat het ging om 31,5% van de artikelen. De meeste artikelen hadden dus geen sensationele titel. Wat betreft emotioneel taalgebruik is er gekeken naar hoe de daden van de bende werden aangeduid. Uit de kwalitatieve analyse kwam namelijk naar voren dat die vaak op een manier werden benoemd die emotie opwekt, in plaats van strikt juridische termen. Voorbeelden zijn 'naar de grond gewerkt' of 'in elkaar geslagen'. Uit de kwantitatieve analyse bleek echter dat in 37% van de artikelen dergelijk emotioneel taalgebruik werd gebruikt, maar in 60,3% van de gevallen neutrale, juridische termen. Ook kwam in de kwalitatieve analyse naar voren dat er melodramatisch taalgebruik werd gebruikt, zoals termen die verwijzen naar terreur of terrorisme. Uit de kwantitatieve analyse bleek dat dit voor kwam in 38,4% van de artikelen. Belangrijk hierbij is de kanttekening dat de overeenstemming bij de vragen over sensationele koppen en melodramatisch taalgebruik in het codeerschema matig is.

Al met al kan er niet met zekerheid gesteld worden dat er sprake is van overdrijving. Er zijn te weinig politiegegevens bekend om te stellen dat het aantal daders wordt overdreven, en er wordt in de nieuwsmedia niet overdreven met het aantal slachtoffers. Er zijn meer signalen die wijzen op vervorming; zo worden gebeurtenissen, al dan niet ten onrechte, aan elkaar gekoppeld. Ook is er vanuit de kwalitatieve analyse bewijs voor emotioneel taalgebruik, sensationele koppen en melodramatisch taalgebruik. De kwantitatieve analyse nuanceert dit: slechts in zo'n 30 tot 40 procent van de artikelen is hier sprake van. Er kan dus niet met overtuiging gesteld worden dat er is voldaan aan de fase overdrijving en vervorming.

Voorspellingen

Volgens het model van Cohen worden er ook voorspellingen gedaan om angst te zaaien. Volgens Critcher (2003, p. 12) wordt er bijvoorbeeld voorspeld dat het probleem zich zal herhalen of zelfs groter zal worden. Deze indicator is gemeten met één vraag. In slechts 5 artikelen, dus 6,8% van

alle artikelen, werd er een voorspelling gedaan. Gezien het geringe voorkomen van voorspellingen in de steekproef, kan geconcludeerd worden dat er niet of nauwelijks aan deze indicator is voldaan.

Symbolisatie

De derde fase is symbolisatie, waarbij neutrale aspecten een negatieve lading krijgen (Thompson, 1998) en groepen of gedragingen door symbolisatie worden gekoppeld aan de dreiging (Bouabid, 2016, p. 88). Uit de kwalitatieve analyse bleek dat de fatbike zelf werd geassocieerd met overlast en criminaliteit. Ze worden op een gestileerde manier gepresenteerd door hun snelheid te benadrukken: ze ‘sjezen’, ‘scheuren’ of ‘racen’. De fiets lijkt symbool te staan voor de daden van de bende en daarmee ‘het kwaad’. In artikelen wordt benadrukt wanneer er een fatbike gesignaleerd is bij een incident, zelfs als er ook andere vervoersmiddelen waren. In Haarlem wordt de aanwezigheid van een fatbike zelfs apart geregistreerd. Uit de kwantitatieve analyse blijkt dat deze symbolisatie voor kwam in 46,6% van de artikelen. Deze symbolisatie leidt ook tot een bepaald vooroordeel: iedereen op een fatbike wordt gezien als gevaarlijk en crimineel.

Deze symbolisatie wordt echter opgemerkt, onder andere door de burgemeester van Haarlem. Hij zegt dan ook: *“De fatbike is een symbool voor jeugdoverlast geworden en dat voedt het beeld dat er één grote bende is die verantwoordelijk is voor een reeks aan overtredingen in de regio.”* (Haarlems Dagblad, 2-11-2023). Hij krijgt bijval van andere burgemeesters, maar veel kritiek vanuit inwoners.

De symbolisatie komt in ongeveer de helft van de artikelen voor, hoewel er ook kritiek bestaat op deze symbolisatie. Bovendien kan men zich afvragen of het woord ‘fatbikebende’, dat in alle artikelen voorkomt, zelf niet ook symboliek bevat. Door deze term worden de fietsen inherent gekoppeld aan de gedragingen van de daders, en wordt er gesuggereerd dat het om een georganiseerde groep daders gaat. Gezien dit alles kan er gesteld worden dat er in zekere mate sprake is van symboliek en daarmee aan de indicator symbolisatie wordt voldaan.

Conclusie

Al met al blijkt uit de analyse dat de casus niet volledig voldoet aan de fasen van het procesmodel van morele paniek van Cohen. De aanwezigheid van overdrijving kan niet met zekerheid worden vastgesteld. Er zijn wel signalen die wijzen op vervorming, maar dit wordt genuanceerd aangezien dit slechts in een derde van de artikelen naar voren komt. Bovendien vertonen twee van de vragen waarmee dit wordt aangetoond slechts een matige overeenstemming binnen het codeerschema. De meeste problemen van het toetsen aan dit model zien echter op de voorspellingen. Er is niet of nauwelijks voldaan aan deze indicator, aangezien er in de gehele steekproef slechts in 5 artikelen een voorspelling wordt gedaan. Desalniettemin is er een zekere mate van symbolisatie waar te nemen in de casus. De aanwezigheid van symbolisatie, de nuances en onzekerheid bij overdrijving en vervorming én de afwezigheid van de indicator voorspelling leiden ertoe dat er slechts in minimale mate voldaan

wordt aan de fasen van het model van Cohen. Vanuit het procesmodel van morele paniek is er dus niet tot nauwelijks sprake van een morele paniek.

5.3. Deelvraag 3: de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda

Deelvraag 3: *In hoeverre is er sprake van een morele paniek op basis van de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda?*

De vijf indicatoren die volgens Goode en Ben-Yehuda aanwezig zijn bij een morele paniek zijn bezorgdheid, consensus, vijandigheid, volatiliteit en proportionaliteit. Per indicator wordt beargumenteerd in welke mate de casus op basis van de kwalitatieve en kwantitatieve analyse overeenkomt met deze indicator.

Bezorgdheid

Er is sprake van bezorgdheid als duidelijk naar voren komt dat de dreiging zorgt voor onrust of gevoelens van angst en zorgen veroorzaakt in de samenleving (Critchler, 2006, p. 51). Uit de resultaten van de kwalitatieve analyse bleek dat dit zeker voor kwam in de artikelen. Vervolgens bleek in de kwantitatieve analyse dat dit in 69,9% gevoelens van angst en bezorgdheid naar voren kwamen. Ook kwam in de kwalitatieve analyse naar voren dat scholen, winkels en verenigingen maatregelen treffen en er veel mensen kiezen om maatregelen te nemen op het gebied van zelfbescherming. Omdat dit wijst op angst, zijn deze aspecten toegevoegd aan de kwantitatieve analyse: in 28,8% van de artikelen werden maatregelen genomen door scholen, winkels of verenigingen en in 35,6% van de artikel werd gesproken over zelfbescherming. Dit lijkt te wijzen op een hoge mate van angst.

Er is echter ook gekeken naar de Facebookreacties op gedeelde nieuwsberichten. Volgens Critcher (2006, p. 51) kan bezorgdheid namelijk gemeten worden door reacties op kranten. Deze Facebookreacties laten slechts in 1,67% van de gevallen reacties van angst en bezorgdheid zien. Zo'n 10% van de reacties laten boosheid en verontwaardiging zien, en in iets meer dan 3% van de reacties zijn mensen voornamelijk verbaasd over de prijs van fatbikes. We zien hier ook iets anders dan angst: in 7,52% van de reacties hebben mensen een sceptische houding ten opzichte van het probleem of bagatelliseren zij het. Ook is er kritiek op generalisatie: in 4,18% van de reacties benadrukken mensen dat de fatbike zelf niet inherent is aan crimineel gedrag.

Hoewel er dus in artikelen veelvuldig naar voren komt dat mensen bang zijn, zien we dit niet direct terug in de Facebookreacties. Hier zien we iets opvallends: er zijn opvallend meer reacties waarin mensen sceptisch zijn, dan reacties waarin angst of bezorgdheid naar voren komt. Echter, nog meer reacties laten boosheid en verontwaardiging zien. Omdat Facebookreacties in tegenstelling tot nieuwsartikelen de plaats zijn waar mensen direct hun emoties kunnen uiten, hechten we hier meer waarde aan voor het doen van een uitspraak over bezorgdheid. Op basis van deze reacties kan gesteld worden dat er slechts in geringe mate sprake is van bezorgdheid.

Consensus

De indicator consensus richt zich op de mate waarin er onder een substantieel deel van de samenleving de overtuiging bestaat dat een bepaalde dreiging bestaat en dat deze aangepakt moet worden. Er is sprake van consensus, wanneer blijkt dat er overeenstemming is onder verschillende actoren: experts, justitie, politie en anderen. Uit de analyse van de mediaberichtgeving blijkt dat in 69,9% van de artikelen onrust, angst of bezorgdheid heerst over de fatbikebende, terwijl in 36,9% van de artikelen een ander geluid naar voren komt. In deze artikelen sprak iemand de angst tegen, werd het probleem in twijfel getrokken of gebagatelliseerd. In iets meer dan de helft van deze gevallen kwam dit geluid vanuit een politicus: voornamelijk de burgmeester van Haarlem. Hij stelde dat er geen sprake is van een georganiseerde bende en dat de fatbike een symbool is geworden voor jeugdoverlast. Verder kwam in 16,5% een tegensprekende mening van de politie, in 9,5% van de artikelen van een expert, zoals een opvoedkundige die het gedrag bestempelt als typisch gedrag voor jongeren, in 11,1% van de gevallen van een bewoner en in 11,1% van een (zogenaamd) lid van de fatbikebende, die aanhaalt dat het beeld in de media overdreven is.

Ook de reacties op het nieuws kunnen in kaart worden gebracht om een uitspraak te doen over consensus. De Facebookreacties laten ook grote verdeeldheid en versnippering in het soort reacties zien. In 1,67% van de reacties komen gevoelens van angst en bezorgdheid naar voren, maar in veel meer gevallen boosheid en verontwaardiging (9,87%) of verbazing (3,18%). Ook hier zien we tegenstrijdige meningen; in 7,52% van de gevallen wordt het probleem gebagatelliseerd of zijn mensen sceptisch. Ook is er in 4,18% kritiek op de generalisatie in de media; mensen zijn niet blij met het beeld dat geschetst wordt dat een fatbike inherent is aan crimineel gedrag. Wat betreft de geschikte oplossing, is er ook weinig overeenstemming: inzet van de politie (8,86%), harder straffen (12,04%), geweld en eigenrichting (18,39%), strenger opvoeden (2,84%), het afnemen van de fatbikes (10,87%) of meer wet- en regelgeving over deze elektrische fietsen (3,51%). Ook blijkt er uit de reacties veel kritiek op het handelen van de politie (8,19%) of de opvoeding van ouders (10,70%). Er lijkt dus geen consensus te zijn in waar het probleem vandaan komt en hoe dit aangepakt moet worden.

Hoewel er dus uit veel nieuwsberichten naar voren komt dat er angst heerst, is in een aanzienlijk deel van de nieuwsberichten ook een ander geluid te horen. Er lijkt geen consensus te zijn onder experts, justitie, politie, en anderen; voornamelijk doordat de burgmeester van Haarlem een andere mening heeft. De Facebookreacties laten eveneens een gebrek aan consensus zien: de soorten reacties zijn versnipperd: het probleem roept heel uiteenlopende emoties en voorgestelde oplossingen op. Volgens Critcher (2006) is er consensus wanneer er overeenstemming is onder 'een aanzienlijk deel' van de bevolking. Hij stelt echter ook dat er geen meerderheid hoeft te zijn, aangezien morele panieken uiteenlopende groottes en impact kunnen hebben. Het is lastig te bepalen waar de ondergrens ligt wat betreft consensus, maar de nieuwsberichten en Facebookreacties laten zien dat er slechts in geringe mate sprake is van overeenstemming.

Vijandigheid

Er is sprake van vijandigheid als uit de nieuwsberichtgeving blijkt dat deze groep als bedreiging voor de samenleving wordt gezien en ook vijandig wordt neergezet. In de kwalitatieve analyse kwam bijvoorbeeld naar voren dat de groep ‘*tuig*’ wordt genoemd en wordt vergeleken met de Hells Angels. Vijandigheid wijst ook op het presenteren van de daders als folk devil. Uit de beantwoording van deelvraag 1 blijkt dat de manier waarop de fatbikebende wordt gepresenteerd sterke overeenkomsten vertoont met kenmerken van een folk devil, maar dit wel genuanceerd moet worden doordat er ook neutrale berichtgeving is. Dit blijkt ook uit de kwantitatieve analyse van de factor vijandigheid; in 56,2% van de artikelen komt naar voren dat de bende een gevaar vormt voor de maatschappij, maar slechts in 21,9% van de artikelen wordt de groep op een negatieve en demoniserende manier aangeduid. Het gros van de nieuwsberichten bericht dus op een neutrale manier over deze groep. Hierdoor kan geconcludeerd worden dat er zeker signalen zijn die wijzen op vijandigheid, maar dat gebeurt in beperkte mate.

Volatiliteit

Volatiliteit verwijst naar de dynamiek van de paniek, met betrekking tot de duur ervan. De tijdlijn in paragraaf 4.2.2 illustreert dat het eerste bericht over de fatbikebende verschijnt in week 38, waarna de berichtgeving erover aanzienlijk toeneemt. Opvallend is het ontbreken van eerdere berichtgeving over de kwestie, terwijl verschillende betrokkenen benoemen dat het probleem zich al langer voortdoet. Ook lijkt er een relatie te zijn tussen bepaalde gebeurtenissen, soms zonder bewijs gekoppeld aan de fatbikebende, en berichtgeving over de bende. Na een laatste gebeurtenis neemt de aandacht in de media af. Er zijn verder geen signalen die dit verklaren door wijzigingen in wet- en regelgeving. De enige eventuele verklaring die in de artikelen naar voren komt is het weer: door het steeds koudere weer zouden de jongeren niet graag meer naar buiten gaan. Echter wordt dit tegengesproken, doordat er ook in de lente geen nieuwe berichten over de fatbikebende zijn gepubliceerd. Interessant is dat in week 1 nog sceptische berichtgeving over de fatbikebende verschijnt, maar het onderwerp daarna volledig verdwijnt uit de media in 2024. In totaal is het hele fenomeen binnen 4 maanden verschenen en ook weer verdwenen. Dit wijst in sterke mate op volatiliteit.

Disproportionaliteit

Om een antwoord te kunnen geven op de vraag over disproportionaliteit, is de media-aandacht vergeleken met beschikbare politiecijfers. Uit deze analyse bleek dat er met uitzondering van het aantal vernielingen, per gemeente geen toename zichtbaar was in het totaal aantal gevallen van zakkenrollerij, openlijke geweldpleging, bedreigingen, mishandelingen, straatroof en aantasting van openbare orde voorafgaand of tijdens de berichtgeving over de fatbikebende. Het gaat hierbij echter om totalen, waardoor het niet duidelijk is of een eventuele verandering aan de fatbikebende te wijten

is. Ook kan er wel degelijk een toename van criminaliteit zijn onder de fatbikebende, maar zijn deze cijfers relatief een klein onderdeel van het totaal en daarom niet of nauwelijks zichtbaar.

Wat betreft jeugdoverlast waren het totaal aantal meldingen in de drie gemeenten zelfs lager in juni en augustus, dan een jaar eerder. Dit komt niet overeen met beeld dat de problematiek al bezig was in de zomer, zoals door de media wordt geschetst. In de maanden september en oktober is er weliswaar een toename van het aantal meldingen van jeugdoverlast, maar het is niet duidelijk of dit een oorzaak of een gevolg is van de mediaberichtgeving over de fatbikebende. Al met al kan er dus niet met zekerheid gesteld worden of de aandacht voor het probleem disproportioneel is ten opzichte van de daadwerkelijke dreiging.

Zoals benoemd in hoofdstuk 2.9, brengt het beoordelen van disproportionaliteit moeilijkheden met zich mee. Goode- en Ben-Yehuda (1999, p. 158) stelden vier situaties op die zouden wijzen op disproportionaliteit. Echter kan er met geen zekerheid gezegd worden dat er sprake is van een van deze situaties. Bovendien moeten de voorgaande actoren; bezorgdheid, consensus, vijandigheid en volatiliteit meegenomen worden in het beoordelen van disproportionaliteit. Uit de analyse blijkt echter dat er slechts in geringe mate wordt voldaan aan de indicatoren bezorgdheid, consensus en vijandigheid. De casus wijst wel sterk op volatiliteit. Gezien het feit dat de casus slechts sterk wijst op één van de vier voorgaande indicatoren en de politiecijfers geen overtuigend bewijs leveren met betrekking tot (dis)proportionaliteit, concluderen we dat er niet op overtuigende wijze sprake is van disproportionaliteit.

Conclusie

Al met al blijkt uit de analyse dat de casus niet volledig voldoet aan de vijf indicatoren die Goode en Ben-Yehuda (1999) hebben opgesteld. Er is slechts in geringe mate sprake van bezorgdheid, aangezien we dit weinig terug zien komen in de Facebookreacties. Mede door deze reacties lijkt er ook geen sprake te zijn van consensus. Omdat het gros van de nieuwsberichten neutraal schrijft over de fatbikebende, is er ook slechts in beperkte mate sprake van vijandigheid. Aan volatiliteit wordt wel voldaan, aangezien de media-aandacht en angst in slechts vier maanden is verschenen en weer verdwenen. Wat betreft disproportionaliteit geven de politiecijfers geen duidelijk en volledig beeld, waardoor dit niet goed vergeleken kan worden met de media-aandacht. Wanneer de voorgaande indicatoren worden betrokken bij het beantwoorden van deze vraag, kan er geconcludeerd worden dat er geen sprake is van disproportionaliteit. In conclusie is er op basis van de vijf indicatoren van morele paniek van Goode en Ben-Yehuda dus geen sprake van een morele paniek, want: *“The concept of the moral panic rests on disproportionality. If we cannot determine disproportionality, we cannot conclude that a given episode of fear or concern represents a case of a moral panic”* (Cricher, 2006, p. 55).

5.4. Hoofdvraag: morele paniek

In conclusie voldoet de mediarepresentatie van de fatbikebende voor een groot deel aan de kenmerken van een folk devil, de zondebok van een morele paniek. Echter, de casus voldoet slechts in minimale mate aan de fasen van het procesmodel van Cohen. Op basis van dat model kunnen we dus niet spreken van een morele paniek. Ook komt de casus onvoldoende overeen met de door Goode en Ben-Yehuda opgestelde indicatoren, die wijzen op een morele paniek. Ook volgens dat model kan de casus dus niet bestempeld worden als morele paniek.

De casus vertoont onvoldoende overeenkomsten met de traditionele modellen van morele paniek. Ondanks de aanbevelingen van Critcher (2008) om morele paniek te interpreteren als een 'ideaaltype' en het standpunt van Falkof (2020, p. 288) dat morele paniek eerder moet worden beschouwd als een kader dan als een model, blijken er te veel afwijken en nuances te zijn in deze casus om op basis van dit onderzoek het stempel van morele paniek toe te passen. Dit roept de vraag op of de klassieke modellen wel in staat zijn om hedendaagse casussen als morele paniek te beschrijven, of dat de interpretatie van de modellen of zelfs de gebruikte onderzoeksmethoden ontoereikend zijn. Hier wordt verder op ingegaan in de discussie.

6. Discussie

In dit hoofdstuk wordt nader toegelicht hoe de resultaten van dit onderzoek geïnterpreteerd kunnen worden en worden mogelijke verklaringen gegeven voor de resultaten. Ook is er aandacht voor de invloed die de onderzoeksmethode kan hebben gehad op de resultaten, en worden de beperkingen van het onderzoek besproken. Vervolgens worden er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek en wordt er teruggeblikt op de maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.

6.1. Interpretatie resultaten en mogelijke verklaringen

In dit onderzoek is zowel een kwalitatieve als kwantitatieve analyse uitgevoerd naar de casus van de fatbikebende om te beoordelen of er sprake is van morele paniek. Hierbij is onder andere gekeken naar de fatbikebende als folk devil en of de casus voldoet aan het procesmodel van Cohen en de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda. De conclusie is dat de fatbikebende in sterke mate kan worden aangeduid als folk devil, maar dat de casus slechts in minimale mate voldoet aan de fasen van Cohen en de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda. Volgens deze modellen kan er dus niet gesproken worden van een morele paniek. Dit komt niet overeen met de theorie, waaruit blijkt dat er vaak een morele paniek heerst rond delinquente groepen jongeren (Silcox, 2022) en deze vaak worden gepresenteerd met het woord ‘bende’ of referenties naar ‘terreur’, zoals we zien in de casus (Schissel, 1997; Koemans, 2010). Dit kan erop wijzen dat deze casus uniek is en er inderdaad geen sprake is van morele paniek. Enkele mogelijke opvallende zaken in de casus die van invloed kunnen zijn op of er sprake is van morele paniek worden besproken.

In de casus van de fatbikebende zijn er enkele afwijkingen van de theoretische verwachtingen. Volgens de literatuur worden morele panieken vaak geassocieerd met jongeren uit minderheidsgroepen, waarbij vooroordelen over sociaaleconomische status of etnische achtergrond worden benoemd (Welch et al., 2002, p. 4; Schissel, 2006). In dit geval gaat het echter voornamelijk om witte, autochtone daders uit ‘welgestelde gezinnen’. Dit beeld wordt versterkt doordat de fatbikes erg duur zijn, wat zou wijzen op een hogere sociaaleconomische status. In nieuwsartikelen wordt een aantal keer expliciet vermeld dat het om witte jongeren gaat. Dit contrasteert met de verwachtingen en stereotypen die doorgaans heeft met morele panieken rondom jeugdcriminaliteit. Opmerkelijk is dat een groot aantal Facebookreacties nog steeds onjuiste conclusies trekken over de etnische achtergrond van de daders en discriminerend en racistisch van aard zijn. Er ontstaat in de reacties echter ook veel discussie, waarbij anderen benadrukken dat het juist gaat om autochtone jongeren uit goede gezinnen, en dat de reden is dat er niet hard wordt ingegrepen. Het is mogelijk dat deze discrepantie met bestaande vooroordelen en stereotypen er mede voor heeft gezorgd dat de angst rond de fatbikebende niet het level van een morele paniek heeft bereikt. De afwijking van de verwachte kenmerken van de daders, kan dus de intensiteit en verspreiding van paniek hebben beïnvloed.

Uit de literatuur blijkt dat een morele paniek vaak gebruikt wordt om steun te verkrijgen voor rechtse wet- en orddecampagnes, zoals meer politiecontrole en strengere straffen (Silcox, 2022, p. 98; Schults, 2023, p. 2). Hoewel dergelijke oproepen ook in de nieuwsberichtgeving naar voren komen, blijkt uit de analyse van de Facebookreacties dat slechts een klein deel van de bevolking hierin meegaat. Slechts in 8,86% van de reacties wordt er gepleit voor meer inzet van de politie en 12,04% van de reacties voor strengere straffen. Tegelijkertijd wordt in 8,19% van de reacties kritiek geuit op de politie en hun optreden, en blijkt dat mensen geen vertrouwen hebben in het vermogen van de politie om het probleem van de fatbikebende aan te pakken. Opmerkelijk is dat een veel groter deel van de reacties oproept tot geweld en eigenrichting (18,39%) en dat 10,70% van de reacties kritiek levert op de opvoeding van de jongeren. Een groot aantal mensen kijken dus niet in eerste instantie naar de politie voor een oplossing. Dit suggereert dat de traditionele theorieën mogelijk niet helemaal meer van toepassing gaan, omdat deze theorieën uitgaan van toegenomen steun voor vergrote inzet van politie of strengere straffen.

6.2. Invloed van onderzoeksmethode op resultaten

Hoewel uit de theorie blijkt dat de toepassing van morele paniekmodellen empirische uitdagingen met zich mee brengt (Goode en Ben-Yehuda, 1999, p. 158), is in dit onderzoek geprobeerd deze problemen te overwinnen door zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve analyse te combineren. Uit de kwalitatieve analyse kwamen veel aspecten naar voren die overeenkomen met de fasen en indicatoren van morele paniek. Deze bevindingen zijn vervolgens gebruikt om een kwantitatief codeerschema op te zetten. Dit leidde echter tot de eerste moeilijkheden, aangezien niet elk aspect makkelijk in een ja/nee-vraag om kon worden gezet. De kwantitatieve analyse gaf een ander beeld weer dan de kwalitatieve analyse, doordat bleek dat bepaalde aspecten slechts in een klein deel van de steekproef voorkwamen. Dit bracht interpretatieproblemen met zich mee: wanneer is er voldaan aan een indicator? Hoeveel nieuwsberichten moeten dit aspect bevatten? Waar ligt de ondergrens? Per indicator en fase is een afweging gemaakt en nuance toegepast. Het is echter mogelijk dat een uitsluitend kwalitatieve analyse tot andere conclusies had geleid. Deze discrepantie tussen de kwalitatieve en kwantitatieve resultaten benadrukt de complexiteit van het toepassen van morele paniekmodellen.

Ook de keuze om Facebookreacties mee te nemen in het onderzoek kan van invloed zijn geweest op de resultaten. Voor het in kaart brengen van bezorgdheid en consensus zijn namelijk Facebookreacties op nieuwsberichten gebruikt als afspiegeling van de mening in de samenleving. Deze keuze is gebaseerd op literatuur die aantoont dat reacties op sociale mediaplatformen mogelijkheden bieden voor het onderzoeken van de publieke opinie, en dat Facebook een van de meest gebruikte platforms is (Murphy et al., 2014; Welbers & Opgenhaffen, 2018). Bovendien is er gepoogd op deze manier antwoord te geven op de roep van verschillende wetenschappers om sociale mediaplatformen te betrekken in onderzoek naar morele paniek (Walsh, 2020). Uit de analyse van

deze reacties blijkt dat de aard van de reacties sterk uiteenloopt. Zo zijn er weinig reacties waaruit bezorgdheid en angst naar voren komt, en meer reacties waarin boosheid wordt geuit, wordt opgeroepen tot geweld en eigenrichting, of waarin discriminatie zichtbaar is. In plaats van de angst en bezorgdheid die kenmerkend zijn voor een morele paniek, roept dit dus vooral boosheid en vijandigheid op. Dit is in overeenstemming met literatuur die stelt dat de werking van sociale media sneller kan leiden tot vijandige en polariserende communicatie (Bor & Petersen, 2022). Dit roept echter ook de vraag op of reacties op sociale mediaplatformen een betrouwbare afspiegeling zijn van de publieke opinie over morele paniek, of dat ze eerder een weerspiegeling zijn van de werking van sociale media platforms. Hoewel sociale media een rol kunnen spelen in het bevorderen van een morele paniek, blijkt uit deze studie dat ze mogelijk niet geschikt zijn voor het in kaart brengen van het sentiment, en daarmee de publieke angst en bezorgdheid onder de samenleving. Daarnaast wordt vaak aangenomen dat de gemiddelde leeftijd van Nederlandse Facebookgebruikers relatief hoog ligt, namelijk boven de 50. Dit zou ook van invloed kunnen zijn op de representativiteit van de Facebookreacties en verdient verder onderzoek. Een ander methode voor het meten van de publieke opinie, zoals polls of etnografisch onderzoek met interviews, zou mogelijk tot een andere uitkomst hebben kunnen leiden. Bovendien lijken sociale media vooral boosheid te meten in plaats van angst. Wanneer dit niet ligt aan de logica van sociale media platforms, kan dit ook betekenen dat het concept morele paniek niet langer opgaat.

Tot slot is het van belang om te onderstrepen dat politiecijfers, zoals gebruikt bij de indicator disproportionaliteit, niet het volledige beeld van criminaliteit weergeven. Hoewel de cijfers waardevolle inzichten bieden, is er doorgaans sprake van onderrapportage. Dit betekent dat niet alle delicten worden gemeld en geregistreerd door de politie. Daarnaast kan de mate van aandacht in de media of de prioriteiten van de politie het aantal meldingen beïnvloeden door een toegenomen focus, waardoor een vertekend beeld ontstaat. Bovendien bieden de cijfers van de criminaliteitscategorieën per gemeente geen inzicht in de identiteit van de daders. Hierdoor is het bijvoorbeeld lastig te beredeneren wat de invloed van de fatbikebende op deze cijfers is. Het is daardoor belangrijk politiecijfers met voorzichtigheid te interpreteren.

6.3. Beperkingen

Deze studie heeft te maken met een aantal beperkingen die de validiteit en betrouwbaarheid van de bevindingen kunnen beïnvloeden. Allereerst is de omvang van de steekproef voor het onderzoek naar nieuwsberichten beperkt. Ondanks inspanningen om een zo groot mogelijk aantal artikelen te verzamelen, bestond de uiteindelijk steekproef slechts uit 83 nieuwsberichten na het verwijderen van dubbele artikelen. Vervolgens werden 10 nieuwsberichten gebruikt voor het meten van de intercodeursbetrouwbaarheid, waardoor het aantal nieuwsberichten voor de analyse werd teruggebracht tot 73. Bovendien vertoonden sommige artikelen overeenkomsten, wellicht door het aanpassen en doorplaatsen van berichten van persbureaus, waardoor niet alle nieuwsberichten volledig

uniek waren. Door de beperkte omvang van de steekproef bestaat de mogelijkheid dat toevallige afwijkingen een relatief grote invloed hebben op de resultaten. Dat kan mogelijk de betrouwbaarheid van de conclusies verminderen en het moeilijker maken tot dezelfde conclusies te komen bij herhaling van het onderzoek.

Daarnaast zijn er voor het opstellen van het codeerschema kwantitatieve ja/nee-vragen gebruikt op basis van subjectieve begrippen. Ondanks de toevoeging van voorbeelden en toelichtingen om de intercodeursbetrouwbaarheid te verbeteren, bleek uit de berekening van Cohens kappa dat er bij drie vragen slechts sprake was van matige overeenstemming tussen de codeurs. Dit kan invloed hebben op de betrouwbaarheid en validiteit van de resultaten, omdat verschillen in interpretaties van verschillende auteurs kan leiden tot inconsistente resultaten. Bovendien is het aantal artikelen dat is gebruikt voor het bepalen van de intercodeursbetrouwbaarheid relatief klein, wat de representativiteit van deze bevindingen in twijfel trekt. De matige overeenstemming tussen de codeurs is echter meegenomen in zowel de resultaten als de conclusie van de desbetreffende fasen of indicatoren. Het is echter belangrijk deze beperkingen in het achterhoofd te houden bij het interpreteren van de uitkomsten van dit onderzoek.

6.4.Vervolgonderzoek en theoretische implicaties

In dit onderzoek kan met de gebruikte modellen niet met zekerheid gesteld worden of er sprake is van een morele paniek. Zoals eerder besproken, blijven de empirische moeilijkheden van het fasemodel van Cohen en de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda bestaan. Desondanks vloeien er uit dit onderzoek enkele waardevolle aanbevelingen voort voor toekomstig onderzoek naar morele paniek of het gebruik van de modellen.

Ten eerste toont dit onderzoek een mogelijke discrepantie aan tussen bestaande vooroordelen en stereotypen van folk devils en de daadwerkelijke leden van de fatbikebende. Hoewel morele panieken geassocieerd worden met jongeren uit minderheidsgroepen, betreft het hier witte, autochtone jongeren uit welgestelde gezinnen. Het is waardevol om in de toekomst te onderzoeken wat de invloed etniciteit en sociaaleconomische achtergrond is op de ontwikkeling en intensiteit van morele panieken. Dit kan helpen verklaren waarom bepaalde situaties wel of niet uitgroeien tot een morele paniek en welke rol vooroordelen en stereotypen hierin spelen. Mogelijk wordt de rol van etniciteit en sociaaleconomische status van de aangewezen dader onderschat. Bovendien kan dit inzicht bieden in de ongelijkheid in ons land en een basis vormen voor inclusiebeleid ten aanzien van minderheidsgroepen.

Ten tweede laten de Facebookreacties, die geanalyseerd zijn om een uitspraak te doen over bezorgdheid en consensus, zien dat er veel meer woede is dan angst. Naast de boze reacties zijn er ook een aanzienlijk aantal reacties waarin wordt opgeroepen tot geweld en eigenrichting. Het debat in de hedendaagse samenleving wordt bovendien vaak als verhard beschouwd. Mogelijk uit de paniekreactie zich tegenwoordig meer in woede dan in angst. Dit zou suggereren dat het concept van morele paniek

aan maatschappelijke veranderingen onderhevig is. Toekomstig onderzoek zou zich daarom moeten richten op hoe morele panieken zich tegenwoordig anders uiten, en zich voornamelijk moeten richten op de emoties die dit oproept en de mogelijke verandering hiervan.

Het vorige punt kan ook op een andere manier geïnterpreteerd worden, en leiden tot vragen met betrekking tot het gebruik van Facebookreacties als maatstaf voor publieke opinie. Volgens de literatuur werken de logica van dergelijke platforms vijandige en polariserende communicatie in de hand (Bor & Petersen, 2022). Deze vijandigheid is terug te zien in de reacties, tegenover een gebrek aan angst en bezorgdheid in de reacties. Het is mogelijk dat deze reacties geen accuraat beeld geven van het algemene sentiment in de samenleving. Toekomstig onderzoek zou moeten evalueren in hoeverre Facebookreacties betrouwbaar zijn als indicator voor publieke opinie. Het gebruik van andere meetinstrumenten, zoals opiniepeilingen, kan hierbij nuttig zijn, omdat deze minder worden beïnvloed door de dynamiek van het platform zelf.

Bovendien biedt dit onderzoek een basis voor een kwantitatieve analyse naar morele paniek met behulp van literatuur over folk devils, het procesmodel van Cohen en de indicatoren van Goode en Ben-Yehuda. Toekomstig onderzoek moet zich richten op het verbeteren en verfijnen van deze methoden en het ontwikkelen van duidelijke criteria voor bepaalde verschijnselen, fasen en indicatoren in nieuwsberichtgeving. Door een ondergrens te stellen aan de frequentie van bepaalde indicatoren in nieuwsberichtgeving kan empirisch makkelijker worden aangetoond wanneer er sprake is van een morele paniek, wat de betrouwbaarheid en validiteit van de resultaten vergroot.

6.5. Terugblik op maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Terugblikkend op de maatschappelijke relevantie, zoals benoemd in paragraaf 1.3, kan niet met zekerheid gesteld worden dat de paniek jegens de fatbikebende het gevolg is van onjuiste, onvolledige of eenzijdige beeldvorming in de media. Er is namelijk geen overtuigend bewijs dat er daadwerkelijk sprake is van een morele paniek. Desalniettemin blijft het essentieel dat journalisten zich bewust zijn van de invloed die hun verslaggeving kan hebben op het publieke beeld van criminaliteit. Indien de fatbikebende geen morele paniek heeft veroorzaakt vanwege hun autochtone en 'goede' afkomst zijn, ligt hier een belangrijke taak voor journalisten. Zij moeten zorgvuldig onderzoeken welke groepen meer of minder aandacht krijgen en hoe deze groepen worden gerepresenteerd. Hoewel een morele paniek niet is aangetoond, zijn er wel degelijk mensen die angstig zijn geweest voor de fatbikebende. Uit de Facebookreacties blijkt bovendien dat er ook veel woede heerst en mensen zelfs tot geweld oproepen. Journalisten en redacteurs hebben mogelijk bijgedragen aan deze reacties door hun keuzes en verwoordingen, en moeten zich hiervan bewust zijn.

Wetenschappelijk is dit onderzoek relevant doordat het sociale mediaplatforms zoals Facebook combineerde met traditionele krantenberichten. Hieruit zijn inzichten naar voren gekomen over de bruikbaarheid van Facebook voor het meten van de publieke opinie, gezien de dynamiek van het platform. Bovendien heeft dit onderzoek een poging gedaan de beide modellen van morele paniek

om te zetten in een kwantificeerbaar meetinstrument. Hoewel dit betrouwbaarheids- en interpretatieproblemen met zich mee bracht, kan dit een vertrekpunt vormen voor toekomstig onderzoek.

Of er echt sprake is van een fatbikebende, óf dat de media er een bende van hebben gemaakt, daar kan met dit onderzoek geen eenduidig antwoord op worden geven. Wel biedt dit onderzoek enkele interessante aanknopingspunten voor toekomstig onderzoek naar morele paniek, zowel op theoretisch als op methodologisch niveau.

Literatuurlijst

- Altheide, D.L. (2009). Moral panic: From sociological concept to public discourse. *Crime, media, culture*, 5(1), 79-99. <https://doi.org/10.1177/1741659008102063>
- Althoff, M. (2010). Mediaberichtgeving en het maatschappelijk discours over criminaliteit en geweld in de publieke ruimte. In J. A. Nijboer, & M. Althoff (Eds.), *Zoeklicht op geweld. Sociale conflicten in het publieke domein* (pp. 201 - 217). Boom Juridische uitgevers.
- Althoff, M. (2018). Mediaberichten, framing en hypes: over de relatie van media en criminaliteit en de analyse hiervan. *Proces*, 97 (6), 341-352.
- Bechmann, A., & Lomborg, S. (2013). Mapping actor roles in social media: Different perspectives on value creation in theories of user participation. *New Media & Society*, 15(5), 765–781. <https://doi.org/10.1177/1461444812462853>
- Becker, H.S. (1963). *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. The Free Press.
- Bernhard, L., & Kübler, D. (2023). Do Intensive Public Debates on Direct-Democratic Ballots Narrow the Gender Gap in Social Media Use?. *Media and Communication*, 11(1), 31-42. <https://doi.org/10.17645/mac.v11i1.6051>
- Boeije, H., & Bleijenbergh, I. (2019). *Analyseren in kwalitatief onderzoek : denken en doen* (3^e ed). Boom.
- Bouabid, A. (2016). De Marokkanenpaniek: de sociale constructie van ‘Marokkanen’ als folk devils. *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit*, 6(1), 82-99.
- Bor, A., & Petersen, M. B. (2022). The Psychology of Online Political Hostility: A Comprehensive, Cross-National Test of the Mismatch Hypothesis. *The American Political Science Review*, 116(1), 1–18. <https://doi.org/10.1017/S0003055421000885>
- Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociocchi, W., & Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118(9). <https://doi.org/10.1073/pnas.2023301118>
- Cohen, S (1972) *Folk devils and moral panics: the creation of the mods and rockers*. MacGibbon and Kee.
- Cohen, S. (1980). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and the Rockers* (new ed). Billing and Sons Limited.
- Colomb, W., & Damphousse, K. (2004). Examination of newspaper coverage of hate crimes: A moral panic perspective. *American Journal of Criminal Justice*, 28, 147-163. <https://doi.org/10.1007/BF02885869>
- Critcher, C. (2003). *Moral Panics and the Media*. Open University Press.
- Critcher, C. (2006). *Critical readings: Moral panics and the media*. McGraw-Hill Education.
- Critcher, C. (2008). Moral Panic Analysis: Past, Present and Future. *Sociology Compass*, 2(4), 1127–1144. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2008.00122.x>
- David, M., Rohloff, A., Petley, J., & Hughes, J. (2011). The idea of moral panic – ten dimensions of dispute. *Crime, Media, Culture*, 7(3), 215–228. <https://doi.org/10.1177/1741659011417601>
- De Vocht, A. (2017). *Basishandboek SPSS 25: voor SPSS 25 & SPSS subscription*. Bijleveld Press.

- Deuze, M. (2009). Media Industries, Work and Life. *European Journal of Communication*, 24(4), 467-480. <https://doi.org/10.1177/0267323109345523>
- Esser, F. (2013). Mediatization as a Challenge: Media Logic Versus Political Logic. In: *Democracy in the Age of Globalization and Mediatization. Challenges to Democracy in the 21st Century series*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137299871_7
- Falkof, N. (2019). Sex and the Devil: Homosexuality, Satanism, and Moral Panic in Late Apartheid South Africa. *Men and Masculinities*, 22(2), 273–293. <https://doi.org/10.1177/1097184X18774097>
- Falkof, N. (2020). On Moral Panic: Some Directions for Further Development. *Critical Sociology*, 46(2), 225–239. <https://doi.org/10.1177/0896920518803698>
- Faucher, C. (2009). Fear and loathing in the news: a qualitative analysis of Canadian print news coverage of youthful offending in the twentieth century. *Journal of Youth Studies*, 12(4), 439-456. <https://doi.org/10.1080/13676260902897426>
- Garland, D. (2008). On the concept of moral panic. *Crime, Media, Culture*, 4(1), 9–30. <https://doi.org/10.1177/1741659007087270>
- Gerring, J., (2004). What Is a Case Study and What Is It Good for? *American Political Science Review*, 98(2), 341–354. <https://doi.org/10.1017/s0003055404001182>
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (1994). Moral panics: culture, politics, and social construction. *Annual Review of Sociology*, 20, 149–71. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.20.080194.001053>
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (1999). *Moral panics: The social construction of deviance*. Blackwell Publishers.
- Goode, E., & Ben-Yehuda, N. (2009). *Moral panics: the social construction of deviance*. (2^e ed.). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444307924>
- Ingraham, C., & Reeves, J. (2016). New media, new panics. *Critical Studies in Media Communication*, 33(5), 455–467. <https://doi.org/10.1080/15295036.2016.1227863>
- Hier, S. (2018). Moral panics and digital-media logic: Notes on a changing research agenda. *Crime, Media, Culture: An International Journal*. 15(2), 379–388. <https://doi.org/10.1177/1741659018780183>
- Katz, K. (2011). The enemy within: The outlaw motorcycle gang moral panic. *American Journal of Criminal Justice*, 36, 231-249. <https://doi.org/10.1007/s12103-011-9106-6>
- Keune, C. L. (2014). *A moral panic? A content analysis of prominent newspapers and their portrayal of tik addiction (Publicatienr. 1568290) [Masterthesis, Illinois State University]*. Illinois State University ProQuest Dissertations & Theses.
- Klinger, U. (2013). Mastering the art of Social Media. *Information, Communication & Society*, 16(5), 717–736. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.782329>
- Koemans, M. (2010). ‘White trash’ versus ‘Marokkaanse straatterroristen’ Een analyse van het Nederlandse en Engelse discours rond migranten en overlast. *Tijdschrift voor Criminologie* (52)2: 203-219.

- Koetsenruijter, W., & Burger, P. (2017). Mannen met een hobby. *Tijdschrift voor Criminologie*, 59(4), 377. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2017059004004>
- Koetsenruijter, W., & Van Hout, T. (2014). *Methoden voor journalism studies*. Boom Lemma.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 159-174. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- McCombs, M.E. (2004). *Setting the agenda: The mass media and public opinion*. Blackwell.
- McRobbie, A., & Thornton, S. L. (1995). Rethinking ‘Moral Panic’ for Multi-Mediated Social Worlds. *The British Journal of Sociology*, 46(4), 559-574. <https://doi.org/10.2307/591571>
- Meese, J., & Hurcombe, E. (2021). Facebook, news media and platform dependency: The institutional impacts of news distribution on social platforms. *New Media & Society*, 23(8), 2367–2384. <https://doi.org/10.1177/1461444820926472>
- Mungham, G. (1982). Workless Youth as a “Moral Panic.” In *Youth Unemployment and State Intervention* (pp. 29–40). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003308591-3>
- Murphy, J., Link, M. W., Childs, J. H., Tesfaye, C. L., Dean, E., Stern, M., Pasek, J., Cohen, J., Callegaro, M., & Harwood, P. (2014). Social Media in Public Opinion Research: Executive Summary of the Aapor Task Force on Emerging Technologies in Public Opinion Research. *Public Opinion Quarterly*, 78(4), 788–794. <https://doi.org/10.1093/poq/nfu053>
- Puryear, C., Vandello, J. A., & Gray, K. (2024). Moral panics on social media are fueled by signals of virality. *Journal of Personality and Social Psychology*. <https://doi.org/10.1037/pspa0000379>
- Ruigrok, N., Gagestein, S., Van Atteveldt, W., & Slotboom, A. (2014). *Jeugdcriminaliteit en Media: Een onderzoek naar de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in een veranderd medialandschap*. LSJ Media Research.
- Rogan, A. (2021). The Demonization of Delinquency: Contesting Media Reporting and Political Rhetoric on Youth Crime. *International Modern Perspectives in Academia and Community Today*, 1. <https://doi.org/10.36949/impact.v1i1.35>
- Schultz, P. D. (2008). Naming, blaming, and framing: Moral panic over child molesters and its implications for public policy. In *Moral panics over contemporary children and youth* (pp. 109-124). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315248684-18>
- Schultz, P. D. (2023). Where are the Parents? The Drama of Youth Crime in the Media an Australian Focused Discourse Analysis. *Children and Teenagers*, 6(4). <https://doi.org/10.22158/ct.v6n4p1>
- Schissel, B. (1997). *Blaming children: Youth crime, moral panics and the politics of hate* (pp. 30-1). Halifax, NS: Fernwood. <https://doi.org/10.1111/cars.12370>
- Schissel, B. (2006). *Still Blaming children: youth conduct and the politics of child hating*. Fernwood Publishing.
- Silcox, J. (2022). Youth crime and depictions of youth crime in Canada: Are news depictions purely moral panic? *Canadian Review of Sociology*, 59, 96–114. <https://doi.org/10.1111/cars.12370>
- Sunstein, C. R. (2018). *Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media* (New ed.).

Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400890521>

- Stromback, J. (2008). Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics. *The International Journal of Press/Politics*, 13(3), 228–246. <https://doi.org/10.1177/1940161208319097>
- Turner, G. (2010). *Ordinary people and the media: the demotic turn*. Sage.
- Thompson, K. (1998). *Moral panics*. Routledge.
- Van Bavel, J. J., Robertson, C. E., del Rosario, K., Rasmussen, J., & Rathje, S. (2024). Social Media and Morality. *Annual Review of Psychology*, 75(1), 311–340. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-022123-110258>
- Van Dijck, J., & Poell, T. (2013). Understanding social media logic. *Media and communication*, 1(1), 2-14 . <https://doi.org/10.17645/mac.v1i1.70>
- Vasterman, P. (2004). *Mediahype*. Aksant.
- Vasterman, P. (2018). *From media hype to twitter storm* (pp. 333-354). Amsterdam University Press.
- Verhoeven, P. S. (2019). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken* (6e ed.). Boom.
- Walsh, J. P. (2020). Social media and moral panics: Assessing the effects of technological change on societal reaction. *International Journal of Cultural Studies*, 23(6), 840-859. <https://doi.org/10.1177/1367877920912257>
- Welbers, K., & Opgenhaffen, M. (2018). Presenting News on Social Media: Media logic in the communication style of newspapers on Facebook. *Digital Journalism*, 7(1), 45–62. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1493939>
- Welch, M., Price, E. A., & Yankey, N. (2002). Moral Panic Over Youth Violence: Wilding and the Manufacture of Menace in the Media. *Youth & Society*, 34(1), 3–30. <https://doi.org/10.1177/0044118X0203400100>
- Wilson, S., & Ibrahim, F. (2010). Dissecting crime news: Capturing the value of stories. *Journal of Media and Information Warfare Vol, 3*, 55-76.
- Yar, M. (2014). *The Cultural Imaginary of the Internet*. Springer. <https://doi.org/10.1057/9781137436696>

Bijlagen

1. Codeerschema kwantitatieve analyse nieuwsberichten

Is er sprake van een morele paniek volgens de processual model of moral panics van Cohen?	
Overdrijving en vervorming	
<p>1. Is er een recente gebeurtenis die aanleiding vormt voor het artikel?</p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>.....</p> <p>☐ Nee</p>
<p>2. Worden er andere gebeurtenissen/incidenten gerelateerd aan de gebeurtenissen in het artikel?</p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>.....</p> <p>☐ Nee</p>
<p>3. Indien ja bij vraag 2; op welke manier gebeurt dit?</p> <p><i>Er zijn meerdere opties mogelijk.</i></p>	<p>☐ Door in de tekst een andere gebeurtenis te benoemen</p> <p>☐ Door in de tekst een link te plaatsen naar een ander artikel</p> <p>☐ Door in een kader tussen/na de tekst de link naar een artikel te plaatsen</p>
<p>4. Wordt er een uitspraak gedaan over het aantal daders of de grootte van de groep daders?</p> <p><i>Voorbeelden: 'tientallen jongeren' of 'een groep van naar schatting 50 jongeren'.</i></p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>.....</p> <p>☐ Nee</p>
<p>5. Wordt er een uitspraak gedaan over de afkomst of huidskleur van de groep daders?</p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>.....</p> <p>☐ Nee</p>

<p>6. Wordt er een uitspraak gedaan over de hoeveelheid slachtoffers? <i>Voorbeelden: 'leeftijdsgenoten' of 'een 15-jarige jongen'.</i></p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>☐ Nee</p>
<p>7. Wordt er een uitspraak gedaan over de identiteit van de slachtoffers? <i>Voorbeelden: 'leeftijdsgenoten' of 'een 15-jarige jongen'.</i></p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>☐ Nee</p>
<p>8. Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die de daders hebben begaan, in juridische termen? <i>Voorbeelden: overlast, berovingen, mishandelingen, bedreigingen, intimidatie, afpersingen.</i></p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>☐ Nee</p>
<p>9. Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die de daders hebben begaan, in woorden met een emotionele lading? <i>Voorbeelden: 'in elkaar geslagen', 'voortanden uit de mond geslagen' of 'naar de grond gewerkt'. Het gaat om niet-juridische termen.</i></p>	<p>☐ Ja, namelijk:</p> <p>☐ Nee</p>
<p>10. Is de kop van het artikel sensationeel? <i>'Ja' indien een kop woorden als 'ongrijpbaar', 'intimiderend', 'teistert', 'verbijsterd' of 'geterroriseerd' bevat, er extreme vergelijkingen worden gemaakt of sensationele quotes worden aangehaald.</i></p>	<p>☐ Ja</p> <p>☐ Nee</p>
<p>11. Wordt er melodramatisch taalgebruik toegepast? <i>'Ja' indien er woorden worden gebruikt die emotie oproepen of een overdreven (negatieve) lading hebben. Voorbeelden: 'ongrijpbaar', 'intimiderend', 'teistert', 'verbijsterd', 'geterroriseerd', 'ten einde raad', 'met de rug tegen de muur' of 'ternauwernood'.</i></p>	<p>☐ Ja</p> <p>☐ Nee</p>
<p>Voorspellingen</p>	

<p>12. Worden er voorspellingen gedaan over toekomstig handelen van de fatbikebende? <i>'Ja' indien de tekst suggereert dat het probleem zich zal herhalen of groter zal worden wanneer er niet wordt ingegrepen.</i></p>	<p>☐ Ja ☐ Nee</p>
Symbolisatie	
<p>13. Worden incidenten en gebeurtenissen aangekleed door een symbolisch element door middel van woordkeus? <i>'Ja' indien de fatbike als symbool voor het probleem wordt gepresenteerd en zij bijvoorbeeld worden vergeleken met 'racemonsters'. Ook 'ja' als er woorden worden gebruikt als 'sjezen', 'scheuren' en 'racen'.</i></p>	<p>☐ Ja ☐ Nee</p>
Is er sprake van een morele paniek op basis van de vijf indicatoren van Goode en Ben-Yehuda?	
Bezorgdheid	
<p>14. Komt er in het artikel een gevoel van onrust, angst of bezorgdheid jegens de fatbikebende naar voren? <i>'Ja' indien er bijvoorbeeld wordt gesproken over 'angst', 'onveiligheid', of mensen uit angst bepaalde dingen niet meer 'durven', zoals alleen over straat.</i></p>	<p>☐ Ja ☐ Nee</p>
<p>15. Wordt er in het artikel een maatregel genoemd die wordt genomen uit angst voor de fatbikebende vanuit scholen, winkels, verenigingen of andere organisaties? <i>Bijvoorbeeld: waarschuwingen over samen fietsen, locaties gesloten houden of toezicht vanuit scholen vergroten.</i></p>	<p>☐ Ja ☐ Nee</p>
<p>16. Wordt er in het artikel een maatregel genoemd die wordt genomen door burgers op basis van zelfbescherming? <i>Bijvoorbeeld: niet meer alleen over straat, bewapenen met pepperspray of alarmen, maar ook maatregelen omtrent communicatie zoals groepsapps of het delen van live locaties.</i></p>	<p>☐ Ja ☐ Nee</p>
Consensus	
<p>17. Komt er in het artikel een tegenstrijdig geluid naar voren, dat de angst voor de fatbikebende tegensprekt, in twijfel trekt of bagatelliseert? <i>Bijvoorbeeld: 'er is geen fatbikebende', 'mensen maken elkaar gek' of 'de verhalen zijn overdreven'.</i></p>	<p>☐ Ja ☐ Nee</p>

<p>18. Indien ja bij vraag 17; vanuit wie kwam dit geluid?</p> <p><i>Het is mogelijk meer actoren aan te vinken.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Expert ☐ Politici ☐ Politie ☐ Bewoner ☐ (Zogenaamd) lid van de fatbikebende ☐ Anders, namelijk:
Vijandigheid	
<p>19. Komt in het artikel naar voren dat de fatbikebende een gevaar vormt voor de maatschappij?</p> <p><i>'Ja' indien er in het artikel voorkomt dat de daders 'intimiderend' of 'bedreigend' zijn, zij de gemeente 'terroriseren', 'ontwrichten' of 'teisteren'. Andere voorbeelden zijn: 'politie en gemeenten ten einde raad', 'machteloos' of 'met de rug tegen de muur'.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ja ☐ Nee
<p>20. Wordt de fatbikebende in het artikel op een negatieve en demoniserende manier aangeduid?</p> <p><i>'Ja' indien er in plaats van neutrale termen ('jongeren' of 'tieners'), termen voorkomen zoals 'tuig', 'boosdoeners', 'Hell's Angels junior'.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ja ☐ Nee
Volatiliteit	
<i>Deze vraag wordt beantwoord door een tijdlijn te vormen van het aantal berichten over de fatbikebende in de media.</i>	
Disproportionaliteit	
<i>Deze vraag wordt beantwoord door openbare politiecijfers te vergelijken met het aantal berichten in de nieuwsmedia. Het beeld dat wordt geschetst door de andere factoren wordt vergeleken met de daadwerkelijke dreiging.</i>	

2. Berekening intercodeursbetrouwbaarheid per vraag

	Vraag	%	k	Interpretatie
1	Is er een recente gebeurtenis die aanleiding vormt voor het artikel?	90%	0.62	Goed
2	Worden er andere gebeurtenissen/incidenten gerelateerd aan de gebeurtenissen in het artikel?	90%	0.61	Goed
3	Indien ja bij vraag 2; op welke manier gebeurt dit?			
	d. Door in de tekst een andere gebeurtenis te noemen	100%	1	Perfect
	e. Door in de tekst een link te plaatsen	100%	1	Perfect
	f. Door een kader tussen/na de tekst	100%	1	Perfect
4	Wordt er een uitspraak gedaan over het aantal daders of de grootte van de groep daders?	90%	0.62	Goed
5	Wordt er een uitspraak gedaan over de afkomst of huidskleur van de groep daders?	90%	0.62	Goed
6	Wordt er een uitspraak gedaan over de hoeveelheid slachtoffers?	90%	0.73	Goed
7	Wordt er een uitspraak gedaan over de identiteit van de slachtoffers?	90%	0.8	Goed
8	Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die de daders hebben begaan, in juridische termen?	90%	0.62	Goed
9	Wordt er een uitspraak gedaan over de strafbare feiten die de daders hebben begaan, in woorden met een emotionele lading?	90%	0.78	Goed
10	Is de kop van het artikel sensationeel?	80%	0.6	Redelijk
11	Wordt er melodramatisch taalgebruik toegepast?	80%	0.55	Redelijk
12	Worden er voorspellingen gedaan over toekomstig handelen van de fatbike?	100%	1	Perfect
13	Worden er incidenten en gebeurtenissen aangekleed door een symbolisch element door middel van woordkeus?	80%	0.62	Goed
14	Komt er in het artikel een gevoel van onrust, angst of bezorgdheid jegens de fatbike naar voren?	100%	1	Goed
15	Wordt er in het artikel een maatregel genoemd die wordt genomen uit angst voor de fatbikebende vanuit scholen, winkels, verenigingen of andere organisaties?	80%	0.55	Redelijk
16	Wordt er in het artikel een maatregelen genomen die wordt genomen door burgers op basis van zelfbescherming?	100%	1	Goed
17	Komt er in het artikel een tegenstrijdig geluid naar voren, dat de angst voor de fatbikebende tegensprekt, in twijfel trekt of bagatelliseert?	90%	0.8	Goed
18	Indien ja bij vraag 17; vanuit wie kwam dit geluid?			
	f. Expert	nvt	nvt	
	g. Politici	100%	1	Perfect
	h. Politie	nvt	nvt	
	i. Bewoner	100%	1	Perfect
	j. (Zogenaamd) lid fatbikebende	100%	1	Perfect
19	Komt er in het artikel naar voren dat de fatbikebende een gevaar vormt voor de maatschappij?	90%	0.62	Goed
20	Wordt de fatbikebende in het artikel op een negatieve en demoniserende manier aangeduid?	100%	1	Perfect